

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Rizika a bezpečnost práce ve zdravotnictví

Jolana Nováková Kopečná

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jolana Nováková Kopečná

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Rizika a bezpečnost práce ve zdravotnictví

Název anglicky

Risks and safety of work in the helat care

Cíle práce

Cílem mé práce bude zjišťování a popis činností z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci ve zdravotnictví.

Mým úkolem bude zjistit a popsat, jakým způsobem se zajišťuje bezpečnost práce, vyhodnocují se rizika nejen pracovních úrazů, ale také možných nemocí z povolání a jejich následků. Prostřednictvím rozhovorů se budu dotazovat, jaká jsou konkrétní opatření a jaká je jejich úspěšnost dodržení.

V praktické části se seznámím s konkrétními riziky a budu analyzovat dodržování bezpečnosti práce v praxi. V závěru své práce provedu zhodnocení svých zjištění a šetření.

Metodika

Díplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou. V práci budou použity následující metody práce:

metoda deskriptivní – popis jednotlivých činností související s bezpečností práce ve zdravotnictví, ochrany zdraví při práci a bezpečnosti práce

metoda rozhovorů – rozhovory k daným tématům

metoda pozorování – pozorování neskruté při dodržování jednotlivých postupů a činností v praxi

analýza – rozbor dané činnosti a jejího možného důsledku

metoda dotazování – pro zjištění a doplnění

Způsob vypracování diplomové práce bude následující:

1/ Shromáždění dat k zadanému tématu práce, 2/ Setřídění a analýza podkladů, 3/ Sběr podkladů pro praktickou část práce, 4/ Zpracování a vyhodnocení získaných dat, 5/ Závěr a sumarizace výsledků

Doporučený rozsah práce

60- 80 stran

Klíčová slova

bezpečnost, vyhodnocení rizik, technické a organizační postupy, snižování rizik, ekonomické vyhodnocení rizik, právní a ostatní předpisy se vztahem k riziku, kontrolní systém, preventivní opatření

Doporučené zdroje informací

Michal, Vojtěch., Bezpečnost práce ve zdravotnictví, svazek 1, svazek2,
Smetana, Karel., Dušek, Jan., Bezpečnost práce ve zdravotnictví /sborník/. 1. vydání. Praha: Práce 1953
Základní předpisy, dozor nad bezpečností a ochranou zdraví při práci:

- Zákon č. 251/2005 Sb.,

- Zákon č. 309/2006 Sb.,

- Zákon č. 364/2011 Sb.,

1. vydání, Praha: Práce 1953

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Ing. Renata Korcová

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 10. 9. 2014

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 11. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Rizika a bezpečnost práce ve zdravotnictví" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Ing. Renatě Korcové za pomoc při zpracování mé diplomové práce, neboť bez jejího konstruktivního přístupu, cenných, odborných rad a nezištné pomoci, by tato práce nemohla vzniknout.

Velké díky patří mé rodině za trpělivost a podporu při mém studiu.

Rizika a bezpečnost práce ve zdravotnictví

Risks and safety of work in the health care

Souhrn

Předmětem této diplomové práce jsou rizika a bezpečnost práce ve zdravotnictví v jedné z největších nemocnic v moravskoslezském kraji, která je jednou z devíti nemocnic v ČR, které jsou přímo řízeny Ministerstvem zdravotnictví.

Teoretická část práce je vymezena bezpečností práce a ochrany zdraví při práci. Tato část práce se zabývá obecněji bezpečností práce jako celkem, s přihlédnutím k požární ochraně a teoretickým charakteristikám práce a jejích rizik.

V praktické části je pomocí rozhovoru s osobou odborně způsobilou analyzována bezpečnost práce a specifická rizika při práci, konkrétně při různých úkonech ve službách zdravotnictví. Další částí výzkumu je zúčastněné skryté pozorování při cvičném požárním poplachovém cvičení. Výsledkem je analýza připravenosti a zjištěných nedostatků. Výstupem analýzy je návrh na opatření, popřípadě doporučení na odstranění nedostatků.

Summary

This thesis deals with the risks and occupational safety in the health care system in one of the biggest hospitals in Moravian - Silesian Region which is one of the nine hospitals in the Czech Republic directly controlled by the Ministry of Health.

The theoretical part defines occupational health and safety legislation. This part of the thesis generally deals with the occupational safety as a whole considering fire the protection and theoretical characteristics of work and its risks.

The practical part analyses occupational safety and specific occupational risks, specifically during various operations in health services by means of an interview with a qualified person. Another part of the research is a partaking concealed observation of a fire drill. The result is an analysis of preparedness and discovered imperfections. The output of the analysis is a suggestion of precautions, possibility the recommendation how to eliminate imperfections.

Klíčová slova:

- Bezpečnost
- Vyhodnocení rizik
- Technické a organizační postupy
- Snižování rizik
- Ekonomické vyhodnocení rizik
- Právní a ostatní předpisy se vztahem k riziku
- Kontrolní systém
- Preventivní opatření

Keywords:

- Safety
- Evaluation of risks
- Technical and organizational procedures
- Reduction of risks
- Economic evaluation of risks
- Legal and other regulations regarding the risks
- Control systém
- Precautions

OBSAH:

1. Úvod.....	11
2. CÍL PRÁCE A METODIKA	12
2.1. Cíl práce.....	12
2.2. Metodika práce	12
3. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE Z OBLASTI BOZP a PO	15
3.1. Terminologie BOZP dle normy ČSN OHSAS 18001:2008.....	15
3.2. Základní terminologie pro oblast BOZP	16
3.3. Základní terminologie pro oblast PO	17
3.4. Teoretické pojetí práce.....	17
3.5. Bezpečnost a ochrana zdraví při činnosti.....	18
3.6. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci	18
3.7. Bezpečnost a ochrana zdraví ve zdravotnictví	20
4. HISTORIE BEZPEČNOSTI PRÁCE	23
5. NĚKTERÉ NEJDŮLEŽITĚJŠÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY V OBLASTI BOZP a PO	26
6. OSOBY S OPRÁVNĚNÍM VYKONÁVAT ČINNOST V OBLASTI BOZP A PO	29
6.1. Osoby odborně způsobilé pro prevenci rizik	29
6.2. Osoby odborně způsobilé pro výkon koordinátora BOZP	30
6.3. Osoba odborně způsobilá v PO a technik PO	31
6.4. Vedoucí pracovníci	32
6.5. Preventista PO	32
7. ORGÁNY VYKONÁVAJÍCÍ DOZOR PRO DODRŽOVÁNÍ BOZP	33
7.1. Státní úřad inspekce práce	33
7.2. Oblastní inspektorát práce.....	34
7.3. Kontroly orgánů Inspekce práce, jejich vymezení a rozsah.....	34
7.4. Kompetence a působnost oblastních inspektorátů	34
7.5. Technická inspekce České republiky	35
8. BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI (BOZP)	36
8.1. Politika bezpečnosti práce.....	36
8.2. Povinnosti zaměstnavatele	38
8.3. Práva a povinnosti zaměstnanců	39
8.4. Povinnosti zaměstnavatele (organizace) vůči mladistvým.....	41
8.5. Školení zaměstnanců.....	42
8.6. Záznam o školení	42
9. RIZIKA PRÁCE A PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ.....	44
9.1. Hygiena práce	46
9.2. Hodnocení rizik.....	48

9.3. Pracovní úrazy	54
9.4. Bezpečnostní značky a signály	61
9.5. Vyhrazená technická zařízení	62
10. POŽÁRNÍ BEZPEČNOST	64
10.1. Základní právní předpisy pro oblast požární ochrany	64
10.2. Výkon státního požárního dozoru	65
10.3. Orgány vykonávající státní požární dozor	66
10.4. Dokumentace k požární ochraně	67
10.5. Povinnosti právnických osob a fyzických osob podle zákona o požární ochraně	68
10.6. Nejčastější příčiny požárů	69
10.7. Doporučení pro případ požáru	70
10.8. Umístění hasicích přístrojů a jejich druhy	70
10.9. Školení zaměstnanců o požární ochraně	72
11. PRAKTICKÉ ASPEKTY BOZP	73
11.1. Základní charakteristika zkoumaného subjektu	73
11.2. Rizika v „XYZ“	76
11.3. Požární ochrana v „XYZ“	93
11.4. Požární poplachové cvičení v „XYZ“ – zúčastněné skryté pozorování	99
11.5. Výsledky cvičného požárního poplachu	106
11.6. Vyhodnocení cvičného požárního poplachu	107
11.7. Závěrečná doporučení	111
12. ZÁVĚR	113
13. SEZNAM LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ	115
14. SEZNAM GRAFŮ	119
15. SEZNAM TABULEK	119
16. SEZNAM SCHÉMÁT	120
17. SEZNAM PŘÍLOH	120

Seznam použitých zkratek

BOZP	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
BPPO	Bezpečnost práce a požární ochrana
ČR	Česká republika
ČSN	Česká státní norma
FO	Fyzická osoba
HZS	Hasičský záchranný sbor
ITI	Institut technické inspekce
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
NV	Nařízení vlády
NZdP	Nezdravotnické pracoviště
OIP	Oblastní inspektorát práce
OOPP	Osobní ochranné pracovní pomůcky
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
OZO	Osoba odborně způsobilá
PČR	Policie České republiky
PN	Pracovní neschopnost
PO	Požární ochrana
SEČ	Středoevropský čas
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
SW	Software
TIČR	Technická inspekce České republiky
TPO	Technik požární ochrany
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
ZdP	Zdravotnické pracoviště
ZP	Zákoník práce
ŽP	Životní prostředí

1. ÚVOD

V oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci Česká republika od roku 1989 udělala velký krok kupředu. Při pohledu se na statistiku pracovních úrazů a úmrtnosti pro pracovní úrazy lze pozorovat, že má klesající tendenci. Autor se přiklání k názoru, že se Česká republika (dále jen „ČR“) rychle přibližuje evropským standardům v oblasti bezpečnosti práce, a to i v obdobném počtu pracovních úrazů. Vzhledem k modernizaci práce, intenzifikaci a náročnosti na pracovní výkon a pracovní flexibilitu je na zaměstnance kladen velký nárok jak na kvantitu práce, tak na kvalitu, ale hlavně na její finanční nákladovost a efektivitu. Zaměstnanci jsou v některých provozech nuceni pracovat v noci, nebo v nepřetržitých provozech, mnohdy pod velkým psychickým tlakem, a to se projevuje negativně nejen na pracovním výkonu, ale také na zdravotní stránce pracovníka a mnohdy i na jeho pozornosti, zejména při monotónní a rutinní činnosti.

Hlavním úkolem bezpečnosti práce je nejen snižovat pracovní úrazovost, ale také eliminovat ztráty na životech a zajistit kvalitní bezpečné podmínky pro pracovní činnost. Cílem bezpečnosti práce a ochrany zdraví (dále jen „BOZP“) a požární ochrany (dále jen „PO“) je zjištění rizika a jeho předcházení, popř. jeho eliminace a zaměření se na prevenci v co nejvyšší možné míře.

BOZP a PO je samostatný obor, který v rámci zvyšování efektivity a kvality činnosti podniku (bez ohledu na veřejnou či soukromou sféru, fyzické nebo právnické osoby), získává v posledních několika desetiletích na významu. V posledních patnácti až dvaceti letech se zvýšila poptávka po osobách, vykonávající činnost firemního bezpečnostního technika, školitele bezpečnosti práce, bezpečnostního manažera, krizového manažera apod. Trh na to reaguje prostřednictvím rozšíření nabídky na zvyšování kvalifikace osob v tomto oboru různými vzdělávacími aktivitami, ale také vysoké školy mají v nabídce studijní obory se zaměřením na bezpečnost práce a požární ochranu¹, a proto také v ČR přibývají noví odborníci vystudovaní přímo v oborech pro oblast BOZP a PO. Dnes už i díky možnostem zahraničních stáží je úroveň vzdělání těchto odborníků v tomto oboru opravdu srovnatelná s těmi zahraničními.²

¹ Studijní obory VŠB. [online]. [cit. 2015-6-19]. Dostupný: <http://www.fbi.vsb.cz/cs/studium-a-vyuka/>

² Srovnání vzdělání se zahraničím. [online]. [cit. 2015-7-20]. Dostupný: <http://www.cmkos.cz/bozp/akce/seminare/2039-3>

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1. Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je popsat problematiku BOZP a PO, a to v obecné rovině. Vzhledem k tomu, že oblast bezpečnosti práce je obsahově velice rozsáhlá, práce se bude zabývat zejména povinnostmi zaměstnavatelů a zaměstnanců při výkonu pracovních povinností, povinností zaměstnavatele vyhledávat a odstraňovat rizika práce a pracovního prostředí, povinnostmi zaměstnavatele vytvářet zdravé a bezpečné podmínky práce pro zaměstnance a popisem činností spojených s požární ochranou v podniku.

První část práce bude zaměřena na teoretický popis základní terminologie BOZP a PO, povinností a právům, které vyplývají jednotlivým stranám z pracovních právních vztahů dle základních právních požadavků českého práva. Dílčím cílem bude charakterizování a deskripce činností ve vztahu k požární ochraně a povinnostem zaměstnavatele (podniku), které vyplývají z této činnosti. Další dílčí částí práce bude charakteristika rizik, metody jejich vyhledávání a hodnocení vzhledem k rizikovosti práce nebo pracoviště.

V druhé části práce bude seznámení se subjektem, prostřednictvím kterého bude popsána výzkumná činnost, jež umožnila získání dat k vypracování praktické části práce. V této části práce bude podrobněji popsána problematika rizika práce ve zdravotnictví vztahující se k danému subjektu a konkretizace vyhodnocování pracovních rizik s použitím vlastních dat subjektu. Práce bude také obsahovat porovnání úrazovosti a náklady úrazovosti ve zmíněném subjektu za několik období. V této části práce bude podrobně popsána samotná výzkumná činnost, kdy budou použita data získaná při požárním poplachovém cvičení.

2.2. Metodika práce

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, a to na část teoretickou a praktickou. V rámci teoretické části bude použita zejména metoda analýzy odborné literatury a právních předpisů (jako je např. Zákoník práce, nebo publikace Požární bezpečnost a evakuace z nakladatelství Forum) a její zhodnocení důležitosti důležitost v praxi. Pro tuto část práce budou rovněž použity relevantní internetové zdroje a také česká judikatura

vztahující se k dané problematice. Po shromáždění potřebné literatury bude provedeno její porovnání v praxi, a to zejména v oblasti pracovních rizik a požární ochrany. Autor se v rámci teoretické části, seznámí s platnými vnitřními předpisy a normami vydanými organizací, která je zkoumaným subjektem a porovná, zda nejsou v rozporu se zákonnými právními normami České republiky.

Druhá část práce bude zaměřena na získání, sběr, rozřídění a použití relevantních dat, která jsou podkladem pro místní šetření při zúčastněném skrytém pozorování. Tato data budou využita ke zkoumání, budou popsána a zhodnocena. Dále bude provedena analýza úrazovosti zaměstnanců daného subjektu, její vývoj za několik období a ekonomické aspekty vtažující se právě k úrazovosti v pozorovaném subjektu.

Při výzkumné činnosti bude použita metoda pozorování, kdy se autor jako nezávislý skrytý pozorovatel zúčastní požárního poplachového cvičení, které se v rámci prevence PO uskuteční při plném provozu na reálném oddělení skutečné nemocnice. Pomocí fotodokumentace a poznámek bude autor zkoumat, zda jsou postupy cvičného požárního poplachu v souladu s vnitřními dokumenty (směrnicemi, doporučeními, postupy, nařízeními) pozorovaného subjektu. Autor také pozorování zaměří na to, zda je v souladu koordinace, spolupráce, komunikace a celková připravenost personálu při vzniku požáru, a to nejen ve vztahu k požáru ohroženému oddělení, ale také ve vztahu nežádoucí události ve zdravotnickém zařízení vzhledem k BOZP. Výstupy tohoto šetření pomocí pozorování, budou sloužit ke zhodnocení zkoumaných výsledků, ze kterých vzejdou doporučení nebo návrhy na opatření pro případná zlepšení bezpečnosti práce nebo snížení pracovních rizik.

Autor provede několik rozhovorů s technikem bezpečnosti práce a požární ochrany (dále jen „BPPO“) pro získání relevantních podkladů z praxe a na základě těchto zjištění pak provede popis činností souvisejících s praxí BOZP ve zdravotnictví.

V závěru práce budou autorem uvedena zjištění, výsledky zkoumání, jejich praktická zhodnocení s případnými návrhy na nápravná opatření dle výsledků autor případně navrhne doporučení.

Metoda skrytého zúčastněného pozorování (místní šetření, šetření v terénu) bude zvolena z důvodu zkoumání osob v jejich přirozeném prostředí. Tedy v tomto případě pracovníků (personálu) na jejich pracovišti. Hlavním úkolem tohoto pozorování bude

zjistit, zda zaměstnanci postupují s v souladu s požárním řádem, požárními poplachovými směrnicemi, metodiky postupů při nežádoucích nebo mimořádných událostech, nařízením technika bezpečnosti práce a požární ochrany (dále jen „BPPO“), zda budou provedeny veškeré úkony stanovené vnitřními směrnicemi zaměstnavatele, a to zda je vše z celkového pohledu v souladu s bezpečností práce na konkrétním pracovišti.

Metoda přímého (prostého) rozhovoru je interakce, ze které vyplývají odpovědi na kladené, předem připravené otázky. Při tomto rozhovoru je možno následně klást doplňující otázky, nebo také požádat o vysvětlení dané problematiky s doplňujícím komentářem.

Autor metodu prostého rozhovoru s technikem bezpečnosti práce a požární ochrany záměrně zvolí pro její bezprostřednost. Technik BPPO bude odpovídat na předem připravené otázky týkající se nejen rizikovosti práce a pracovního prostředí, jejich zjišťování, odstraňování ale také ve vztahu k požární ochraně, požárnímu cvičení a též k oblasti bezpečnosti práce. Autor se při dotazování zaměří na problematiku vypracovávání postupů pro různé činnosti a úkony, které jsou ve zdravotnictví rizikové a jejich zavedení do praxe. Rozsáhlým tématem rozhovorů bude aplikace práva se vtahem k bezpečnosti práce i PO, a to pro současnou absenci (v některých případech) taxativního výčtu požadavků na tuto oblast. Z rozhovorů (pravděpodobně) následně vyplynou ještě další, doplňující otázky.

Dále bude použita metoda kombinace rozhovorů a místního šetření, kdy technik BPPO na místě instalace nového zařízení provede kompletní postup zjišťování rizik pro práci a také rizikovosti pracoviště. Zde bude forma rozhovoru pouze s předem připravenými body, které budou doplněny neskrytým přímým pozorováním. Autor si ve všech případech bude dělat poznámky, které použije jako podklady ke své práci a v případě požárního cvičení bude autorem také pořízena fotodokumentace.

3. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE Z OBLASTI BOZP A PO

3.1. Terminologie BOZP dle normy ČSN OHSAS³ 18001:2008

Základní terminologií je vysvětlena pouze malá část základních pojmů vyskytující se v oblasti BOZP a PO. Některé zde vysvětlené, ale i další pojmy, jsou použity v různých částech textu práce. Terminologie dle normy OHSAS byla zvolena pro vysvětlení z toho důvodu, že mnoho osob pohybující se v tomto prostředí používá právě tuto terminologii. Zde uvedenou terminologii používají i mnozí autoři, kteří jsou v textu práce uvedeni a citováni.

Účel normy ČSN OHSAS: 18001: „ *Tato norma zavádí nově do systému norem požadavky na systém managementu BOZP jako takový. Tyto požadavky mají organizaci umožnit přípravu, vytvoření a udržování systému BOZP. Požadavky systému jsou plněny prostřednictvím politiky cílů, které musí brát v úvahu požadavky právních předpisů a informace o rizicích, v oblasti BOZP. Systém BOZP podle této normy je možné zavést v organizacích všech typů a velikostí při respektování geografických, kulturních a sociálních podmínek, ve kterých organizace působí.*“⁴

Vztah ČSN (dále jen „ČSN“) k různým činnostem je takový že „*každá původní česká technická norma, která se může vytvářet pouze v oblastech, ve kterých neexistují normy evropské nebo mezinárodní, je označena ČSN (např. ČSN 73 4301), tvoří pouze cca 5 % z celkové roční produkce technických norem v České republice. Každá evropská či mezinárodní norma (označena např. EN, ETSI, ISO, IEC), která je přejata do soustavy českých norem se stává normou českou a je označena např. ČSN EN, ČSN ISO, ČSN EN ISO, ČSN IEC, ČSN ETS (např. ČSN EN 115-1, ČSN EN ISO 1735, ČSN EN ISO 9001,*

³ Srov.: OHSAS je systém managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, který nachází uplatnění v mezinárodním měřítku, a to pro velkou podobnost s normami ISO 9001 a ISO 14001. Český institut pro akreditaci (ČIA) je národní akreditační orgán vydávající akreditaci v licenci Britského normalizačního institutu (BSI). V r. 2007 byl původní dokument revidován a dostal statut britské normy BS OHSAS 18001:2007 a nahrazuje dřívější specifikace. V ČR je tato norma publikována jako ČSN OHSAS 18001:2008. Norma obsahuje zavedený systém zaměřený na prevenci, hodnocení a řízení rizik, identifikaci nebezpečí v souladu s platnými právními předpisy. Výhodou v zavedeném systému BOZP u této normy je, že je celosvětově rozšířená a je kompatibilní právě se systémy mezinárodních norem, jako jsou ISO 9001 a ISO 14001. Tedy předností tohoto systému řízení managementu BOZP je, že v rámci jednotného systému je dosahováno cílů jak v oblasti jakosti, tak také v oblasti bezpečnosti práce. S. 9-10.

ŠENK, Z. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci prakticky a přehledně podle normy ČSN OHSAS 18001:2008. 1. Vydání. ANAG Olomouc, 2009. S. 13-15.

⁴ ČERMÁK, J. Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Praha: Eurounion, 2008. S. 235.

ČSN IEC 61713, ČSN ETS 300 976)“.⁵ Stanovují např. kritéria bezpečnosti, chrání jak spotřebitele, tak i výrobce, Jsou nezbytnou podmínkou pro volný oběh zboží a služeb zejména v EU. Slouží zároveň také jako referenční úroveň pro poměření zhodnocení kvality výrobku nebo služby.⁶

3.2. Základní terminologie pro oblast BOZP⁷

BOZP jsou podmínky a faktory, které ovlivňují nebo mohou ovlivňovat zdraví a bezpečnost zaměstnanců nebo jiných pracovníků (včetně dočasných pracovníků a pracovníků dodavatelů), návštěvníků nebo jiných osob na pracovišti.

Identifikace nebezpečí je proces rozpoznání existence nebezpečí a stanovení jeho charakteristik.

Incident je událost související s prací, při které došlo nebo mohlo dojít k úrazu, poškození zdraví (bez ohledu na závažnost) nebo ke smrtelnému úrazu.

Pracoviště je jakýkoli fyzický prostor, kde jsou vykonávány činnosti související s prací řízenou organizací. Nebezpečím je chápán zdroj, situace nebo činnost s potenciálem způsobit vznik poranění

Nápravné opatření je činnost směřující „k odstranění příčiny zjištěné neshody, nebo jiné nežádoucí situace.

Osobní ochranné pracovní prostředky jsou takové ochranné prostředky, „*kteřé musí chránit zaměstnance před riziky, nesmí ohrožovat jejich zdraví, nesmí bránit při výkonu práce a musí splňovat požadavky stanovené zvláštním předpisem - nařízením vlády č. 21/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů.*“⁸

Poškození zdraví je identifikovatelný, nepříznivý fyzický nebo psychický stav způsobený činností nebo situací spojenou s prací.

Preventivní opatření je opatření k odstranění příčiny potenciální neshody nebo jiné potenciální nežádoucí situace.

⁵ Česká státní norma. [online]. [cit. 2015-11-9]. Dostupný: <http://www.unmz.cz/urad/casto-kladene-otazky-technicka-normalizace>.

⁶ Srov. Tamtéž.

⁷ Srov. ŠENK, Z. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci prakticky a přehledně podle normy ČSN OHSAS 18001:2008. 1. Vydání. ANAG Olomouc, 2009. S. 14.

⁸ ŠENK, Z. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci prakticky a přehledně podle normy ČSN OHSAS 18001:2008. 1. Vydání. ANAG Olomouc, 2009. S. 148.

Riziko je kombinace pravděpodobnosti výskytu nebezpečné události nebo expozice závažného úrazu nebo poškození zdraví, které může být způsobeno událostí nebo expozicí jejímu vlivu.⁹

3.3. Základní terminologie pro oblast PO

Evakuace je taková činnost, kdy je prováděno organizované opouštění ohroženého prostoru podle předem stanoveného plánu.

Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) je koordinovaný postup jeho složek při přípravě a mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

Požární bezpečností se rozumí soubor organizačních, stavebních a technických opatření k zabránění vzniku požáru nebo výbuchu s následným požárem, k ochraně osob, zvířat a majetku v případě vzniku požáru a k zamezení jeho šíření.

Požární ochrana je soubor opatření, kdy cílem je ochrana života, zdraví, majetku nebo životního prostředí (dále jen „ŽP“), před požárem, živelnou katastrofou, nebo jiným lokálním ohrožením. Zahrnuje předcházení vzniku a jeho rozšíření, zajištění prostředků ke zdolání požáru, nebo jiné mimořádné události.

Únikovou cestou je myšlena trvale volná komunikace, popř. komunikační prostor umožňující bezpečnou evakuaci osob z objektu ohroženého požárem nebo z jeho části na volné prostranství, popř. využitelná i pro přístup jednotek požární ochrany do prostorů napadených požárem.¹⁰

3.4. Teoretické pojetí práce

Práce, tak, jak si ji lze, nebo jak je možné si ji představit, má mnoho ekvivalentů výkladu. Jako první volba padne většinou na ekvivalent slova práce, že je zaměstnání. Ale význam práce se dá také chápat jako jakákoliv jiná činnost. Je jedno, zda je to činnost na smlouvu u zaměstnavatele, nebo zda je to samostatná výdělečná činnost, nebo obecně prospěšná činnost, nebo činnost dobrovolnická, nebo také jakákoliv jiná volnočasová aktivita. Činnost je prováděna i tehdy, když se obrazně „nedělá nic“ ale i přesto je vyvíjen

⁹ Srov. ŠENK, Z. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci prakticky a přehledně podle ČSN OHSAS 18001:2008. 1 vydání. ANAG, Olomouc 2009. S. 13-16

¹⁰ Srov. Požární bezpečnost a evakuace: závazné instrukce postupu v krizových situacích s čísly tísňových telefonních linek. Praha: Forum, 2009. S. 17-20.

určitý druh aktivity, i když to není třeba přímo práce. Neexistuje tedy činnost, při které se nedělá nic

3.5. Bezpečnost a ochrana zdraví při činnosti

Činnost, která je vykonávána, by měla být bezpečná nejen osobě, která ji koná, ale také musí být bezpečná vůči ostatním osobám i vůči okolí. Mnoho osob se nechová bezpečně nejen k sobě, ale ani ke svému okolí. Tím potenciálně ohrožuje jak sebe, tak také právě své okolí. Důkazem toho jsou úrazy cyklistů, bruslařů, lyžařů ale také kutilů a např. i zahrádkářů. Mnoho osob se chová velmi nezodpovědně (potenciálně rizikově), jak ve vztahu ke svému zdraví, tak i ve vztahu k jiným osobám. Pokud se osoby takto rizikově chovají ve svém volném čase, může zde být předpoklad, že se takto rizikově budou chovat i běžně při výkonu svého zaměstnání. Někdo tak činí s vědomím, někdo nevědomky. Vždyť zásady bezpečnosti práce a ochrany zdraví by měl každý dodržovat stále a chránit si to nejcennější co má, tedy své zdraví a svůj život.

BOZP a PO není pouze výsadou pro smluvní (pracovní) poměr zaměstnanec – zaměstnavatel, ale vztahuje se také na brigádníky, agenturní pracovníky a další osoby vykonávající jakoukoli práci pro zaměstnavatele nebo pro obchodního partnera. Též osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“) mají povinnost řídit se zásadami bezpečnosti práce a požární ochrany, zejména tehdy, vykonávají-li práci např. jako subdodavatel, obchodní partner nebo najatý podnikatel. Laicky řečeno i OSVČ musí chránit zdraví své i druhých a chovat se v souladu s platnou právní úpravou a tím zabránit vzniku ztráty na životě nebo újmy na zdraví nebo majetku.¹¹

3.6. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je jednou z činností organizace, která je ukotvená v našem právním řádu, ale nedává zaměstnavatelům jednoznačný návod (taxativní výčet činností), jak tuto činnost vykonávat. Tuto část právní úpravy blíže specifikuje zákoník práce. Konkrétně § 349 odstavec 1 a 2, zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, který ustanovuje:

¹¹ § 107 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 309/2006 Sb., zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění zákona č. 362/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

„(1)Právní a ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou předpisy na ochranu života a zdraví, předpisy hygienické a protiepidemické, technické předpisy, technické dokumenty a technické normy, stavební předpisy, dopravní předpisy, předpisy o požární ochraně a předpisy o zacházení s hořlavinami, výbušninami, zbraněmi, radioaktivními látkami, chemickými látkami a chemickými přípravky a jinými látkami škodlivými zdraví, pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví.

(2) Pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou konkrétní pokyny dané zaměstnanci vedoucími zaměstnanci, kteří jsou mu nadřízeni.“¹²

Zákoník práce, jako jeden z hlavních pramenů práva ČR, je zásadní oporou jak pro zaměstnavatele, tak pro zaměstnance a sděluje že „Zákoník práce je zákoník, jenž upravuje právní odvětví pracovního práva. Současný zákoník práce platný v letošním roce 2015 (zákon č. 262/2006 Sb.) nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2007 a zrušil dřívější platný zákoník práce č. 65/1965 Sb.“¹³

Výrazná změna zákoníku práce byla provedena k 1. 1. 2012. Úpravu zákoníku práce doplňuje od 1. 1. 2014 občanský zákoník. „Pro vztah občanského zákoníku a zákoníku práce platí s několika výjimkami výslovně upravenými v zákoníku práce, již od nálezu Ústavního soudu, publikovaného pod č. 116/2008 Sb., vztah subsidiarity. Občanský zákoník je proto třeba použít na pracovně právní vztahy vždy, neosahuje-li konkrétní právní úpravu zákoník práce. Výjimkou jsou ustanovení, resp. instituty občanského zákoníku, jejichž použití je zákoníkem práce výslovně vyloučeno. Použití občanského zákoníku musí současně respektovat základní zásady pracovně právních vztahů“.¹⁴

Pokud se jedná o oboustranně platný právní vztah zaměstnavatel – zaměstnanec, vycházejí ustanovení § 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, který ustanovuje:

„a) upravuje právní vztahy vznikající při výkonu závislé práce mezi zaměstnanci a zaměstnavateli; tyto vztahy jsou vztahy pracovněprávními,

¹² § 349 odst. 1 a 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ Zákoník práce on line. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný: <http://www.zakonik-prace-online.cz/>

⁶ Srov. KOCOUREK, J. Zákoník práce 2012: poznámky, judikatura, prováděcí předpisy (vyhlášky, nařízení vlády), vybrané vzory pracovněprávních úkonů: právní stav k 1. lednu 2012. Praha: Eurounion, 2012. S 12.

¹⁴ Srov. Tamtéž. S 12.

b) upravuje rovněž právní vztahy kolektivní povahy a podporu vzájemných jednání odborových organizací a organizací zaměstnavatelů. Právní vztahy kolektivní povahy, které souvisejí s výkonem závislé práce, jsou vztahy pracovněprávními.¹⁵

Ve vztahu zaměstnavatel – zaměstnanec je zaměstnanec ten, kdo je podřízený a musí se přizpůsobit a dodržovat taková ustanovení, se kterými byl seznámen, a tedy právoplatně a průkazně proškolen. Zda bude zaměstnanec zaměstnavatelem pro nedodržení ustanovení sankcionován či jinak postižen, je pouze v kompetenci samotného zaměstnavatele, ovšem za podmínky že, daný způsob sankce nebo postihu není v rozporu s platnými právními ustanoveními.¹⁶

Další základní zásady pracovního práva vycházejí z § 1a zákona č. 262/2006, zákoníku práce, kdy se v pracovněprávních vztazích uplatňují zejména tyto základní zásady:

„Zvláštní zákonná ochrana postavení zaměstnance, uspokojivé a bezpečné pracovní podmínky pro výkon práce, spravedlivé odměňování zaměstnance, řádný výkon práce zaměstnancem v souladu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele, rovné zacházení se zaměstnanci a zákaz jejich diskriminace.“¹⁷

"Ačkoliv to není výslovně zmíněno, upravuje zákoník práce rovněž některá práva a povinnosti dalších osob, subjektů odlišných od zaměstnavatele a zaměstnance. Odvozeně od pracovněprávního vztahu vznikají některým osobám práva a povinnosti upravená v tomto zákoníku (např. práva osob blízkých, pozůstalých, povinnosti fyzických a právnických osob, pro něž je zaměstnanec uvolňován, atd.). Tyto vztahy jsou upraveny v zákoníku práce, nelze je však považovat za pracovněprávní."¹⁸

3.7. Bezpečnost a ochrana zdraví ve zdravotnictví

Tím, že zdravotnictví je velmi specifickou činností (resp. službou), jsou zde kladeny vysoké požadavky na zvýšenou bezpečnost při činnostech s nimi souvisejících. Potencionální riziko je zde spojeno s takovými zdravotnickými úkony, jako je např.:

¹⁵ § 1, odst. a, odstavce b, zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ § 4b, odst. 1 až 3, zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Dále § 2, odst. 1 tohoto zákona.

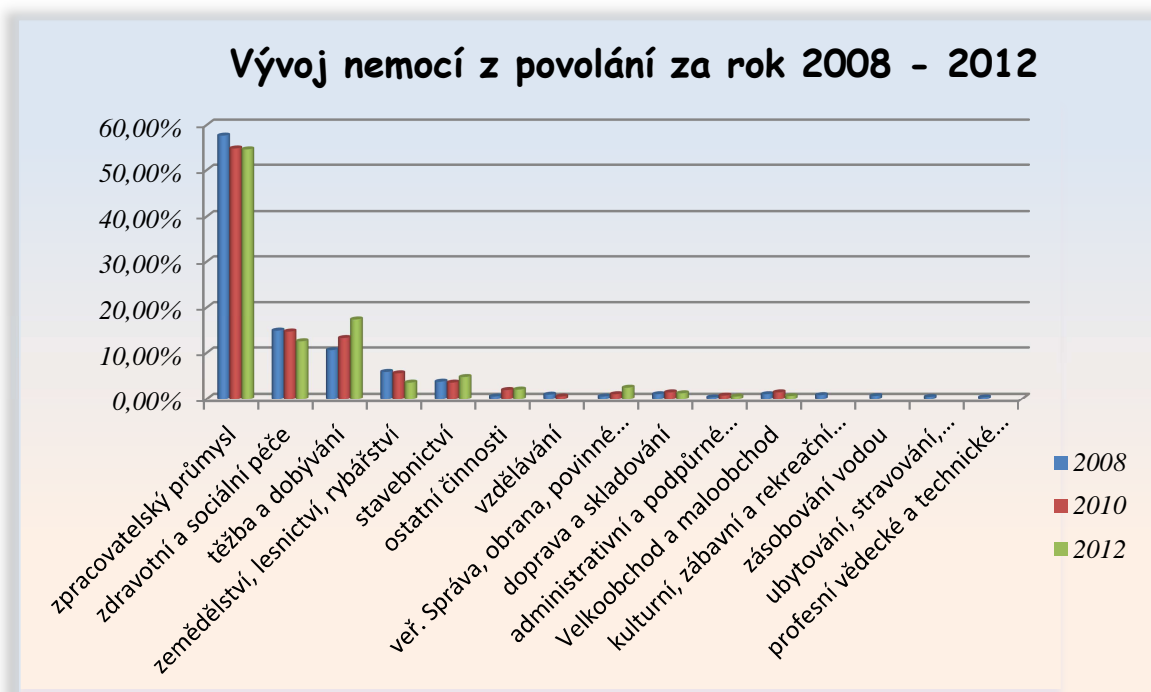
¹⁷ § 1a zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ SCHMIED, Z., ŠUBERTOVÁ, Z., TRYLČ, L., HŮRKA, P., BEZOUŠKA, P. a MORÁVEK, J. Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem k 1. 4. 2012. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

rentgenování, aplikování chemických látek a medicínálních plynů, manipulace s ostrými nástroji či elektrickými přístroji, stykem s biologickými látkami a nebezpečným odpadem, též i se zvýšenou námahou při manipulaci s pacienty, jejich vyšetřováním a péčí, ale také je třeba počítat i s riziky spojenými s možnou nákazou, výskytem virů nebo pandemickým rizikem. Nelze se vyhnout ani riziku, které plyne s ošetřováním osob, tedy rizikem napadení, agresivitou atd. Není pochyb, že při takovéto činnosti je nutné dbát o bezpečnost nejen všech pacientů, ale také o zvýšenou bezpečnost samotného personálu při výkonu pracovních povinností a v neposlední řadě také o bezpečnost patientských návštěv, přítomných studentů, vyučujících a ostatních jiných osob.¹⁹

Jak uvádí ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (dále jen „ÚZIS“), zdravotnictví se řadí na druhou příčku v počtu úrazovosti pracovních profesí.

Graf č.1.: Vývoj nemocí z povolání za rok 2008 -2012.

Zdroj: Data o vývoji nemocí z povolání. ÚZIS.

Ve výše uvedeném grafu je zobrazen vývoj úrazovosti za období 2008 – 2012. Úrazovost ve zdravotnictví činí téměř 15 %, což jen potvrzuje, že činnost ve zdravotnictví

¹⁹ Srov. BOZP ve zdravotnictví. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný: <http://www.envipo.cz/bozp-ve-zdravotnictvi/>.

a zdravotnických (sociálních) službách je velmi riziková, neboť (úrazovost) předběhla takový obor, jako je těžba a dobývání.

Další, velmi zásadní a neoddělitelnou součástí bezpečnosti práce je požární ochrana. Právě v oboru zdravotnictví jsou zvýšená rizika vzniku požáru, a to zejména kvůli léčivům, všudypřítomným chemickým látkám a rozvodům s medicínálními plyny.

4. HISTORIE BEZPEČNOSTI PRÁCE

Myslet si, že bezpečnost práce je výsadou moderní doby, by byl mylný předpoklad. Bezpečnost práce se v přeneseném slova smyslu dá zařadit již do doby starověkého Egypta. Existují hieroglyfické překresy i dochované rytiny v kameni kde je otrok (pracovník konající faraonovu vůli) ošetřován po úraze lékařem, který byl pro léčení otroků vyhrazen přímo samotným panovníkem - faraonem. Pokud byl otrok zraněn, nebo měl trvalé následky, byla mu poskytnuta renta, která měla zamezit tomu, aby rodina otroka žebřala před chrámy. Ovšem historie „péče o pracující“ je mnohem starší, sahající dokonce až do 18. stol. př. n. l.²⁰ Uvádí se zde, že jde o nejstarší dochované zákony v historii lidstva, kdy byl vydán babylonský zákon panovníkem Chammuparim, který obsahuje 282 článků např. o náhradách nebo trestech při úmyslné i neúmyslné újmě na zdraví při práci. Pravděpodobně šlo jen o opatření, která měla do určité míry chránit otroka (pouze jen jako majetek panovníka, nebo majetek jiného vlastníka otroka), neboť v této etapě vývoje lidstva a jeho bytí, lidská práva a svobody ještě neexistovaly. Zájem byl jen a pouze o to, udržet silnou, početnou, zdravou, a co nejvíce výkonnou lidskou pracovní sílu.

Další písemné zmínky a náznaky ochrany života jsou již za feudalismu (jako jsou např. určité cechy, řády, tovaryšské spolky aj.). Nejzásadněji si ovšem můžeme uvědomit základy bezpečnosti práce okolo 13. století našeho letopočtu, když se nejen v našich zemích, ale v celé Evropě začínají kutat rudy a kovy jako je stříbro, zlato a další, ale také je v začínajících počátcích dolování uhlí. Král Václav II. vydal zákoník „Ius Regale Montanorum“ (Právo horního regálu), kde ustanovuje jistá pravidla, která vedou k ochraně života při práci v dolech, zejména v šachtách a tunelech. Jednalo se o odvodnění šachet a jejich odvětrání, neboť kahany při svícení spalovaly kyslík a velmi kouřily a zároveň zde neustále prosakovala voda. Odvodňování tunelů bylo důležité návrat s vykutanou rudou, a proto také bylo důležité udržovat tunely čisté a průchozí.²¹

Rakouské císařství v roce 1776 vydává zákon na ochranu dětí v továrnách. Dále následují právní předpisy habsburské monarchie v roce 1811, které jsou sepsány ve „Všeobecném občanském zákoníku“ a obsahují povinnost zaměstnavatele chránit zdraví a život zaměstnance. Ještě v roce 1852 přichází monarchie s trestním zákonem, obsahující

²⁰ Historie bezpečnosti práce. Bezpečnost práce info. [online]. [cit. 2015-7-9]. Dostupný: <http://www.bezpecnostprace.info/item/historie-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci>.

²¹ Tamtéž.

ustanovení o trestech za přestupky v souvislosti s BOZP, vztahující se k ochraně poškození zdraví a způsobení smrti úrazem. V červnu 1883 byla zřízena Tovární inspekce, která měla jistý dozor nad dodržováním bezpečnosti práce. V roce 1884 Rakousko-Uhersko vydává zákon regulující délku pracovní doby, která v malovýrobě regulována nebyla, v hornictví činila 10 hodin denně a tam, kde bylo více než 20 zaměstnanců, tam práci stanovuje na 11 hodin. V roce 1888 přichází zákon o úrazovém pojištění a o rok později o pojištění nemocenském. V roce 1913 se novelizoval Živnostenský řád, který ukládal živnostníkovi opatření na ochranu života a zdraví jeho pracovníků. Kládł důraz na dodržování všech uvedených zdravotních opatření, která byla též podporována i po založení první republiky.

Po roce 1918 byly rakouské zákony převzaty a výrazně byly uplatňovány po 2. světové válce, tedy v době rozmachu průmyslu a technického pokroku.²²

Až do roku 1952 má Československo tendenci stát se velmocí ve strojírenství a technických oborech, prosazuje se vývoj a výroba efektivnějších technologií nejen pro zpracování a výrobu, a s tím ale také přímo úměrně roste úrazovost, což zvyšuje požadavky na náročnost pro ochranu zdraví a bezpečné práce. Proto byl v roce 1951 vydán, podle vzoru Sovětského svazu, zákon o bezpečnosti práce, který dodržování bezpečnosti práce dozoroval přes odborové organizace. Následoval zákon o bezpečnosti práce všech rolníků, hospodářů a JZD. Od 60. let až do konce 20. století je vyvíjen tlak na všechny podniky, aby v rámci maximalizace objemu, množství druhů produkce a kvality výroby, snižovaly pracovní úrazy a nemoci z povolání. Se změnami v technologiích výroby a celkovému životnímu stylu obyvatelstva začíná být BOZP velmi významná jako ochrana života a lidského zdraví.²³

Některé zákony z roku 1952 jsou dodnes v platnosti a zatím nebyly nahrazeny novou, nebo výrazně odlišnou novelou zákona. V období do roku 2000 byly vydány vyhlášky např. o státním odborném dozoru nad technickým stavem zemědělských strojů a bezpečností a ochranou zdraví při práci na zemědělských strojích. Zákon 174/1968 Sb., stanovil státní odborný dozor nad bezpečností práce a technických zařízení, který měl přiděleny pravomoci k vynucování si dodržování předpisů zaměstnavateli i zaměstnanci. V roce 1981 byla konference „Mezinárodní organizace práce“, na které byla přijata

²² Historie bezpečnosti práce. Bezpečnost práce info. [online]. [cit. 2015-7-9]. Dostupný: <http://www.bezpecnostprace.info/item/historie-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci>

²³ Tamtéž.

„Úmluva o bezpečnosti a zdraví pracovníků a o pracovním prostředí“, ze které následně vychází politika bezpečnosti práce v České republice. Na ni navazoval „Národní akční program“ s konkrétními časovými úkoly a v součinnosti s „Radou BOZP“ má vytvářet lepší podmínky pro zvyšování bezpečnosti práce a také její úrovně. V roce 2000 se Bezpečnost práce začíná připravovat na harmonizaci s EU jak v právní oblasti, tak v samotné oblasti BOZP, a to k 1. lednu 2001.²⁴

„V 60 letech došlo k přehodnocení úkolů v oblasti BOZP a následně na to byl vydán základní pracovněprávní kodex, který mimo jiné zahrnul také oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a to zákoník práce – zákon č. 65/1965 Sb., který po rozsáhlých úpravách platil až do roku 2006, a dále dozor nad bezpečností práce byl předán zákonem č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, novým nezávislým státním orgánům – Českému úřadu bezpečnosti práce a inspektorátům bezpečnosti práce. Tento zákon platí i v dnešní době, i když pouze ve vztahu k dozoru nad vyhrazenými technickými zařízeními, neboť v roce 2005 byl vydán důležitý právní předpis – zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, který nově upravil řízení a postavení orgánů inspekce práce jako kontrolních orgánů na úseku ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek, působnost a příslušnost orgánů inspekce práce, práva a povinnosti při kontrole a sankce za porušení stanovených povinností. Kontrolní činnost odborů zůstala zachována v zákoníku práce a platí s určitými úpravami dodnes.“²⁵

²⁴ Historie bezpečnosti práce .Bezpečnost práce info. [online]. [cit. 2015-7-9]. Dostupný: <http://www.bezpecnostprace.info/item/historie-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci>

²⁵ DANDOVÁ, E. *Bezpečnost práce - nedílná součást života: učební manuál*. Vyd. 1. Praha: ČMKOS, 2008. S. 11.

5. NĚKTERÉ NEJDŮLEŽITĚJŠÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY V OBLASTI BOZP A PO

Pro oblast bezpečnosti práce a požární ochrany je mnoho právních norem a předpisů, které stanovují, co je potřeba dodržet v určitých oblastech pracovního práva, pracovní činnosti, provozů a služeb ale nejen tam. Jedná se o různé druhy předpisů, zákonů, norem, nařízení, vyhlášek, směrnic a dalších doplňujících dokumentů, které se vztahují ke specifickým podmínkám činnosti konkrétní organizace. Každý zaměstnavatel (organizace) má povinnost řídit se platnými právními předpisy a dle potřeby, vzhledem ke své specifické činnosti, tyto zákony aktualizovat a doplňovat.

Základní předpisy

Základními právními předpisy z hlediska českého práva se považují následující předpisy:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Základní právní úprava pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci je v našem právním řádu zakotvena v následujících dvou právních předpisech:

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, upravuje základní povinnosti zaměstnavatele (jako zejména: prevence rizik, informování a školení zaměstnanců, povinnosti při pracovních úrazech a nemocech z povolání, poskytování OOPP, apod.), a práva a povinnosti zaměstnance v oblasti BOZP (např.: právo na informace o rizicích práce, podílení se na vytváření bezpečného a zdravého pracovního prostředí, účast zaměstnanců na řešení otázek BOZP, aj.). K bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci se v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, zabývá § 101 až § 108. Tato právní

úprava poskytuje základní oporu pro oblast bezpečnosti práce, na kterou navazují a kterou doplňují některé další, níže uvedené právní normy.

- Zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, upravuje další požadavky BOZP v pracovně právních vztazích a zajištění BOZP při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovně právní vztahy (např.: požadavky na pracoviště a pracovní prostředí, staveniště, odborná způsobilost, zajištění BOZP při poskytování služeb mimo pracovně právní vztahy, koordinátor na staveništi, technik BOZP apod.).

Na zákoník práce navazují příslušná nařízení vlády (dále jen „NV“) ČR, která podrobněji upravují další povinnosti stanovené příslušnými zákony jednotlivým subjektům.

Jedním z dalších základních právních předpisů, pro oblast BOZP, zemí Evropských společenství, je Rámcová směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. 6. 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – stanoví základní zásady pro vytvoření systému ochrany života, zdraví a bezpečnosti zaměstnanců.

Směrnice, které výše uvedenou směrnicí zpřesňují a doplňují:

- Směrnice Rady 89/654/EHS ze dne 30. 11. 1989 o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovištích
- Směrnice Rady 92/58/EHS ze dne 24. 6. 1992 o minimálních požadavcích na bezpečnostní nebo zdravotní značky na pracovišti
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/10/ES ze dne 6. 2. 2003 o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví před expozicí zaměstnanců rizikům spojeným s fyzikálními činiteli (hlukem).

K oblasti BOZP se vztahují některé další zákony jako je např.: zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zákon č. 373/2011 Sb., o péči zdraví lidu, vše ve znění pozdějších předpisů.

Tyto zákony doplňují nařízení vlády jako např.: nařízení vlády ČR č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, nebo nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterými se

stanovují podmínky ochrany zdraví při práci, dále nařízení vlády č. 201/2010 Sb., kterým se stanoví způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, kterým se ohlašuje pracovní úraz a zasílá záznam o úrazu, vše ve znění pozdějších předpisů.

Dále jsou předpisy na ochranu života a zdraví doplněny některými vyhláškami, zejména pak vyhláškou č. 6/2003 Sb., kterou se stanoví hygienické limity chemických, fyzikálních ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb, vyhláškou č. 195/2005 Sb., kterou se upravují podmínky předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče a vyhláškou č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, vše ve znění pozdějších předpisů.

Neopomenutelnou součástí právního rámce BOZP jsou kontrolní a dozorové činnosti, k nimž se vztahuje zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce a zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, oba ve znění pozdějších předpisů.

Pro oblast požární ochrany jdou důležité zejména zákony a vyhlášky jako je zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému ve znění pozdějších předpisů, z vyhlášek je nutné zmínit vyhlášku č. 246/2001 Sb., o požární prevenci a vyhlášku č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, vše ve znění pozdějších předpisů.

Dalšími neméně důležitými vyhláškami (např. pro zdravotnická zařízení) jsou vyhlášky týkající se bezpečnosti jaderných zařízení, jako je vyhláška č. 307/2002 Sb., o radiační ochraně a vyhláška č. 132/2008 Sb., o systému jakosti při provádění a zajišťování činností souvisejících s využíváním jaderné energie a radiačních činností a o zabezpečování jakosti vybraných zařízení s ohledem na jejich zařazení do bezpečnostních tříd, obě ve znění pozdějších předpisů.

6. OSOBY S OPRÁVNĚNÍM VYKONÁVAT ČINNOST V OBLASTI BOZP A PO

Každá osoba, která vykonává činnost na pozici technika BOZP, koordinátora BOZP, školitele a další, musí splňovat podmínky stanové zákonem č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce, oba ve znění pozdějších předpisů, které vymezují předmět dané činnosti. Firma může mít svého technika nebo koordinátora pro základní preventivní činnost BOZP, nebo si může pomoci outsourcingu zajistit fundovanou osobu, která zajistí BOZP a PO dle specifikací zadavatele (firmy).

Firmy lze rozdělit podle velikosti, kdy malá firma má do 25 zaměstnanců, střední firma zaměstnává v rozmezí 25-500 zaměstnanců, a velká firma zaměstnává více jak 500 zaměstnanců. Šubrt a kolektiv v publikaci Bezpečnost a ochrana zdraví při práci uvádějí, že u velké firmy musí BOZP vykonávat odpovídající počet odborně způsobilých osob, u střední firmy může činnosti v BOZP vykonávat zaměstnavatel sám, ovšem musí být držitelem osvědčení o zdravotní a odborné způsobilosti, nebo tyto činnosti pro něj může vykonávat externí firma nebo pracovník. U subjektu s méně než 25 zaměstnanci může zaměstnavatel vykonávat činnosti v BOZP sám, ovšem pouze v tom případě, má-li k tomu potřebné znalosti, ale i zde má možnost najmout si externí odborníky.²⁶

6.1. Osoby odborně způsobilé pro prevenci rizik

Osoby odborně způsobilé (dále jen „OZO“), jsou osoby, které splnily požadavky dle zákona č. 309/2006 Sb., zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, a složily odbornou zkoušku před akreditovanou komisí a splnily zákonné požadavky pro výkon této činnosti. V praxi vykonávají činnost bezpečnostního technika a koordinátora BOZP ve společnostech fyzických nebo právnických osob. Zde se může jednat o pracovní právní vztah, nebo vztah osoby s OSVČ, nebo na základě outsourcingu. Vše podle zákona č. 309/2006 Sb., zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů. Podmínky pro získání odborné způsobilosti, pro prevenci rizik, je uvedena

²⁶ Srov. ŠUBRT, B. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: podle právního stavu k 30.4.2007. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Olomouc: ANAG, 2007., S. 160-161.

v nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Osoby odborně způsobilé jsou v případě pochybení právně odpovědné za výkon své činnosti (OZO v prevenci rizik pouze zastupuje zaměstnavatele v oblasti BOZP).²⁷

6.2. Osoby odborně způsobilé pro výkon koordinátora BOZP

Osoby odborně způsobilé pro výkon koordinátora jsou osoby, které splnily požadavky pro absolvování zkoušky odborné způsobilosti a složily odbornou zkoušku před akreditovanou komisí a splňují požadavky podle zákona pro výkon této činnosti. V praxi vykonávají činnost koordinátora BOZP na staveništi se zaměřením na stavební činnost. OZO zajišťuje koordinaci stavebních firem při stavebních činnostech tak, aby nemohlo dojít k mimořádným událostem. Zde se může jednat o pracovně právní vztah, nebo vztah osoby s OSVČ, nebo na základě outsourcingu. Vše podle zákona č. 309/2006 Sb., zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů. Podmínky pro získání odborné způsobilosti, pro prevenci rizik je uvedena v nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Koordinátoři BOZP jsou v případě pochybení právně a trestně odpovědní za výkon své činnosti. Koordinátor BOZP může být postihován v případě nedodržení stanovených právních předpisů při své činnosti, ve smyslu zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.²⁸

Toto nařízení vlády (č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů) upravuje a stanovuje podmínky akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti osob pověřených výkonem odborného dohledu nad bezpečností práce a ochrany životů a zdraví osob („koordinátor“). Příloha k tomuto nařízení vlády upravuje podrobněji zkušební okruhy teoretických znalostí pro zkoušku odborné způsobilosti k zajišťování úkolů v prevenci rizik podle § 8 a § 9 nařízení vlády č. 592/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (konkrétně příloha č. 1 tohoto nařízení). Předpokladem pro výkon této činnosti je znalost právních předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, znalost zaměstnavatelských povinností na tomto úseku činnosti,

²⁷ Srov. JANÁKOVÁ, A. Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.4. rozšíř. Vyd. Olomouc: Anag 2008. S. 108.

²⁸ Srov. Tamtéž. S. 111.

znalost všeobecných preventivních zásad pro identifikaci nebezpečí, jeho vyhodnocení a profylaxi nebezpečí vzniků úrazů a onemocnění, popřípadě minimalizaci jejich následků, dovednost při prevenci rizik spočívající v posouzení otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (včetně zpracování příslušné dokumentace) a znalost povinností a podmínek poskytnutí osobních ochranných pracovních prostředků a jejich používání²⁹

6.3. Osoba odborně způsobilá v PO a technik PO

Plnění povinností PO mohou zabezpečovat pouze odborně způsobilé osoby, není-li zákonem stanoveno jinak. „Odborně způsobilá osoba je oprávněna k plnění stanovených povinností vyplývajících ze zákona o požární ochraně a je způsobilá i k výkonu činnosti technika a preventisty požární ochrany.“³⁰

„Odborně způsobilými osobami se rozumí znalci a znalecké ústavy v základním oboru požární ochrany zapsaní v seznamu znalců a znaleckých ústavů vedených krajskými soudy, fyzické osoby, které jsou absolventy škol požární ochrany nebo absolventy vysokoškolského studia, jehož součástí je ověřovací program pro odbornou způsobilost na úseku požární ochrany schválený ministerstvem, který odpovídá požadavkům PO, nebo fyzické osoby, které složily zkoušku odborné způsobilosti před komisí ustavenou ministerstvem. Za odborně způsobilé osoby se považují též příslušníci Hasičského záchranného sboru České republiky vykonávající funkce stanovené prováděcím předpisem k zákonu o hasičském záchranném sboru. Funkci požárního technika mohou zabezpečovat technici požární ochrany. Odborná způsobilost k výkonu funkce technika požární ochrany se získává složením zkoušky odborné způsobilosti před komisí ustavenou ministerstvem.“³¹

Osoba odborně způsobilá v PO je osoba, která v praxi vykonává veškeré činnosti spojené s vysokým požárním nebezpečím (tedy může provádět školení osob pro činnosti s vysokým požárním nebezpečím).

²⁹ PLOS, J. Stavební zákon s komentářem. Pro praxi. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

³⁰ Odborná způsobilost. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný: <http://www.hzscr.cz/clanek/odborna-zpusobilost-odborna-zpusobilost-fyzickych-osob.aspx>.

³¹ PLOS, J. Stavební zákon s komentářem. Pro praxi. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

Technik požární ochrany (dále jen „TPO“) nemůže provádět školení u činností s vysokým požárním nebezpečím.

6.4. Vedoucí pracovníci

Vedoucí pracovníci též mohou za určitých podmínek provádět školení v oblasti bezpečnosti práce a požární ochrany (dle stanovených osnov). Tyto zvláštní podmínky jsou stanoveny zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů a prováděcího předpisu vyhlášky č. 246/2001 Sb., o požární prevenci, ve znění pozdějších předpisů a předpisů BOZP ve smyslu zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů a dalších prováděcích předpisů. Vedoucí pracovníci jsou proškoleni odborně způsobilou osobou v BOZP a PO. Na základě tohoto proškolení a přezkoušení ze znalostí dané problematiky, může tedy vedoucí pracovník provést proškolení a ověření prokazatelných znalostí svých podřízených (např.: pomocí testu, ústní a praktické zkoušky apod., pokud nestanoví jiný právní předpis jinak).³²

6.5. Preventista PO

Preventista PO je pověřená osoba, na kterou jsou delegovány některé pravomoci vedoucí osoby. Vedoucí pracovník může ze své pozice předat některé povinnosti jiné, k tomu zvláště určené osobě. Tato osoba není v žádném zvláštním vztahu k BOZP, ale je pouze „preventista“ k vykonání určité dílčí činnosti (např. preventista PO). Preventista není žádnou odbornou osobou, ale pouze pověřenou osobou. Proto veškerá odpovědnost je i v tomto případě stále na vedoucím pracovníkovi.³³

³² Srov. JANÁKOVÁ, A. Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.4. rozšíř. Vyd. Olomouc: Anag 2008. S. 279.

³³ Preventista PO. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný: http://www.bozpinfo.cz/rady/otazky_odpovedi/organizace_bozp/pozarni_ochrana060421.html.

7. ORGÁNY VYKONÁVAJÍCÍ DOZOR PRO DODRŽOVÁNÍ BOZP

Pro dodržování³⁴ bezpečnosti práce, jakož i dodržování pracovně právních vztahů, pracovních podmínek a pracovního práva globálně dohlíží podle zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, dohlíží tyto úřady:

- Státní úřad inspekce práce (dále jen „SÚIP“)
- Oblastní inspektorát práce (dále jen „OIP“)

7.1. Státní úřad inspekce práce

Úřad sídlí v Opavě, v jeho čele je generální inspektor a je řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV).

SÚIP dle § 4 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů zajišťuje tyto činnosti:

Podává základní informace o poradenství pro pracovně právních vztazích a ochraně pracovního práva (totéž platí i pro inspektoráty práce a úřady práce), vede a zajišťuje provoz informačního systému o pracovních úrazech v souladu s § 105 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, který slouží pro potřeby úřadu a ministerstev. Údaje z tohoto systému jsou poskytovány např. České správě sociálního zabezpečení a dalším orgánům. Dále poskytuje nezbytné informace jiným správním orgánům pro výkon kontroly (na vyžádání), v jejichž působnosti je dozor vykonáván, zpracovává roční souhrnnou zprávu o výsledcích kontrolních akcí, předkládá ministerstvu závěry a informuje o nich organizace zaměstnavatelů a vyšší odborové orgány. Dále také spolupracuje při vypracovávání programů pro osvětu k ochraně pracovních vztahů a pracovních podmínek, které zajišťují jiné správní orgány s organizacemi zaměstnavatelů. SÚIP nadřízeným orgánem Oblastního inspektorátu práce a úřadu práce, které mají rozdělené kompetence.³⁵

³⁴ O činnostech SÚIP. BOZP info. [online]. [cit. 2015-7-6]. Dostupný: http://www.bozpinfo.cz/rady/nejcastejsi_dotazy/o_inspekci_prace_nzp070101.html.

³⁵ Tamtéž.

7.2. Oblastní inspektorát práce

OIP má územní působnost, v jehož čele jsou vedoucí inspektoři. Inspektorát se zejména podílí na kontrole a dodržování pracovně právních předpisů zejména v oblastech uzavírání, změn a ukončování pracovního poměru, dodržování pracovní doby, doby odpočinku, dovolené, překážek v práci, mzdy nebo platu, náhrady mzdy nebo platu, náhrady cestovních výdajů, zaměstnávání mladistvých, žen a matek, způsoby dodržování kolektivních smluv a vnitřních předpisů a další. Také do kompetence úřadu kompetence spadá, ještě mimo dalších mnoha činností, kontrola dodržování právních předpisů vztahujících se k činnosti dětí a dodržování zákazu dětské práce.³⁶

7.3. Kontroly orgánů Inspekce práce, jejich vymezení a rozsah

Orgány Inspekce práce mají v kompetenci podle § 3 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, kontrolovat u dozorované osoby, tedy u zaměstnavatele, dodržování jeho povinností jež vyplývají například z právních předpisů stanovujících pracovní dobu a dobu odpočinku, právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, dále též právních k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení, právních předpisů které upravují jakoukoliv činnost dětí (zejména kulturní, reklamní, sportovní, umělecké činnosti), a také přepisy vymezující zaměstnávání, žen, matek, osob pečujících o dítě, nebo o osobu převážně nebo úplně bezmocnou apod.³⁷

7.4. Kompetence a působnost oblastních inspektorátů

Kompetence a působnost oblastních inspektorátů práce jsou stanoveny § 6 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, kterými se stanovuje, na které osoby je zaměřena jeho působnost, kterými jsou fyzické a právnické osoby, které jsou zaměstnavateli, na zaměstnance zaměstnavatelů, „na právnické osoby, u kterých jsou vykonávány veřejné funkce, na fyzické osoby vykonávající veřejné funkce na fyzické osoby, které jsou zaměstnavateli a samy též pracují; fyzické nebo právnické osoby podnikající podle zvláštního právního předpisu a nikoho nezaměstnávající, spolupracující osoby, vysílající a přijímající organizace a dobrovolníky při výkonu dobrovolnické služby podle

³⁶ Kompetence OIBP. BOZP info.[online]. [cit. 2015-7-6]. Dostupný: http://www.bozpinfo.cz/rady/nejcastejsi_dotazy/o_inspekci_prace_nzp070101.html.

³⁷ Tamtéž.

zvláštního právního předpisu; právnické osoby, které vykonávají činnost školy nebo školského zařízení, další právnické osoby nebo fyzické osoby, u nichž se uskutečňuje praktické vyučování žáků středních škol, odborných učilišť nebo vyšších odborných škol; na věznicе nebo osoby zaměstnávající odsouzené; právnické a fyzické osoby, u kterých je prováděn výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dětmi.“³⁸

Všechny orgány inspekce práce jsou povinny zabývat se veškerými otázkami a podáními, a jsou povinny řešit veškeré stížnosti, které jsou z oblasti pracovního práva na ně směřovány. V případě, že se jedná o jiný obvod nebo katastr, podání je předáno příslušnému územnímu pracovišti k vyřízení.

7.5. Technická inspekce České republiky

Technická inspekce České republiky (dále jen „TIČR“) „vykonává státní odborný dozor nad bezpečností vyhrazených technických zařízení v rozsahu zák. č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce. Vyhrazenými technickými zařízeními jsou ve smyslu § 6b odst. (1) zák. č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku, která podléhají dozoru podle tohoto zákona. Jsou to technická zařízení tlaková, zdvihací, elektrická a plynová.“³⁹ TIČR je oprávněna například posuzovat projekty, provádět revize vyhrazených technických zařízení z pohledu bezpečnosti a vydávat závazná stanoviska k provozování vyhrazených technických zařízení, a provádět prověřování odborné způsobilosti osob k revizím vyhrazených technických zařízení.

Pro úplnost, oblast BOZP a PO může zahrnovat i oblasti jiných státních správních orgánů např.: životního prostředí, drážního úřadu, báňského úřadu, státního úřadu pro jadernou bezpečnost a další úřady státní správy a samosprávy (dle stavebního zákona apod.).

³⁸ § 6 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Technická inspekce ČR. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný: <http://www.ticr.eu/>.

8. BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI (BOZP)

S bezpečností se setkává každý, každý den, již od svého narození. Každý má svou určitou odpovědnost a povinnost. Na každého číhají rizika každý den, ať už v soukromí nebo v práci. Ovšem to, jak je řešena bezpečnost a každodenní riziko musí být rozdělena, především na pracovní riziko a následně pak na to soukromé. Zatímco u soukromého rizika nejsou s úrazy a poškozením zdraví spojena (až na výjimky) žádná finanční postížení, naopak pracovní riziko a bezpečnost práce má svá zákonná opatření a stanovená pravidla. Bez výjimky, zda jde o práci fyzickou či psychickou. Žádná práce totiž není absolutně bezpečná a žádná práce není absolutně bez rizika.

Bezpečnost práce je velice široká oblast, která zahrnuje jednak pracovně právní vztahy, tak také pracovní podmínky. Lze sem např. zařadit.: požární ochranu, hygienu práce a pracovního prostředí, vyhrazená technická zařízení, kategorizace prací, riziková prostředí a podmínky, ochranné pracovní pomůcky, pracovní úrazy a nemoci z povolání, chemické a další specifické činnosti, které jsou rozdělené podle oborů jako je např. stavebnictví, veřejná správa, zemědělství, dále výrobní podniky, podniky poskytující služby, zdravotnictví nebo dopravu (leteckou a železniční a některé ostatní jsou podle zvláštních právních předpisů).⁴⁰

8.1. Politika bezpečnosti práce

Pro snižování pracovních úrazů je základem vyhledávání potencionálních rizik a k tomu je třeba zvolit proaktivní přístup, který bude vycházet z takové politiky bezpečnosti práce, která zajistí vhodně stanovenou strategii, na jejímž konci bude dosaženo zvoleného cíle, tedy snižování úrazovosti.

Neugebauer ve své publikaci *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci* v kostce uvádí, že je třeba, aby každý podnik měl zpracovanou strategii, tedy politiku BOZP, která se stanovuje na 1 rok minimálně, na 3 roky maximálně se závazkem, kterého by se mělo ve zvoleném časovém horizontu dosáhnout. Tato politika by měla být akceptována a podporována všemi zainteresovanými stranami podniku, jako jsou zaměstnanci,

⁴⁰ Dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, zákona č. 309/2006 Sb., na požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, vše ve znění pozdějších předpisů a dalších zákonů.

zaměstnavatelé, odborové organizace, dodavatelé a další spolupracující firmy. Autor dále uvádí, že systém politiky bezpečnosti práce má tři základní prvky:⁴¹

- 1) BOZP začíná nahoře (tedy od Top managementu, nikoliv od zdola)
- 2) vztahy vedení firmy k BOZP jsou považovány za zcela rovnocenné snaze o zvýšení produktivity práce
- 3) bezpečná práce se vyplácí

Politika bezpečnosti práce ovšem vždy musí být sestavena s ohledem na to, zda jde o malou, střední či velkou organizaci. Základním principem strategie BOZP je zapojení všech pracovníků od těch nejvyšších, až po samotné mistry (vedoucí, předáci apod.). Pouze mistři, nebo vedoucí pracovníci a předáci mohou cíleně vyhledávat potenciální rizika, a navrhnout taková opatření, která jsou v souladu s možnostmi pracovní činnosti, jejím výkonem a kvalitou. Dále je třeba, aby Top management tato rizika akceptoval, zhodnotil a vypracoval možné dopady rizik a navrhl a implementoval opatření pro vyloučení zjištěných (možných) rizik. To vše se neobejde bezprostředně bez přímé komunikace vedení podniku s podřízenými, zpětné vazby, koordinace a spolupráce, vše kooperativně na jisté dané úrovni firemní kultury.⁴²

V pracovně právním vztahu jsou pravidla pro BOZP a PO jiná pro zaměstnavatele, jiná pro zaměstnance. Ovšem pro obě strany platí, že mají nejen své povinnosti, ale také svá práva.

Krieger to osobně vidí tak, že *“Bezpečnost práce je fenomén, který reprezentuje zejména ochranu člověka, jeho zájmů, psychického i fyzického zdraví. Kromě jiného představuje řízení lidské práce, řízení výkonu strojů a fyzických podmínek na pracovištích. Pojem řízení zahrnuje jak ochranu, tak i nápravu nebezpečných podmínek a okolností. Neprovádí-li se vůbec anebo jen nedbale, vede k lidskému utrpení a problémům.”*⁴³

⁴¹ Srov. NEUGEBAUER, T. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce, neboli, O čem je současná BOZP. 1. Vyd. Praha, 2010. S. 23-25.

⁴² Tamtéž. S. 26.

⁴³ KRIEGER, M. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: Požární ochrana; životní prostředí. 1. vydání, Plzeň: Plzeňský kraj, 2012. S. 11-12.

8.2. Povinnosti zaměstnavatele

Zaměstnavatel je povinen zajistit alespoň minimální podmínky BOZP pro výkon práce s ohledem na rizika možného ohrožení zdraví, jak dále uvádí Krieger ve své Příručce pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, požární ochranu, životní prostředí rozděluje povinnosti zaměstnavatele na zákonné a základní. Pro zaměstnance uvádí jen jejich práva a povinnosti.

Zákonné povinnosti zaměstnavatele, které vyplývají ze Zákoníku práce, jsou zejména: povinnost zajistit BOZP ve vztahu na všechny osoby, které se s jeho vědomím vyskytují na jeho pracovištích; plní-li na jednom pracovišti úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů, jsou zaměstnavatelé se vzájemně informovat o rizicích a vzájemně spolupracovat při zajišťování BOZP. Též je každý jednotlivý zaměstnavatel povinen zajistit, aby práce a činnosti jeho zaměstnanců byly prováděny a koordinovány tak, aby zároveň byli chráněni i zaměstnanci jiného zaměstnavatele na místě se vyskytující;

dále má zaměstnavatel povinnost spolupracovat při vytváření bezpečného, nezávadného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí pro všechny zaměstnance na daném pracovišti.⁴⁴

K tématu o zákonem stanovených povinnostem zaměstnavatele se vztahují judikáty Usnesení NS ze dne 16. 3. 2001, sp. zn. 3 Tdo 1585/2010; Rozsudek NS ze dne 22. 11. 2000, sp. zn. 25 Ddo 1695/98; Rozsudek NS ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1906/2004.

Základní povinnosti zaměstnavatele ukládá § 103 odst. 1, zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, který nařizuje zaměstnavateli:

„(1)a) Nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti.“

b) Informovat zaměstnance o tom, do jaké kategorie byla jím vykonávaná práce zařazena.“

c) Zajistit, aby práce v případech stanovených zvláštním předpisem vykonávali pouze zaměstnanci, kteří mají platný zdravotní průkaz, kteří se podrobili zvláštnímu očkování, nebo mají doklad o odolnosti vůči nákaze.“⁴⁵

⁴⁴ § 103 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵Tamtéž.

Další ustanovení týkající zakázaných prací se vztahující se na ženy a mladistvé zaměstnance v § 238 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, § 245 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, § 246 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce vše ve znění pozdějších předpisů, a seznam je rozšířen vyhláškou ministerstva zdravotnictví č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou stanoveny právě výše zmíněné podmínky pro práci.

Zaměstnavatel je dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, povinen sdělit zaměstnancům do jaké kategorie prací byla jím vykonávaná práce zařazena, zajistit zaměstnanci první pomoc, sdělit zaměstnancům, které zařízení jim poskytne závodní preventivní péči. Dále je povinen zaměstnavatel zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění na jejich pracovišti, seznámit zaměstnance s opatřeními pro ochranu před riziky a jejich působením, umožnit jim nahlížení do evidence týkající BOZP, zaměstnavatel se musí vyvarovat takového způsobu odměňování za práci, které by mohlo vést ke zvýšenému nebezpečí úrazu, a jehož použití by mohlo vést k ohrožení bezpečnosti nebo zdraví zaměstnance.

Mezi základní povinnosti zaměstnavatele patří také sestavení interního předpisu řízení BOZP ve firmě, který může být prostřednictvím firemního řádu nebo vnitřní směrnice, nařízení, pokynu nebo návodu k výkonu činnosti. Tento dokument je sestaven individuálně podle velikosti firmy, činnosti firmy, nebo její návaznosti na celkovou organizaci BOZP, firemní management nebo krizové řízení. Povinnost zaměstnavatele je s takovými dokumenty zaměstnance seznámit.⁴⁶

8.3. Práva a povinnosti zaměstnanců

Zaměstnanci vyplývají z pracovně právního vztahu jak povinnosti, tak také práva. Povinnostmi zaměstnanců jsou zejména: dbát o svou vlastní bezpečnost a zdraví, podle svých možností a o zdraví a bezpečnost osob, kterých se to bezprostředně dotýká; pravidelně se účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem v zájmu BOZP a podrobit se ověření jejich znalostí; dále mezi jejich povinnosti patří dodržovat právní a ostatní

⁴⁶ Srov. NEUGEBAUER, T. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce, neboli, O čem je současná BOZP. 1. Vyd. Praha. S. 36.

předpisy a pokyny zaměstnavatele k zajištění BOZP, s nimiž byl řádně seznámen a řídit se zásadou bezpečného chování na pracovišti a pokyny zaměstnavatele, zaměstnanec má povinnost; dodržovat pro práci stanovené postupy, používat stanovené pracovní prostředky, dopravní prostředky, OOPP, ochranná zařízení, jež nesmí svévolně měnit a vyřazovat z provozu; zaměstnanec nesmí požívat alkoholické nápoje ani jiné návykové látky na pracovištích zaměstnavatele a v pracovní době i mimo ni, nebo pod vlivem těchto látek na pracoviště nevstupovat, dodržovat zákaz kouření v těch prostorách, kde se nacházejí nekuřáci; zaměstnancova povinnost je oznamovat svému nadřízenému všechny závady a nedostatky na pracovišti, které by mohly ohrožovat zdraví a bezpečnost účastnit se jejich odstranění dle svých možností; vždy bezodkladně oznamovat svému nadřízenému pracovní úraz a spolupracovat při objasňování příčin pracovních úrazů svých, nebo osob, jehož byl svědkem, zaměstnanec musí oznamovat svému nadřízenému závady a nedostatky na pracovišti, které by mohly ohrožovat zdraví a bezpečnost při práci a podle svých možností se účastnit jejich odstranění; podrobovat se na pokyn nadřízeného zjištění, zjištění, zda není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek; podrobit se lékařským prohlídkám, očkování, vyšetřením; zaměstnanec má povinnost podrobit se prověření znalosti předpisů a požadavků zaměstnavatele k zajištění BOZP je nedílnou a trvalou součástí kvalifikačních předpokladů zaměstnance.⁴⁷

Zaměstnanci vyplývají práva z obecného ustanovení § 106 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů:

„(1) Zaměstnanec má právo na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, na informace o rizicích jeho práce a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením; informace musí být pro zaměstnance srozumitelná.

(2) Zaměstnanec je oprávněn odmítnout výkon práce, o níž má důvodně za to, že bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje jeho život nebo zdraví, popřípadě život nebo zdraví jiných fyzických osob; takové odmítnutí není možné posuzovat jako nesplnění povinnosti zaměstnance.

(3) Zaměstnanec má právo a povinnost podílet se na vytváření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí, a to zejména uplatňováním stanovených

⁴⁷ Srov. JANÁKOVÁ, A. Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. 4. rozš. vyd. Olomouc: Anag, 2008. S.156-158

*a zaměstnavatelem přijatých opatření a svou účastí na řešení otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.*⁴⁸

Komentářem k výše uvedenému § 106 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce lze toto ustanovení zpřesnit: *"Veškeré informace, na jejichž poskytnutí má zaměstnanec právo, je mu zaměstnavatel povinen poskytnout v takové podobě a takovým způsobem, aby jim skutečně porozuměl. Z uvedeného vyplývá, že pouhý odkaz na právní úpravu nebo prostá citace právních nebo ostatních předpisů není ve většině případů způsobem, který je potřebný pro naplnění povinnosti poskytnout informaci pro zaměstnance srozumitelně.*⁴⁹

S tématem práv a povinností zaměstnanců a zaměstnavatelů souvisí judikatura Rozsudkem NS ze dne 29. 10. 2014 sp. zn. 21 Cdo 3555/2013.

8.4. Povinnosti zaměstnavatele (organizace) vůči mladistvým

Organizace nebo firmy, u kterých vykonávají své pracovní povinnosti žáci či studenti při přípravě na své budoucí povolání (např. odborná praxe ve strojírenství, službách, zdravotnictví apod.), jsou povinni vůči mladistvým osobám, tedy osobám ve věku 15 – 18 let, vytvořit podmínky na svých pracovištích takové, jak jim ukládá vyhláška č. 288/2003 Sb., (ukončení platnosti k 31. 8. 2015), respektive dle předpisu č. 180/2015 Sb., vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích, ve znění pozdějších předpisů, platného od 1. 10. 2015.⁵⁰

Vyhláška č. 180/2015 Sb., o zakázaných pracích a pracovištích, ve znění pozdějších předpisů, upravuje práce a pracoviště, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům a podmínky, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání.

Podle § 5 vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 180/2005 Sb., o zakázaných pracích a pracovištích, ve znění pozdějších předpisů jsou mladistvým zakázány práce, které jsou: *„rizikové, vyžadující používání izolačních dýchacích přístrojů; vykonávané ve vnuceném pracovním tempu; se zdroji ionizujícího záření; spojené s expozicí chemických látek a směsí; spojené s expozicí prachu tvrdých dřev s karcinogenními účinky; při výrobě léčiv*

⁴⁸ § 106 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ STRÁNSKÝ, J. a kolektiv. Zákoník práce s podrobným praktickým výkladem pro širokou veřejnost. 1. vyd. Praha: Soudy, 2012. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

⁵⁰ KRIEGER, M. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: Požární ochrana; Životní prostředí. 1. vyd. Plzeň: Plzeňský kraj, 2012, v. S. 12-13.

*nebo veterinárních přípravků, obsahujících hormony, antibiotika nebo jiné biologicky vysoce účinné látky; výrobě cytostatik.*⁵¹ Podle § 2 vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 180/2005 Sb., o zakázaných pracích a pracovištích, ve znění pozdějších předpisů jsou mladistvým zakázány některé další práce jako práce ve výškách nad 1,5 metru, zákaz práce s výbušninami, v uzavřených prostorech, s vysokým napětím a další.

U mladistvých je obzvláště důležité, aby byla vyhodnocena všechna možná existující rizika práce, provádět kontroly a zajistit, aby mladiství nepřišli do styku s prací, která je charakterizována jako „zakázaná práce mladistvým“.

8.5. Školení zaměstnanců

Zaměstnavatel je povinen zajistit školení nejen pro zaměstnance v pracovním poměru, ale též na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (řadové i vedoucí zaměstnance) a dále pro zaměstnance:

- kteří měli z různých důvodů přestávku po několik měsíců (např.: návrat z rodičovské dovolené, dlouhodobé zahraniční stáže, dlouhodobá nemoc)
- cizí zaměstnance k němu vyslané jinými zaměstnavateli a jiné osoby zdržující se na jeho pracovištích (zahraniční stážisté a studenti)
- zaměstnance v odborných profesích (požadováno osvědčení na základě zkoušky)
- cizí státní příslušníky.⁵²

Podle toho o jaký typ školení se jedná, je lze rozdělit školení zaměstnanců na tři typy. Jedná se o zaškolení pro zaměstnance vstupující do pracovního poměru, dále opakovaná školení zaměstnanců a školení v odborných profesích nebo při změnách technologie výroby, dle § 103 odst. 2, písmena a) až c) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

8.6. Záznam o školení

Záznam o tom, že školení bylo provedeno, je pro zaměstnavatele zároveň dokladem, že školení provedl, kdo se ho účastnil, v jakém časovém horizontu jej provedl a s jakým výsledkem bylo ukončeno. Záznam by měl obsahovat alespoň základní náležitosti, jako jsou

⁵¹ § 5 vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 180/2005 Sb., o zakázaných pracích a pracovištích, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Srov. KOCOUREK, J. Zákoník práce 2012: poznámky, judikatura, prováděcí předpisy (vyhlášky, nařízení vlády), vybrané vzory pracovněprávních úkonů: právní stav k 1. lednu 2012. Praha: Eurounion, 2012 S. 173.

údaje o organizaci (název, sídlo, razítko, podpis, apod.); základní údaje o školení (místo, druh, datum, atd.); osnovu školení; způsob a výsledek ověření znalostí; jméno a podpis školitele; prezenční listinu (jméno a podpis zaměstnance).

Školení, vstupní a odborná zaučení zaměstnanců i zaměstnanců po delší přestávce se obvykle provádí zároveň se školením požární ochrany. Tam je obdobné vstupní školení nových zaměstnanců, zaměstnanců při změně pracovního zařazení a školení zaměstnanců při změně jiných skutečností. O provedeném školení udělá zaměstnavatel záznam a jednotlivé listy se jmény zaměstnanců založí. Náklady na školení zaměstnance hradí zaměstnavatel.

O problematice školení zaměstnanců pojednávají související judikáty. Rozsudek NS ze dne 4. 9. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2141/2011; Rozsudek NS ze dne 2. 2. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4135/2010; Rozsudek NS ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 3330/2006.

9. RIZIKA PRÁCE A PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ

Pracovnímu riziku je vystaven každý zaměstnanec po celou dobu své pracovní činnosti pro zaměstnavatele. Každá práce, každá činnost má svá rizika. Riziko je (potencionální) hrozba a ta stále existuje. Ovšem riziku se nelze nikdy absolutně vyhnout. Nelze říci, že riziko je absolutně nulové. Vždy bude přítomna existence jednoho faktoru, který nelze za žádných okolností vyloučit, ale lze jej dopředu poměrně dobře odhadnout. Je jím lidský faktor. Lidský faktor je jedním z největších rizik, který v lidské společnosti existuje. Lze to vysvětlit tím, že ačkoliv budou vytvořeny podmínky pro bezpečnou práci, musí se již dopředu také předpokládat, že ne každý se jimi bude řídit. Tedy nedodržením nebo odchýlením se od stanoveného postupu se již dotýčný potencionálně vystavuje riziku.

Podle toho, jakých limitů u jednotlivých činností je možno dosáhnout, lze práci označit např. jako práci bez rizika, rizikovou a nebezpečnou. Zároveň s limity jsou stanoveny požadavky na zajištění zdravého, tím pádem tedy hygienického prostředí.

Aby bylo možno rizikovou práci rozdělit a určitým způsobem rozhodnout, zda je či není riziková, slouží k tomu tzv. kategorizace prací. Díky stanoveným postupům lze takto snadněji vyhledávat a identifikovat rizika, určit přesná rizika jednotlivých činností a podle toho následně sestavit soubor pracovních úkonů, které mají za úkol snižovat rizikovost práce a pomoci vykonávat bezpečnou práci.⁵³

Podle Neugebauera proces pracovního prostředí a pracovních podmínek ovlivňuje nebezpečný činitel (oficiální název dle ZP). Tedy stroje, zařízení, pracovní prostor, technologie, pracovní činnost, zvíře nebo člověk na pracovišti a další, který obsahuje alespoň jednu vlastnost, která může být zdrojem rizika. Obecně podle ČSN IEC 300-3-9 lze nebezpečné činitele rozdělit do čtyř základních kategorií:

- 1/ přírodní nebezpečí – povodně, zemětřesení, blesky, tornáda atd.;
- 2/ technická nebezpečí – průmyslová zařízení, dopravní systémy, konstrukce, výroby, léky, pesticidy apod.;
- 3/ společenská nebezpečí – přepadení, sabotáž, válka, choroby aj.;
- 4/ nebezpečí týkající se životního stylu – kouření, alkohol, nebezpečné návykové látky.⁵⁴

⁵³ Srov. NEUGEBAUER, T. Vyhledávání a vyhodnocení rizik v praxi. 1. vydání, Praha: Aspi, 2008. S. 8.

⁵⁴ Srov. Tamtéž. S. 7.

Kombinace četnosti a pravděpodobnosti výskytu specifikované nebezpečné události a jejích následků tvoří riziko. Lze se tedy také setkat i s riziky jako např.: odstranitelnými a neodstranitelnými; přijatelnými a nepřijatelnými; významnými a nevýznamnými. Dále může být přítomno zbytkové riziko (reziduální), které zůstává i po uskutečnění bezpečnostních opatření.

Riziková práce - je definována⁵⁵ jako práce, při níž je možné nebezpečí vzniku nemoci z povolání nebo jiné nemoci související s prací. Dalším souvisejícím pojem je rizikový faktor pracovního prostředí – charakterizuje takové pracovní prostředí, které by svými vlastnostmi mohlo poškozovat zdraví zaměstnanců. Tyto rizikové faktory pracovního prostředí jsou vymezeny ve vyhlášce ministerstva zdravotnictví č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů. Je jich stanoveno 13. Jedná se o tyto: prach, chemické látky, hluk, vibrace, neionizující záření včetně elektromagnetického pole, ionizující záření, fyzická zátěž, pracovní poloha, teplo, chlad, psychická zátěž, zraková zátěž, biologické činitele. Vyhláší se ve smyslu předpisů o posuzování zdravotní způsobilosti k práci a rizikové práce určují orgány ochrany veřejného zdraví z vlastního podnětu nebo na návrh zaměstnavatele.

V BOZP jsou prováděny dvě základní posouzení rizik jedno pro oblast BOZP a to druhé pro oblast ochrany zdraví při práci, souhrnně pod pojmem hygiena práce. Pro oblast bezpečnosti práce patří vyhledávání a vyhodnocování rizik při práci, vyplývající z § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Ad oblast ochrany zdraví při práci patří kategorizace prací vycházející ze zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁶

⁵⁵ Srov. HANÁKOVÁ, E. Práce a zdraví, rizikové faktory zdravotního prostředí. 2. vydání, VÚBP Praha, 2012. S. 10.

⁵⁶ Srov. NEUGEBAUER, T. Vyhledávání a vyhodnocení rizik v praxi. 1. vydání, Praha: Aspi, 2008. S. 15.

9.1. Hygiena práce

Do úseku hygieny práce spadají takové okruhy bezpečnosti práce, které se například zabývají odpadovým hospodářstvím, rizikovým podmínkám a faktorům pracovního prostředí, péče o zaměstnance a preventivní péči.

Každý zaměstnavatel produkující určité výrobky či služby nebo provozující činnost, vytváří jisté hodnoty. Buď hodnoty tvoří zcela nové, nebo jim dává přidanou hodnotu. V každém případě, každý zaměstnavatel tvořící hodnoty je zároveň tvořící odpady. Každý zaměstnavatel musí mít tedy určité odpadové hospodářství (odpadovou politiku). Některé firmy mají jednodušší formu, některé propracovanější formu odpadového hospodářství. Záleží na oboru podnikání.

Odpady ve zdravotnictví jsou složitější forma odpadového hospodářství a odpady jsou zde rozděleny na odpad specifický (nebezpečný - je znečištěný škodlivinami a na jeho shromažďování jsou kladeny zvláštní požadavky z hlediska ochrany zdraví) a odpad nspecifický (ostatní - je běžný druh komunálního odpadu, neobsahující nebezpečné vlastnosti pro člověka, srovnatelný s běžnými odpady). Speciálně odpad biologický je charakterizován jako odpad nebezpečný a je upraven v zákoně č. 185/2001 Sb., o odpadech a zákonem č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví, oboje ve znění pozdějších předpisů.⁵⁷

Dále se odpad rozděluje: na infekční, ostrý, farmaceutický, chemický (toxický, dráždivý, toxické s chronickými účinky), radioaktivní odpad a odpad patologicko - anatomický. Odpad se pro jeho nebezpečnost odstraňuje denně, v předepsaných obalech stanovených dle stanovených vnitřních směrnic. Pro manipulaci s radioaktivním odpadem je nutné, aby byl pracovník nakládající s těmito odpady zvláště proškolen dle zákona č. 13/2002 Sb., o mírovém využití jaderné energie, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁸

Důležitou součástí hygieny práce je sledování vlivu pracovních podmínek, tj. takových faktorů, které působí na zdraví pracovníků a tedy zjišťování příčinných souvislostí mezi pracovní činností (výkonem) a výskytem případů poškození zdraví při práci. Výsledky těchto studií jsou podkladem pro přípravu návrhů přípustných (popř.

⁵⁷ Srov. BAUMANOVÁ, M. et al. Hygiena, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, první pomoc pro praxi ve zdravotně sociální péči. Praha: EV public relations, 2007. S. 36.

⁵⁸ Srov. VÁCLAVKOVÁ, L. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci. VŠE, Praha. Oeconomia 2007. S 116.

maximálních nebo limitních) hodnot nebo limitů pro: fyzickou zátěž pro pohybový aparát, pro pracovní polohy, hluk, vibrace, osvětlení, mikroklimatické podmínky, pro chemické a biologické činitele, záření atd.⁵⁹

Získané poznatky slouží jako podklady pro příslušná právní opatření jako jsou např. zákony, vyhlášky a nařízení vlády Ministerstva zdravotnictví ČR. Důležitým úkolem hygieny práce je vypracování jednotných (standardizovaných) metodik, např. pro měření a hodnocení fyzikálně chemických a biologických škodlivin, pro vyhlásování rizikových prací (kategorizace prací), dále také pro hodnocení zdravotní způsobilosti, a též pro oblast zdravotních prohlídek a pro činnost závodního lékaře atd. Prevence poškození zdraví a vytváření pracovního komfortu při práci spočívá ve vyloučení rizik, která nelze nikdy zcela eliminovat, a dále v přizpůsobení práce jednotlivci, tj. uzpůsobení výkonové kapacity práce. V pracovním prostředí působí na každého člověka tyto faktory: fyzikální, sociálně – ekonomické faktory, chemické, biologické, fyziologické, psychologické i psychosociální faktory.

Vždy některý z těchto faktorů může za určitých okolností představovat jisté zdravotní riziko. Ochrana zdraví při práci tedy spočívá především v utváření zdravých pracovních podmínek pro zdravotně neškodný způsobu výkonu práce. Za vytváření a ochranu zdravých pracovních podmínek je primárně zodpovědný zaměstnavatel a zaměstnanci jsou povinni dodržovat všechna tato opatření a zásady zabezpečující ochranu vlastního zdraví, zdraví spoluzaměstnanců a dalších osob. Z hlediska rizik je hlavním rizikovým faktorem hluk, následuje prach a chemické škodliviny. Systém sledování rizikových prací je součástí komplexní ochrany zdraví při práci. Cílem je snížit rizikovost práce a tím výskyt poškození zdraví souvisejících s prací a nemocí z povolání. V zájmu ochrany zdraví při práci je důležité sledovat a analyzovat nové výrobní trendy, technologie i materiály a včas tak předvídat možná nebezpečí a případná zdravotní rizika.⁶⁰

Povinnost zaměstnavatele zajistit zaměstnancům lékařskou péči vyplývá z ustanovení § 103 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, je to zákonná povinnost zaměstnavatele zajistit zaměstnancům lékaře. Pracovně lékařská péče poskytuje odbornou poradenskou činnost zaměstnavatelům i zaměstnancům v otázkách ochrany

⁵⁹ Srov. VÁCLAVKOVÁ, L. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci. VŠE, Praha. Oeconomia 2007. S 117-119.

⁶⁰ Srov. NEUGEBAUER, T. Vyhledávání a vyhodnocení rizik v praxi. 1. vydání, Aspi Praha, 2008. S. 8.

zdraví a sociální podpory a pohody zaměstnanců, zjišťuje vlivy práce a pracovních podmínek na člověka při práci, které mají nebo mohou mít vliv na jeho zdraví při výkonu práce.

Jejím předmětem je vykonávat činnosti jako: soustavně dohlížet nad zdravím zaměstnanců v odpovídající míře a sleduje bezpečnostní rizika, kterým jsou zaměstnanci vystaveni v souvislosti s výkonem práce, provádí lékařské preventivní prohlídky pracovníků, dále provádět dohled nad pracovními podmínkami zaměstnanců se vztahem k jejich zdraví, prostřednictvím sledování pracovišť a prací, prověřuje identifikace nebezpečí a faktorů, které rozhodují ze zdravotního hlediska o kvalitě pracovních podmínek, hodnotí zdravotní rizika prostřednictvím zátěží pracovníků a faktorů pracovního prostředí; provádí výchovu a výcvik k ochraně zdraví, podporu a motivaci.⁶¹

Pracovně lékařská péče je poskytována prostřednictvím lékařských služeb, včetně odborných měření, expertíz a specializovaných vyšetření zahrnujících i diagnostiku a uznávání nemocí z povolání ve střediscích nemocí z povolání.

Preventivní péčí se rozumí taková zdravotní péče, jejímž smyslem je včasné vyhledávání nemocí, odstraňování jejich možných příčin a předcházení jejich vzniku. Provádění lékařských preventivních prohlídek vyplývá zejména ze zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách a ve znění vyhlášky 79/2013 Sb. a zahrnuje lékařské preventivní prohlídky a další odborná vyšetření Lékařské preventivní prohlídky se nazývají „posudkové“ a mohou být vedeny jako vstupní preventivní prohlídka posudková, preventivní prohlídka periodická a mimořádná preventivní prohlídka.⁶²

9.2. Hodnocení rizik

Při hodnocení rizik si každý zaměstnavatel musí zvolit míru výskytu rizik, což je stanovení pravděpodobnosti výskytu rizik (zn. písmenem P) a posuzuje se, zda možnost poranění nebo úrazu je: málo pravděpodobné, pravděpodobné, velmi pravděpodobné, vysoce pravděpodobné. Dále se provádí oceňování rizik, kde se posuzuje závažnost možného poškození zdraví, ke kterému může dojít. Pro každou identifikovanou nebezpečnou situaci se stanoví reálně možné poškození pomocí stupňů udávajících

⁶¹ Srov. HANÁKOVÁ, E. Práce a zdraví, rizikové faktory pracovního prostředí [CD-ROM]. Vyd. 2. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2012. S 97.

⁶² Srov. Tamtéž. S 98

závažnost možného poranění (zn. písmenem **Z**) a je stanoveno jako: zanedbatelné, významné, kritické a katastrofické. Míra a oceňování rizik se provádí pomocí číselných hodnot. Pak lze riziko vypočítat jako součin rizikovosti a závažnosti.⁶³

$$\text{(Riziko = Závažnost x Pravděpodobnost)} \quad \mathbf{R} = \mathbf{Z} \times \mathbf{P}$$

Podstata hodnocení rizik spočívá v rozhodnutí, zda riziko přijmout a pokud ne, jaká opatření se musí realizovat k odstranění, nebo alespoň k jejich omezení na přijatelnou míru. Rizika vyplývající z jednotlivých nebezpečných situací je vhodné zakreslit do matice rizik, ze které přehledně vyplynou situace, které je třeba přednostně věnovat pozornost pro ochranu zdraví nebo se zaměřit na zvýšenou prevenci. (Příloha č. 1).

Pro jednotný a systematický postup k posuzování a kontrole rizik je doporučováno vycházet z EN 1050, která obsahuje přesnou posloupnost kroků u rizik a je zobrazena v logickém diagramu, který obsahuje jednotlivé návodné kroky.⁶⁴ (Příloha č. 2)

Zaměstnavatel musí zhodnotit pět základních bodů, které jsou nezbytné obecně kvantifikovat a následně provést řešení:

- Identifikace ohrožení
- Identifikace pracovníků s potencionálním rizikem v důsledku ohrožení
- Odhad existujících rizika (může být kvantitativní nebo kvalitativní)
- Úvaha, zda jde možné riziko odstranit a pokud ne:
- Posoudit, zda je třeba zavést další opatření k prevenci nebo odstranění rizik.⁶⁵

Hodnocení rizik je jednou ze základních povinností zaměstnavatele vyplývající ze zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku, ve znění pozdějších předpisů který mu ukládá povinnost vyhledávat pracovní rizika.

Zaměstnavatel má tedy všeobecnou povinnost rizika identifikovat, vyhodnocovat na základě zjištění učinit taková opatření, kterými by zajistil bezpečnost a zdraví pracovníků ve všech aspektech spojených s prací. Účelem hodnocení rizik je umožnit zaměstnavateli učinit opatření nutná pro ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků. Taková

⁶³ Hodnocení rizik. . [online]. [cit. 2015-10-05]. Dostupný http://www.bozpinfo.cz/citarna/tematicke_prilohy/rizika/stanoveni040319.html

⁶⁴ Srov. Návod pro hodnocení rizik při práci. Českomoravská konfederace odborových svazů, Praha, 2001. S.14.

⁶⁵ Srov. Tamtéž. S.14.

opatření zahrnují především prevenci pracovních rizik, poskytování informací pracovníkům, poskytování výcviku pracovníkům, organizaci a prostředky k provedení potřebných opatření. (Příloha č. 3).

Před aplikací opatření je nutné rizika identifikovat. K tomu slouží tzv. metody hodnocení rizik.⁶⁶ (Příloha č. 4).

Pro míru hodnocení rizik se v komentáři vyjadřuje také Doudová. *"Pojem hodnocení zdravotních rizik lze porovnat s pojmem rozumně dosažitelná míra. Pojem rozumně dosažitelná míra je definován ve speciálních ustanoveních ZOVZ (majícími tudíž přednost před ustanoveními obecnými). Shodná podstata obou pojmů tkví v preventivním posouzení zátěže z prostředí na zdraví člověka. Rozumně dosažitelnou míru lze v obecné rovině vyjádřit jako poměr mezi náklady na opatření k ochraně zdraví člověka na straně jedné a jejich přínosem ke snížení zdraví škodlivé zátěže na straně druhé (např. v rámci stanovení hygienických limitů hluku). Lze tedy konstatovat, že právní úprava přímo se vztahující k ochraně veřejného zdraví může požadavky na ochranu zdraví člověka omezovat, resp. limitovat přínosem (ekonomických) nákladů k eliminaci škodlivých účinků."*⁶⁷

⁶⁶ Srov. PALEČEK, M. Identifikace a hodnocení rizik. Vyd. 2. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2005 dotisk S. 27-36

⁶⁷ DUDOVÁ, J. Právo na ochranu veřejného zdraví - ochrana veřejného zdraví před rizikovými faktory venkovního prostředí. 1. vyd. Praha: Linde, 2011. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

Pro kategorizaci prací se vychází z požadavku § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Právními předpisy jsou přesně stanoveny způsoby a metody jejího provedení. Kategorizace včetně jejích parametrů jsou uvedeny v prováděcí vyhlášce č. 432/2003 Sb., kterou jsou stanoveny podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli. Hodnocení jednotlivých rizik popisuje nařízení vlády č. 148/2006 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, č. 361/2007 Sb., kterými se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, nařízení vlády č. 1/2008 Sb., o ochraně zdraví před neionizujícím zářením, vše ve znění pozdějších předpisů. Nařízení vlády také stanovují minimální ochranná opatření, která jsou právě ve svých minimech závazná. Zaměstnavatel si může stanovit opatření vlastní, ovšem ta nikdy nesmí přesáhnout stanovené (limitní) hodnoty.⁶⁸

Všechny konané práce je nutné posoudit a vyhodnotit, zda u nich nepůsobí rizikové faktory (vibrace, hluk, prach, chemické látky, magnetické pole, fyzická zátěž, neionizující záření, zátěž teplem, zátěž chladem, psychická zátěž, zraková zátěž, pracovní poloha, práce ve zvýšeném tlaku vzduchu, práce s biologickými činiteli). Na základě vyhodnocených údajů se práce zařazuje do jedné ze čtyř kategorií, přičemž u třetí a čtvrté kategorie zaměstnavatel pouze navrhuje zařazení. Na jeho návrh zařazuje práce orgán ochrany veřejného zdraví (hygienická stanice). Práce, které orgán zařadí do třetí a čtvrté kategorie je automaticky prací rizikovou. U druhé kategorie zařazuje zaměstnavatel sám, ovšem s povinností oznámit orgánu veřejného zdraví jaké práce zařadil do druhé kategorie a předložit rozhodné údaje pro takové zařazení. Mezi rizikové práce může být též zahrnuta i práce zařazená do druhé kategorie, pokud tak rozhodl orgán veřejného zdraví.

Kategorizace prací je proces, který je potřeba neustále sledovat a prověřovat, zda aktuální stav odpovídá právě skutečnostem. Problematiku rizikových faktorů pracovních podmínek dále upravuje § 7 zákona č. 309/2006⁶⁹ Sb., zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a pro dodržení opatření nejvyšších

⁶⁸ Srov. NEUGEBAUER, T. Vyhledávání a vyhodnocení rizik v praxi. 1. Vydání, Praha: Aspi, 2008. S. 14-15.

⁶⁹ § 7 Rizikové faktory a kontrolovaná pásma, zákona č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy, ve znění pozdějších předpisů.

možných přípustných hodnot je zaměstnavatel postupovat podle nařízení vlády č. 361/2007 Sb., které stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.

Rozsah a poskytování osobních ochranných pracovních prostředků zaměstnavateli ukládá zákon č. 262//2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, prováděcím předpisem č. 495/2001 Sb., o poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, kterým je stanoven rozsah a podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků, ve znění pozdějších předpisů. Ochranné prostředky musí mít následující vlastnosti:

- musí být po dobu používání účinné proti vyskytujícím se rizikům a jejich používání nesmí představovat další riziko
- musí odpovídat konkrétním podmínkám na pracovišti
- musí být přizpůsobeny fyzickým předpokladům jednotlivých zaměstnanců
- musí akceptovat ergonomické požadavky a zdravotní stav zaměstnanců.⁷⁰

Nejprve se provádí vyhodnocení rizik a pro výběr a použití ochranných prostředků se postupuje zejména podle přílohy č. 1 nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků, ve znění pozdějších předpisů. Pro stanovení ochranných prostředků se postupuje dle výše uvedeného nařízení vlády, a to podle přílohy č. 2.

Jednotlivé ochranné prostředky se rozlišují: *„pro ochranu hlavy (přilby, ochrany proti skalpování, ochranné pokrývky hlavy); pro ochranu sluchu (zátkové, mušlové chrániče sluchu, akustické přilby, chrániče sluchu s přijímačem a nízkofrekvenční indukční smyčkou, ochrana sluchu interkomem); pro ochranu očí a obličeje (ochranné brýle, obličejové štíty, svářečské kukly a štíty); pro ochranu dýchacích orgánů (masky, polomasky s filtry proti částicím, parám, plynům, proti radioaktivnímu prachu s vhodnou lícnicovou částí, izolační dýchací přístroje s přívodem vzduchu, potápěčské dýchací přístroje a vybavení); pro ochranu rukou a paží (rukavice, ochranné prsty, ochranné*

⁷⁰ Srov. ČERMÁK, J. Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Praha: Eurounion, 2006. S. 108-111.

rukávy, nátepníky, dlaňovnice, ochranné rukavice pro práci ve vlhkém, mokrém nebo znečištěném prostředí); pro ochranu nohou (různé druhy obuvi, např. proti vibracím, protiskluzové, proti žáru, chrániče kolen, nártu, vyměnitelné podešve, hroty pro chůzi na ledu a sněhu); pro ochranu trupu a břicha (ochranné vesty, kabáty, vyhřívané vesty, záchranné plovací vesty, zástěry na ochranu před rentgenovým zářením); pro ochranu celého těla (výstroj pro prevenci pádů, brzdné zařízení, prostředky pro polohování těla); ochranné oděvy (pracovní oděvy, na ochranu před strojním zařízením, chemickými látkami, rozstříkem roztaveného kovu, odolné žáru i ohni, proti chladu a vodě, proti ionizujícímu záření, prachotěsné a plynotěsné oděvy, potápěčské oděvy, ochranné přikrývky, ochrany a doplňky s fluorescenčními prvky.“⁷¹

Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků, ve znění pozdějších předpisů zároveň stanoví, které prostředky ochrannými prostředky nejsou. Ochrannými prostředky např. nejsou: běžné pracovní oděvy a obuv, sportovní výstroj a vybavení, ochranné prostředky určené pro sebeobranu, prostředky pro zajišťování a signalizování rizik na pracovišti, výstroj a vybavení záchranných sborů.

Při použití více než jednoho ochranného prostředku musí být dodrženo, aby se funkce prostředků navzájem nevylučovala nebo znemožňovala ochrannou funkci jiného nebo dalšího prostředku. Dále musí být ochranné prostředky používány dle jejich návodu a právě a pouze k takovému účelu, ke kterému byly vytvořeny.

K problematice OOPP se také ve svém komentáři vyjadřuje Janáková: *"Náklady na bezpečnost a ochranu zdraví při práci nelze požadovat na zaměstnanci. Znamená to, že zaměstnavatel hradí i veškeré náklady, které vznikají v souvislosti s pořizováním, přidělováním, opravami a udržováním prostředků individuální ochrany zaměstnanců. Případy, kdy zaměstnavatelé místo osobních ochranných pracovních prostředků poskytnou svým zaměstnancům určitou finanční částku s tím, aby si příslušné prostředky opatřili sami, zákon výslovně zakazuje“⁷²*

⁷¹ Příloha č. 1 nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků.

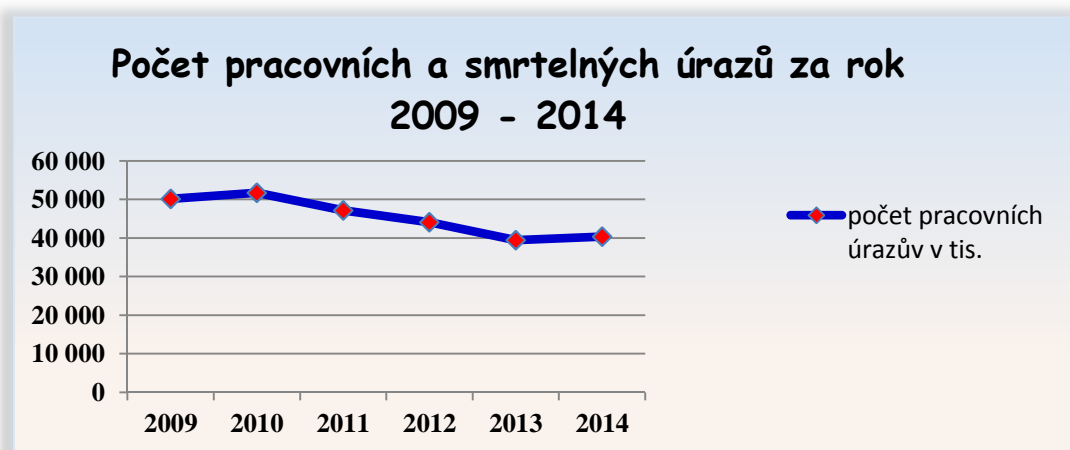
⁷² JANÁKOVÁ, A. Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

Souvisejícími judikáty pojednávající o OOPP se nacházejí v Rozhodnutí NS ČR č.j. 6 Tdo 1011/2008, Rozhodnutí NS ČR č.j. 21 Cdo 2396/2006.

9.3. Pracovní úrazy

Počet pracovních úrazů, dle sledování ÚZIS, má klesající tendenci, ale stále se počet pracovních a smrtelných úrazů pohybuje přes 40 tisíc úrazů ročně. Za období let 2009 až 2014 se množství úrazů snížilo o téměř 10 tisíc, což je pozitivní v tom smyslu, že úrazů ubývá. Ovšem i tak jsou to alarmující čísla.

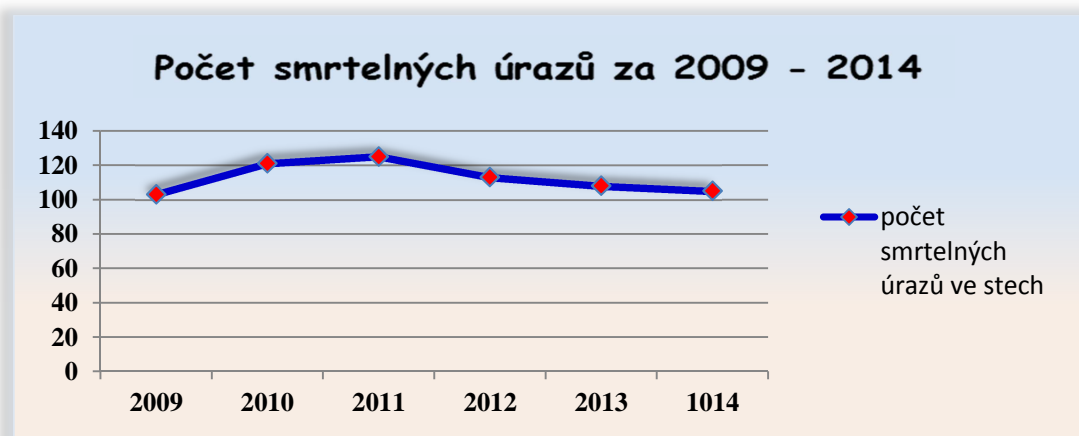
Graf č.2.: Počet pracovních úrazů a smrtelných úrazů za rok 2009 - 2014

Zdroj: úrazy 2014. www.bezpecnostprace.info.cz [cit. 2015-10-05].

Graf č. 2 ukazuje vývoj pracovních a smrtelných úrazů za období 2009 až 2014 a potvrzuje, že počet pracovních úrazů v ČR opravdu klesá. Pracovní úrazy jsou z ekonomického hlediska nežádoucí jak pro zaměstnavatele, tak také pro ekonomiku státu. S pracovními úrazy jsou spojeny výdaje zaměstnavatele a následně i státu na pracovní neschopnost a při dlouhodobé neschopnosti přichází i stát o část svých příjmů v podobě daní ze závislé činnosti a funkčních požitků a také o snížené platby sociálního a zdravotního pojištění za zaměstnance i od zaměstnavatele.

Graf č.3.: Počet smrtelných úrazů 2009 - 2014

Zdroj: úrazy 2014. www.bezpecnostprace.info.cz [cit. 2015-10-05].

Podle grafu č. 3 i vývoj smrtelných údajů zaznamenává klesající tendenci, i když pokles je velmi pozvolný.

Pojem pracovní úraz je vymezen v § 271 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů a toto ustanovení zní:

(1) „Pracovním úrazem pro účely tohoto zákona je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

(2) Jako pracovní úraz se posuzuje též úraz, který zaměstnanec utrpěl pro plnění pracovních úkol.

(3) Pracovním úrazem není úraz, který se zaměstnanci přihodil na cestě do zaměstnání a zpět.⁷³

Pracovní úrazy se dělí dle nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence a hlášení pracovních úrazů, ve znění pozdějších předpisů na úrazy smrtelné, úrazy s více jak 5-ti denní hospitalizací v nemocnici a ostatní úrazy.⁷⁴

⁷³ § 271 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ Pracovní úrazy. [online]. [cit. 2015-10-05]. Dostupný <http://www.suip.cz/hlaseni-pracovnich-urazu/>.

Zaměstnavateli vyplývají podle § 105 ze zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů povinnosti, i to jaké úkony musí provést v případě, že nastal pracovní úraz.

Brácha a Mráz ve své publikaci Pracovní úrazy upozorňují, že je třeba zkoumat, zda k pracovnímu úrazu došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů.

Úrazy při plnění pracovních úkolů jsou takové úrazy, které vznikly pro výkon pracovních povinností vyplývajících z pracovního poměru, jiné činnosti konané pro zaměstnavatele, dále činnosti konané pro zaměstnavatele na podnět odborové organizace, z vlastní iniciativy, pokud k ní není třeba zvláštní oprávnění nebo není konána proti vyslovenému zákazmu zaměstnavatele, dále zahrnuje dobrovolnou výpomoc organizovanou zaměstnavatelem a činnost, která je předmětem pracovní cesty.⁷⁵

Úrazy vzniklé v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů jsou podle Bráchy a Mráze úkony, které jsou potřebné k výkonu práce, které jsou obvyklé během práce, úkony, které jsou nutné před počátkem práce, nebo po jejím skončení a úkony obvyklé v době přestávky na jídlo a oddech konané v objektu zaměstnavatele, dále úkony související s vyšetřením ve zdravotnickém zařízení prováděné na příkaz zaměstnavatele nebo vyšetření v souvislosti s noční prací, ošetření při právní pomoci a cesta tam i zpět a také školení zaměstnanců zaměstnavatele organizované zaměstnavatelem nebo odborovou organizací, popř. orgánem nadřízeným zaměstnavateli, kterým se sleduje zvyšování jejich odborné připravenosti.⁷⁶

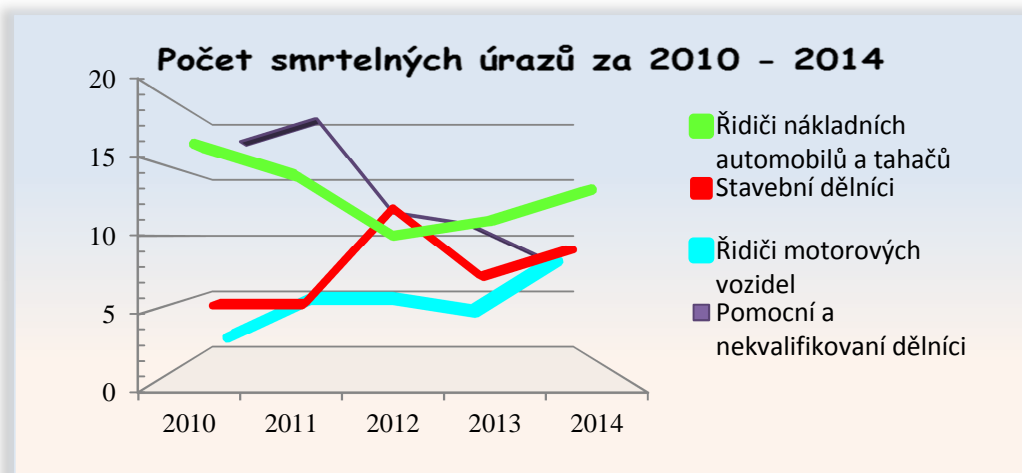
Dále autoři uvádějí, že cesta do zaměstnání a zpět, stravování, vyšetření a ošetření ve zdravotnickém zařízení a cesta tam i zpět - pokud není vykonávána v objektu zaměstnavatele, nejsou úrazy v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů.

V publikaci autoři též zmiňují úrazy, které jsou způsobené (zaměstnanci) pro plnění pracovních úkolů. Jde zejména o případy, kdy zaměstnanci úřadů bývají poškozeni na zdraví občanem z důvodu nevykonání úředního úkonu ve prospěch občana. (Např. zamítnutí rozhodnutí o přidělení dávky, zamítnutí rozhodnutí o přidělení bytu apod.).

⁷⁵ Srov. BRÁCHA J., MRÁZ V. Pracovní úrazy. 1 vydání, RoVS, 2002. S 11-12.

⁷⁶ Srov. Tamtéž. S 13-14.

Graf č.4.: Počet smrtelných úrazů za 2010-2014

Zdroj: Smrtelné úrazy 2014. www.bezpecnostprace.info.cz [cit. 2015-10-05].

Graf č. 4 zobrazuje počet smrtelných úrazů u konkrétních profesí za období 2010 až 2014, kde je vidět, že smrtelné úrazy v těchto nejrizikovějších profesích mají kolísavou tendenci. Z grafu vyplývá, že tendence smrtelných úrazů je v následujících obdobích rostoucí.

Pracovní úrazy se dle zákonné povinnosti evidují v knize úrazů dle nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o evidenci úrazů, ve znění pozdějších předpisů a musí obsahovat předepsané náležitosti. Nařízení ovšem blíže nespecifikuje, zda musí jít o skutečnou knihu, nebo deník, nebo zda je možné vést evidenci v elektronické podobě. Je na zvážení zaměstnavatele, zda povede deník za celou firmu, nebo zda ji rozdělí na úseky např.: výrobní úsek, úsek odbytu, administrativní úsek atd. Záleží také na velikosti podniku a počtu zaměstnanců, ovšem evidence musí být přehledná a zahrnovat údaje pro pozdější rozhodování o pracovním úraze, nebo poskytnutí údajů pro orgány OIP, popř. pro orgány činné v trestním řízení. Dále by měl zaměstnavatel vést k jednotlivým pracovním úrazům evidenci nápravných opatření, která byla v souvislosti s incidentem provedena.

Graf č.5.: Počet závažných pracovních úrazů podle profese za rok 2014

Zdroj: Smrtné úrazy 2014. www.bezpecnostprace.info.cz [cit. 2015-10-05].

Pro úplnost lze ještě uvést statistiku pracovních úrazů za rok 2014, která ukazuje statistiku závažných úrazů dle okruhů pracovních činností. Graf č. 5 ukazuje, že je zde v nejvyšší míře zastoupena úrazovost u řemeslnických a kvalifikovaných výrobních prací.

Související judikáty pracovními úrazy jsou v Rozsudek NS ze dne 5. 1. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4834/2010; Rozsudek NS ze dne 21. 9. 2010, sp. zn. 8 As 59/2010; Rozsudek NS ze dne 7. 7. 2011, sp. zn. 21 Cdo 752/2010; Rozhodnutí NS ze dne 17. 2. 2000, sp. Zn. 5 Tz 202/99.

Význam BOZP a PO je nejen v tom, jak bylo již uvedeno, že má snižovat pracovní úrazy a eliminovat pracovní rizika a taktéž zároveň vytvářet bezpečné pracovní podmínky pro zaměstnance. Veškeré náklady s tím spojené jdou na vrub zaměstnavatele. Význam bezpečnosti práce má ale také svůj význam v ekonomickém přínosu nejen pro zaměstnavatele ale také pro zaměstnance. Z celkového pohledu ekonomiky také pro stát. A to hned z několika důvodů:

- BOZP je důležitým prvkem pro udržení pozitivní ekonomické činnosti zaměstnavatele (pracovní neschopnost, nemoc, úraz, trvalé pracovní následky po

úraze – to vše snižuje ekonomickou výkonnost jak zaměstnavatele, tak ekonomickou situaci zaměstnance.

- Nemoci a pracovní úrazy jsou nákladné jak pro zaměstnavatele, tak pro stát a jeho ekonomiku.
- Nemoci z povolání a trvalé pracovní následky jsou možnou příčinou snížení uplatnění zaměstnance na trhu práce, s tím může být spojeno i jisté sociální vyloučení a také psychická zátěž a stres ze změny pracovního režimu, snížení životní úrovně, hrozby dluhové pasti apod.
- Snižování a minimalizace pracovního rizika snižují úrazovost a zároveň snižují absenci zaměstnanců pro úraz nebo nemoc z povolání.
- Systematické proškolení a důsledná kontrola používání OOPP prokazatelně vedou ke snížení úrazovosti.
- Negativní je i administrativní a časový dopad při řešení důsledků újmy na zdraví, životě a majetku (z pohledu všech zúčastněných stran).

Ačkoliv se zaměstnavatelé snaží dodržovat všechny zákonem stanové předpisy pro BOZP, tedy kategorizaci prací a odstraňování pracovních rizik, i přesto existují situace, za kterých vznikají nemoci z povolání. Proces tvoření onemocnění nebo následků je obvykle dlouhodobý a mívá pomalý nástup. Jak bylo již výše uvedeno, každý zaměstnavatel má povinnost své zaměstnance odesílat na pravidelné pracovní prohlídky. Je to jeden ze způsobů, jak lze odhalit začínající změnu zdravotního stavu a učinit opatření pro minimalizaci následků.

Dle nařízení vlády č. 197/2014 s účinností k 1. 1. 2015 došlo k novelizaci v seznamu nemocí z povolání. Celá škála úkonů pro vydávání lékařských posudků o zdravotní způsobilosti je podrobně popsána v § 41 až § 68 zákona č. 373/2011 Sb., zákona o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů. Zákon např. upravuje, kdo může žádat o lékařské posudky, kdo je vydává, jaké výsledky musí být z posudku zřejmé, kdo je hradí, jaké vyplývají právní následky z rozhodnutí, pro jaké časové období je rozhodnutí vydáno a mnohá další specifika. Posuzování provádí klinika pracovního lékařství.

Pro odškodnění nemocí z povolání se vychází z vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů.

Komentář k tématu odškodnění za způsobenou škodu vysvětluje kolektiv autorů: *"Prokáže-li zaměstnavatel, že škodu zavinil též zaměstnanec, jeho odpovědnost se poměrně omezí. Důkazní břemeno tedy leží na zaměstnavateli."*⁷⁷

Zaměstnavatel se může zprostit odpovědnosti za nemajetkovou újmu zcela nebo z části (povinnosti náhrady škody) podle § 270 ZP a to v případě, prokáže-li se:

- že postižený zaměstnanec porušil právní nebo ostatní předpisy a pokyny k zajištění BOZP (svým zaviněním)
- v důsledku opilosti, nebo požití jiných návykových látek nemohl zaměstnavatel škodě zabránit (a že tyto skutečnosti byly jedinou příčinou škody nebo újmy).

Pracovní úrazy jsou časté a řešení příčin mnohdy zůstává na soudech. Pracovními úrazy a nemocemi z povolání se zabývají judikáty nejvyššího soudu Rozsudek NS ze dne 7. 7. 2011, sp. zn. 21 Cdo 752/2011, Rozsudek NS ze dne 18. 7. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3832/2010, Rozsudek NS ze dne 7. 4. 2011, sp. zn. 21 Cdo 936/2010, Rozsudek NS ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2913/2010.

Každý zaměstnavatel je ze zákona povinen přihlásit se k odpovědnosti za škodu způsobenou zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Pojištění chrání zaměstnavatele proti uplatněným nárokům zaměstnanců na škodu, vznikla-li při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, v rozsahu zákoníku práce. Pro plnění odpovědnosti se zahrnuje i škoda způsobená při plnění pracovních úkolů na pracovních cestách, jak pro tuzemsko, tak pro zahraničí.

Zákonné pojištění se vztahuje na všechny zaměstnavatele, zaměstnávají-li alespoň jednoho zaměstnance. Pojištění vzniká automaticky se vznikem pracovního poměru prvního zaměstnance a končí s ukončením poměru posledního zaměstnance. Povinnost k pojištění pro zaměstnavatele vyplývá z § 1 vyhlášky č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví

⁷⁷ SCHMIED, Z., TOMANDLOVÁ, L., TRYLČ, L., KNEBL, P., ANDRAŠČÍKOVÁ, M., HLOUŠKOVÁ, P. a HOFMANNOVÁ, E. Zákoník práce, prováděcí nařízení vlády a další související předpisy s komentářem k 1. 1. 2014. 8. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, ve znění pozdějších předpisů, tak zvané zákonné pojištění zaměstnavatele u Kooperativy.⁷⁸

9.4. Bezpečnostní značky a signály

Obrázky se dnes již vyskytují na mnoha místech, jako jsou letiště, nádraží, nákupní střediska. Usnadňují orientaci nejen cizincům nebo turistům ale také třeba postiženým osobám nebo dětem a pomáhají obzvláště ve spěchu.

Stejně to platí i v oblasti bezpečnosti práce. Obrázky (dle ZP „signály“) jsou barevně rozlišeny a mohou být doprovázeny také zvukovými či světelnými signály. Zde též platí, že obrázek je jednodušší než text. Provedení signálů a značek uvádí nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a signálů, ve znění pozdějších předpisů. Nařízení vlády se vztahuje pouze na zaměstnavatele ve smyslu ZP a na osoby uvedené v § 12 zákona č. 309/2006 Sb., který stanovuje další požadavky bezpečnosti zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů. Barvu a vzhled značek stanovuje ČSN ISO 3864. Výše uvedené nařízení obsahuje značky pro pracoviště dohodnuté v EU, ovšem zároveň nevylučuje použití dalších značek.

Komentář k zákonu č. 309/2006 Sb., zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, vysvětluje: *"Zákon upravuje v souladu s evropskými směrnici obecné podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a stanovuje obsah, rozsah a další požadavky na činnost osob za bezpečnost a ochranu zdraví odpovědných. V části první upravuje zákon obecné požadavky na pracoviště a pracovní prostředí, na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, na organizaci práce a pracovní postupy a bezpečnostní značky, požadavky na pracoviště a pracovní prostředí, speciálně pak požadavky na pracoviště a pracovní prostředí na staveništi a požadavky na výrobní a pracovní prostředky a zařízení"*⁷⁹

⁷⁸ Zákonné pojištění zaměstnavatele. [online]. [cit. 2015-10-05]. Dostupný <http://www.koop.cz/nase-produkty/zakonne-pojisteni-odpovednosti-zamestnavatele/>.

⁷⁹ PLOS, J. Stavební zákon s komentářem. Pro praxi. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

Značky se dělí do čtyř základních skupin, které jsou rozděleny podle barevného provedení. Lze je tedy rozdělit na značky zákazové (kruhový tvar s černým piktogramem na bílém pozadí), značky výstrahy (mají trojúhelníkový tvar s černým piktogramem na žlutém pozadí), značky příkazové (kruhový tvar s bílým piktogramem na modrém pozadí) a značky informativní a ty lze rozdělit na bílý piktogram na zeleném nebo červeném pozadí. Dále se vyskytují značky pevné a mobilní.⁸⁰

V nařízení č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů, ve znění pozdějších předpisů se uvádí kódy pro zvukové signály a pro signály rukou, a také příklady hlasových signálů, užívané především pro přemísťování břemen. U světelných signálů musí samotné signály vytvářet kontrast k prostředí, ve kterém jsou použity a zároveň nesmí oslňovat. Pod pojmem světelné signály si lze představit např. signál upozorňující na pohyb brány a u zvukového signálu lze připomenout zvuk doprovázející vozidlo při couvání. Světelné i zvukové signály mohou být také spouštěny po celou dobu činnosti nebo mohou být přerušované.

9.5. Vyhrazená technická zařízení

Vyhrazená technická zařízení podléhají pravidelným kontrolám a prohlídkám podle zákona č. 309/2006 Sb. zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů. Vyhrazená technická zařízení⁸¹ je vybraná (přesně definovaná) skupina technických zařízení, podléhající dozoru inspekci práce a dozoru organizaci státního odborného dozoru Institutu technické inspekce (dále jen „ITI“).

Rozdělení vyhrazených technických zařízení:

vyhrazená zdvihací zařízení, vyhláška ČÚBP č. 19/1979 Sb., ve znění pozdějších předpisů;

vyhrazená tlaková zařízení, vyhláška ČÚBP č. 18/1979 Sb., ve znění pozdějších předpisů;

vyhrazená elektrická zařízení, vyhláška č. 730/2010 Sb., vyhrazená elektrická zařízení se člení na zařízení pro výrobu, přeměnu, rozvod a odběr elektrické energie a instalace a zařízení určená k ochraně před účinky atmosférické nebo statické elektřiny;

⁸⁰ Srov. NEUGEBAUER, T. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce, neboli, O čem je současná BOZP. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010S 14-154.

⁸¹ Srov. ČERMÁK, J. Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Praha: Eurounion, 2008., S. 224-228.

vyhrazená plynová zařízení, vyhláška ČÚBP č. 21/1979 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Riziko u vyhrazených technických zařízení elektrických je zvýšené jak pro pacienty samotné, tak i pro obsluhující personál. Proto je nutné, aby každé elektrické zařízení, bylo odborně nainstalováno a obsluha odborně a zdravotně způsobilá ve smyslu vyhlášky č. 50/1978 Sb., o elektrotechnické kvalifikaci, ve znění pozdějších předpisů. Všechna tato opatření jsou pro ochranu osob, které s nimi přijdou do styku. V rámci BOZP musí každé zařízení (přístroj) procházet periodickou bezpečnostně technickou kontrolou která prokáže, že zařízení je bez závad, schopné provozu a tedy neohrožuje ani pacienta, ani obsluhující personál. Totéž platí i o stálých elektrických rozvodech (§ 194 až § 199 vyhlášky č. 48/1982 Sb., která stanovuje základní požadavky bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů), které také musí procházet pravidelnými revizemi. V obou případech jsou revize prováděny osobami (revizními techniky, osobami odborně způsobilými), které vlastní osvědčení a oprávnění o způsobilosti konat tyto revize⁸². Každé technické zařízení se musí provozovat v souladu s předpisem výrobce nebo dovozce pro obsluhu, údržbu a provoz dané výrobcem, tak jak stanoví zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve smyslu prováděcích předpisů.

Rozhodnutí NS ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. 3 Tdo 495/2011 a Usnesení NS ze dne 26. 10. 2006, sp. zn. 6 Tdo 1278/2006 jsou souvisejícími judikáty z oboru vyhrazených technických zařízení.

⁸² Vyhláška ČÚBP § 4 č. 21/1979 SB., kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé její podmínky k zajištění bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů.

10. POŽÁRNÍ BEZPEČNOST

Požární ochrana je integrální součástí při výkonu bezpečnosti práce všude tam, kde je vykonávána jakákoliv činnost – výkonová, odpočinková či produktivní, lidská nebo automatická. Požární ochrana je s BOZP úzce spojená v tom smyslu, že každá fyzická osoba vyskytující se na pracovišti, bez ohledu svou pracovní pozici a vztah k danému pracovišti, je povinna chránit majetek a životy při živelné pohromě, a odvrátit tak nebezpečnou událost. Každá taková osoba je tedy povinna zasáhnout v rámci své schopnosti a dispozice a při každé nežádoucí události musí poskytnout přiměřenou osobní a věcnou pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost.

Základní zásadou je požár vždy ohlásit již v době jeho zjištění, neprodleně přivolat hasičský sbor a současně začít hasit vhodnými, dostupnými hasicími prostředky tzn. ručním hasicím přístrojem, požárním hydrantem apod.

Oblast požární ochrany je primárně stanovena zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou č. 246/2001 Sb., vyhlášky o požární prevenci, ve znění pozdějších předpisů. Požární ochrana a její preventivní činnost je podstatnou složkou bezpečnosti práce jako celku a jako taková, zaslouží velkou pozornost. Její povinností je, vykonávat prevenci jak teoretickým proškolením, tak také např. praktickým nácvikem prostřednictvím vyhlášení cvičného poplachu. Cvičný požární poplach se provádí u osob se zvýšeným nebo vysokým požárním nebezpečím. Cvičný požární poplach může být bez účasti záchranného hasičského sboru, nebo také v rámci tzv. krizové připravenosti, kde se již provádí nácvik s plnou evakuací a v součinnosti Integrovaného záchranného systému (např. v chemických továrnách, nemocnicích, školách apod.). Cvičný požární poplach se vyhlašuje pro osoby, které jsou v pracovním poměru, nebo v obdobném pracovním vztahu k provozovateli činnosti.

10.1. Základní právní předpisy pro oblast požární ochrany

Požární ochrana je primárně zakotvena v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, dále s ní souvisí zákon č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru ČR, dále v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném

systemu a s těmito zákony související vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (tzv. vyhláška o požární prevenci), vše ve znění pozdějších předpisů. Se všemi výše uvedenými zákony a vyhláškami je doplňující nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a signálů, ve znění pozdějších předpisů, které s požární ochranou úzce souvisí.

10.2. Výkon státního požárního dozoru

Výkon státního požárního dozoru zahrnuje činnosti, vykonávané příslušnými orgány, které svou činností suplují stát. Dotčenými orgány státní správy pro úsek požární ochrany a orgány vykovávající státní požární dozor jsou:

- Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR
- hasičské záchranné sbory krajů.⁸³

Činnost v jednotlivých oblastech ochrany PO se liší podle provozování činnosti a oblasti ekonomické činnosti, ale primárním úkolem je zajištění odpovídající míry požární bezpečnosti občanů. U vykonávání kontrolní činnosti se jedná o průběžný dohled státních orgánů nad dodržováním povinností např. při provozní činnosti v již postavených stavbách. Další činností státního dozoru je zjišťování příčin vzniku požárů a šetření, kdo je odpovědný za vzniklý požár, tzn. za vzniklou škodu.

Státní požární dozor vykonává:

- *„Místně příslušný hasičský záchranný sbor kraje s výjimkou posuzování výrobků a funkčnosti systémů vyhrazených požárně bezpečnostních systémů,*
- *Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR pouze posuzuje dokumentace podle stavebního zákona a ověřuje dodržení podmínek požární bezpečnosti staveb to u takových, které se mají uskutečnit na území dvou nebo více krajů, nebo u staveb, které si vyhradí.“⁸⁴*

⁸³ Státní dozor. [online]. [cit. 2015-9-22]. Dostupný <http://www.hzscr.cz/clanek/vykon-statniho-pozarniho-dozoru-702198.aspx>.

⁸⁴ Státní dozor. [online]. [cit. 2015-9-22]. Dostupný <http://www.hzscr.cz/clanek/vykon-statniho-pozarniho-dozoru-702198.aspx>.

Příslušníci jsou oprávněni nejen nahlížet do příslušné dokumentace, ale také provádět potřebná zjištění a s tím spojené služební úkony a jsou oprávněni vyžadovat potřebnou součinnost při výkonu nebo zásahu. Při provádění úkonů jsou oprávněni ke vstupu do objektů, zařízení či provozoven, ke vstupu na pozemek a do nemovitostí na dobu nezbytně nutnou, k řádnému provedení těchto činností. Státní požární dozor mohou vykonávat ti příslušníci, kteří mají odpovídající odbornou způsobilost, a která je stanovena vnitřním předpisem HZS ČR. Hrozí-li bezprostřední nebezpečí vzniku požáru a nestačí-li k odstranění tohoto nebezpečí jiná opatření, je orgán vykonávající státní požární dozor oprávněn: vyloučit věc z užívání, zastavit činnost, zastavit provoz (lze i tehdy, jestliže byla znemožněna záchrana osob nebo majetku v případě požáru). Obnovení činnosti nebo provozu, popř. užívání věci lze až po odstranění nedostatků a pouze s písemným souhlasem orgánu státního požárního dozoru, který ve výše uvedených věcech rozhodl.⁸⁵

10.3. Orgány vykonávající státní požární dozor

Ministerstvo vykonává státní požární dozor u staveb, které se mají uskutečnit na území dvou nebo více krajů, nebo u staveb, které si vyhradí.

Hasičský záchranný sbor kraje vykonává státní požární dozor u právnických osob, podnikajících fyzických osob, u fyzických osob v rozsahu plnění povinností a u obcí: *„Schvalováním posouzení požárního nebezpečí činností s vysokým požárním nebezpečím; zjišťováním příčin vzniku požárů; kontrolou připravenosti a akceschopnosti jednotek požární ochrany; ukládáním opatření k odstranění zjištěných nedostatků a kontrolou plnění těchto opatření; ověřováním, zda byly dodrženy podmínky požární bezpečnosti staveb vyplývající z dokumentace a posuzovaných předpokladů, včetně podmínek plynoucích z vydaných stanovisek s výjimkou případů, u kterých vykonává státní požární dozor ministerstvo; posuzováním územně plánovací dokumentace, podkladů pro vydání územního rozhodnutí, projektové dokumentace stavby ke stavebnímu řízení, dokumentace k povolení změny stavby před jejím dokončením a posuzováním dokumentace k řízení o změně užívání stavby.“*⁸⁶

⁸⁵ Státní dozor. [online]. [cit. 2015-9-22]. Dostupný <http://www.hzscr.cz/clanek/vykon-statniho-pozarniho-doзору-702198.aspx>.

⁸⁶ ČERMÁK, J. Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Praha: Eurounion, 2006. S. 584 – 585.

Státní požární dozor dále např. vykonává: kontrolu dodržování povinností stanovených předpisy o požární ochraně, posuzováním a schvalováním požárního nebezpečí, ověřování požární bezpečnosti staveb, kontrolu připravenosti a akceschopnosti jednotek požární ochrany, ukládá opatření o odstranění zjištěných nedostatků a kontrolu plnění těchto opatření. O provedené kontrole vyhotoví orgán konající dozor zápis, ve kterém uvede výsledky kontroly, opatření a lhůty pro odstranění zjištěných závad a uložená opatření. Hasičský záchranný sbor kraje vybírá a vymáhá pokuty podle zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. Pokuta je příjmem do státního rozpočtu.⁸⁷

10.4. Dokumentace k požární ochraně

Dokumentací požární ochrany (podle § 27, odst. 1 vyhlášky č. 246/2001 Sb., o požární prevenci, ve znění pozdějších předpisů) jsou stanoveny podmínky požární bezpečnosti provozovaných činností a prokazuje se plnění některých povinností stanovených předpisy o požární ochraně.

„(1) Dokumentací požární ochrany se stanovují podmínky požární bezpečnosti provozovaných činností a prokazuje se plnění některých povinností stanovených předpisy o požární ochraně. Dokumentaci požární ochrany tvoří:

a) dokumentace o začlenění do kategorie činností se zvýšeným požárním nebezpečím nebo s vysokým požárním nebezpečím, b) posouzení požárního nebezpečí, c) stanovení organizace zabezpečení požární ochrany, d) požární řád, e) požární poplachové směrnice, f) požární evakuační plán, g) dokumentace zdolávání požárů, h) řád ohlašovny požárů, i) tematický plán a časový rozvrh školení zaměstnanců a odborné přípravy preventivních požárních hlídek a preventistů požární ochrany, j) dokumentace o provedeném školení zaměstnanců a odborné přípravě preventivních požárních hlídek a preventistů požární ochrany, k) požární kniha, l) dokumentace o činnosti a akceschopnosti jednotky požární ochrany, popřípadě požární hlídky.“⁸⁸

⁸⁷ Srov. ČERMÁK, J. Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Praha: Eurounion, 2006. S. 584 – 585.

⁸⁸ § 4 odst. 1 až 4 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Úplnost a správnost požárního evakuačního plánu se ověřuje formou cvičného požárního poplachu. Požární evakuační plán je uložen u jednotky HZS podniku, není-li takový sbor v podniku, je plán uložen na trvale dosažitelném místě.

10.5. Povinnosti právnických osob a fyzických osob podle zákona o požární ochraně

Povinnosti vyplývající právnickým a fyzickým osobám v oblasti požární ochrany jsou stanoveny v § 4 a § 5 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

„Provozované činnosti jsou podle míry požárního nebezpečí zařazeny do třech kategorií, a to do činnosti s vysokým požárním nebezpečím, činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím a ostatní činnosti, tzn. činnosti bez zvýšeného požárního nebezpečí. V žádném případě to neznamena, že na místech, kde se provádí činnost bez zvýšeného požárního nebezpečí, nemůže vzniknout požár.“⁸⁹

V ustanovení § 6, § 6a, § 6b výše zmiňovaného zákona (č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů), jsou stanoveny podmínky pro osoby provozující činnost s vysokým požárním nebezpečím a pro osoby se zvýšeným požárním nebezpečím. Zde jsou vedeny některé z nich: Např.: stanovit v organizaci zabezpečení požární ochrany s ohledem na požární nebezpečí; prokazatelně stanovit a dodržovat podmínky požární bezpečnosti při všech činnostech, dodržovat technické podmínky a návody vztahující se k požární bezpečnosti jak činností, tak i výrobků; označit pracoviště a další místa příslušnými bezpečnostními značkami; obstarávat bezpečnostní techniku v potřebném množství a druzích; zajišťovat údržbu, opravy a kontroly technických a technologických zařízení způsobem a ve lhůtách, stanovených podmínkami požární bezpečnosti; stanovit z hlediska požární bezpečnosti požadavky na odbornou kvalifikaci osob pověřených obsluhou, opravami, údržbou a kontrolami technologických zařízení.

Problematika požární ochrany je zahrnuta též v judikatuře, konkrétně v Rozhodnutí NS, sp. zn. 5 Cz 11/1978.

⁸⁹ Srov. Požární bezpečnost a evakuace: závazné instrukce postupu v krizových situacích s čísly tísňových telefonních linek. Praha: Forum, 2009. S. 21.

10.6. Nejčastější příčiny požárů

Nejčastějšími příčinami požárů jsou podle profesionálních hasičů uváděny tyto nežádoucí události: Nedbalost a neopatrnost. U nedbalosti požáry způsobuje: kouření, používání otevřeného ohně, manipulace se žhavým popelem, zanedbání bezpečnostních předpisů. U neopatrnosti je příčinou požáru v důsledku nedbalosti kouření.

Dále jsou to provozně technické závady a zejména pak technické závady nebo vady materiálu, tření a přehřátí, cizí předmět ve stroji apod. Významný podíl zde tvoří požáry elektroinstalace, elektrických zařízení a u instalací ve vozidlech. Třetí nejčastější příčinou požárů je úmyslné založení požáru. Za čtvrtou nejčastější příčinu se považuje špatný stav komínu: typem události jako zadržovaný nebo přizděný trám v komíně, nevhodná konstrukce komína nebo odvodu spalin, usazené saze apod. Pátou nejčastější příčinou požáru je špatný stav topidla jako např.: špatný technický stav topidla, technická závada topidla, nesprávné umístění topidla atd. Jako mimořádné důvody a události způsobující požár jsou v důsledku dopravní nehody, úder blesku, ohňostroje aj.⁹⁰

Janata ve své publikaci *Práce s požárními riziky* zmiňuje, že více než 50% velkých požárů vzniká v noci a jako časté příčiny požárů uvádí: nesprávně použití elektrických zařízení, neopatrnost při kouření, mechanicky vzniklé teplo a jiskry, ohřev prostřednictvím oleje, úmyslné zapálení, nedbalost při požárně nebezpečných pracích, požár založený při hře dětmi, zapálení nebo samovznícení odpadů. Dále ve své publikaci uvádí, že jednou z příčin vzniků požárů jsou nebezpečné práce, které vykonávají dodavatelé a které mohou být velmi rizikové. Mezi takové práce lze zařadit tyto činnosti: svařování a řezání kovů, broušení a rozbrušování, práce s pájecími a plynovými lampami, práce s otevřeným plamenem a další. U takových prací je žádoucí, aby tyto činnosti byly dodavateli schváleny, povoleny, včas ohlášeny a aby vedoucí pracovníci věděli, kde se dodavatelé nacházejí.⁹¹

⁹⁰ Nejčastější příčiny požárů. [online]. [cit. 2015-9-19]. Dostupný <http://www.hzscr.cz/clanek/zjistovani-pricin-pozaru-zjistovani-pricin-pozaru.aspx?q=Y2hudW09MTA%3D>.

⁹¹ Srov. JANATA, J. *Práce s požárními riziky a některé speciální rizikové zprávy*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012., S 22.

10.7. Doporučení pro případ požáru

Podle Janaty je nejhorší možnou eventualitou, vznikne-li při zjištění požáru panika. „Tomu je nutné zabránit. Proto musí každý zaměstnanec vědět, co má v případě požáru dělat. Připomínají jim to směrnice, které mají být viditelně umístěny na všech pracovištích. Pokud kdokoli zpozoruje požár jako první, je jeho povinností pokusit se o uhašení. Když to však není možné, je nutné ohlásit požár předepsaným způsobem. Aby bylo jasné, že se zaměstnanci vyznají v této složité situaci, je potřeba takové případy prakticky prověřovat při tematických cvičeních.“⁹²

Autor doporučuje okamžité řešení události a následnou akci shrnuje do tří bodů:

- 1) Vyhlášení poplachu a kontaktování hasičů
- 2) Bezprostřední požární zásah
- 3) Evakuace ohrožených prostorů

Pro tyto události je nezbytně nutné, z hlediska požární ochrany udělat taková opatření, která budou vystihovat všechna možná předpokládaná požární rizika a stanovy skupiny a okruhy osob, které budou v případě nutnosti osloveny pro okamžité a naléhavé řešení situace. Vždy to vyplývá ze situace, zda jde o výrobní podnik, soukromý nebo veřejný objekt, veřejně prospěšnou budovu nebo administrativní budovu, školské, sociální nebo zdravotní zařízení, zda je přítomno riziko vznícení hořlavin nebo plynů, zda se vyskytují chemické látky nebo výbušniny, dále jaké množství osob je bezprostředně ohroženo a jiné obdobné situace.

10.8. Umístění hasicích přístrojů a jejich druhy

Umístění hasicích přístrojů nebývá jednotné, neboť nelze stanovit unifikované místo pro různé prostory a struktury objektů. Stejně tak se umísťují přístroje s různou hasební látkou pro hašení v návaznosti na charakteristický prostor jako např.: místa pod elektrickým napětím, místa s vysokou prašností, místa bez možnosti odvětrání apod. ale zároveň vždy tak, aby nebyl zvolen k použití hasicí přístroj s nevhodnou hasební látkou. Hasicí přístroje by měly být vždy umístěny tak, aby splňovaly alespoň zásadu toho, že budou:

- připraveny ke snadnému a rychlému použití

⁹² JANATA, J. Práce s požárními riziky a některé speciální rizikové zprávy. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012., S. 21.

- budou na snadno dostupném a viditelném místě
- budou v dosahu tam, kde je nejvyšší možná pravděpodobnost výskytu požáru

Tam, kde není možné z nějakého důvodu umístit přístroj na viditelné místo, lze výjimečně zvolit alternativu, kdy je přístroj uschován, ovšem za předpokladu, že místo bude opatřeno značkou či cedulkou jednoznačně viditelnou a odkazující na hasicí přístroj.⁹³

Druhy hasicích přístrojů se dělí podle třídy požáru: A, B, C, D, F.⁹⁴ Popis vhodnosti hasicích přístrojů.(Příloha č.: 4 a 5).

Tabulka č.1.: Určení hasicích přístrojů podle třídy požáru

Třída požáru	Popis
	Vhodnost typu hasicího přístroje
A	Hoření pevných látek hořících plamenem nebo žhnutím (dřevo, uhlí, textil, papír, sláma, seno, plasty)
	Vodní, pěnové, práškové
B	Hoření kapalných látek a látek, které do kapalného skupenství přecházejí (benzin, nafta, oleje, barvy, laky, ředidla, éter, aceton, vosky, tuky, asphalt, pryskyřice, mazadla)
	Pěnové, práškové, halonové
C	Hoření kapalných látek a látek, které do kapalného skupenství přecházejí (benzin, nafta, oleje, barvy, laky, ředidla, éter, aceton, vosky, tuky, asphalt, pryskyřice, mazadla)
	Práškové, přístroje s náplní CO ₂ , halonové
D	Hoření lehkých alkalických kovů (hořčík a jeho slitiny s hliníkem)
	Speciální suchá hasiva nebo speciálně upravené prášky
F	Hoření jedlých olejů a tuků (rostlinné nebo živočišné oleje a tuky) ve fritézách a jiných kuchyňských zařízeních
	Vodní přístroje se speciálními aditivami, které vytvářejí na tukové ploše ochranný film

Zdroj: Požární bezpečnost a evakuace. S. 56.

Tabulka č. 1 udává druhy hasicích přístrojů, které lze použít v závislosti na třídě požáru. V tabulce je taxativně určeno, které druhy hořlavin lze za daných okolností použít.

Velmi důležitou zásadou pro dobrý stav a dlouhou použitelnost hasicích přístrojů je jejich kontrola. Pravidelnou kontrolou lze předcházet jejich závadám a tím se vyvarovat jejich možným selháním, i když životnost nádoby je až 40 let. Ovšem nutno počítat s tím, že je třeba průběžně vyměnit některé součásti. Kontrolu je vhodné provádět laicky,

⁹³ Srov. ČERMÁK, J. Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Praha: Eurounion, 2008, S. 626-627.

⁹⁴ Požární bezpečnost a evakuace: závazné instrukce postupu v krizových situacích s čísly tísňových telefonních linek. Praha: Forum, 2009.. S. 61-66

pohledem, zda nádoba nejeví jisté známky závady alespoň 1 x měsíčně. Ovšem pro další kontroly jsou již zákonem stanoveny periodické kontroly, kterou činí osoby odborně způsobilé a které mohou tyto kontroly provádět prostřednictvím odborného servisu. Podle druhu přístroje se provádí kontroly 1 x za tři roky u vodních a pěnových, 1 x za pět let ostatních hasicích přístrojů. Periodická zkouška je zkouškou pevnosti a těsnosti nádoby.⁹⁵

10.9. Školení zaměstnanců o požární ochraně

Školení zaměstnanců se provádí při nástupu do zaměstnání, nebo při každé změně pracoviště, nebo při převedení na jiné pracovní zařazení, pokud se tím mění původní skutečnosti. Školení zaměstnanců se provádí nejméně 1 x za dva roky. Školení vedoucích pracovníků se provádí při nástupu do funkce a opakuje se nejméně 1 x za tři roky.⁹⁶

Školení osob, které se příležitostně zdržují na pracovištích zaměstnavatele, se zabezpečuje v nezbytném rozsahu a způsobem stanoveným provozovatelem v jeho vnitřních předpisech nebo směrnících, popř. v dokumentaci o požární ochraně. Školení zaměstnanců lze rozdělit na vstupní školení a školení periodická. Dále lze provádět v průběhu roku prověřování o požární bezpečnosti, tedy prostřednictvím pohovoru s vedoucím pracovníkem, nebo pomocí testů v písemné nebo elektronické podobě aj., ovšem vždy s přihlédnutím ke stanovené, schválené, závazné požární dokumentaci, kterou podnik vede.⁹⁷

⁹⁵ Srov. ČERMÁK, J. *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. Praha: Eurounion, 2008,. 2008. S. 627.

⁹⁶ Srov. ČERMÁK, J. *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. Praha: Eurounion, 2006. S. 608-610.

⁹⁷ Srov. ČERMÁK, J. *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. Praha: Eurounion, 2008,. 2008. S.632.

11.PRAKTICKÉ ASPEKTY BOZP

11.1. Základní charakteristika zkoumaného subjektu

Praktická část diplomové práce se bude zabývat zkoumáním zdravotnického zařízení, které je jedním z velkých nemocnic na Moravě, která spolupracuje s lékařskou fakultou univerzity. Pro účely diplomové práce je třeba říci, že tento subjekt je reálný a bude v práci nazván pouze jako nemocnice „XYZ“.

Práce se zabývá bezpečností práce a požární ochranou v nemocničním zařízení a je zaměřena na rizika ve zdravotnictví, jejich zjišťování a odstraňování. Proto budou v praktické části uvedeny konkrétní příklady z praxe, které se vztahují k obecnému popisu z části teoretické. Přesněji, půjde o činnosti nutné pro zařazení nového přístroje do užívání a s tím související zjišťování rizik a vytváření opatření pro bezpečnost při rizikové práci. Dále bude popsán výzkum, který je zaměřen na bezpečnost práce a s tím související požární ochranu. Výzkum bude proveden zúčastněným skrytým pozorováním, kdy autor bude osobně přítomen při cvičném požárním poplachovém cvičení s evakuací. Pomocí pozorování, poznámek a fotodokumentace bude autor zjišťovat, zda jsou postupy personálu při cvičení v souladu s vnitřní dokumentací a směnicemi o požární ochraně a zda nebudou při nácvičce porušena pravidla BOZP a PO.

Výzkumná činnost bude probíhat také pomocí standardizovaného rozhoru, kdy budou technicko BPPPO kladeny předem připravené otázky a další, následně doplňující dotazy, které vyplynou z rozhovoru. Autor práce také provede místní šetření v kombinaci s rozhovorem, ten bude sestaven pouze v orientačních bodech, a které budou doplněny přímo technikem BPPPO při místním šetření.

V závěru práce bude provedena analýza výzkumné činnosti, vyhodnocení výsledků a učiněna doporučení, směřující k nápravě zjištěných skutečností.

Nemocnice „XYZ“ je příspěvkovou organizací v přímé řídicí působnosti Ministerstva zdravotnictví ČR a je samostatným právním subjektem. Je zřízena rozhodnutím ministra ze dne 25. listopadu 1990. Zřizovací listina byla vydána dne 31. 12. 1999, doplněna a změněna dodatkem č. 1 ze dne 1. 8. 2001, dodatkem č. 2 ze dne 29. 7. 2004 a dodatkem

č. 3 ze dne 26. 8. 2005. Úplné znění zřizovací listiny včetně příloh bylo vydáno 29. května 2012. Poslání a předmět činnosti upravuje Statut „XYZ“.⁹⁸

Posláním „XYZ“ je léčit pacienty v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy. Zařízení má k dispozici padesát pracovišť, bezmála 1200 lůžek a téměř 3800 zdravotnických i nezdravotnických profesionálů.

Nové prostory se špičkovým vybavením jsou výsledkem akce, v rámci které byl v roce 2004 vybudován chirurgický monoblok, jenž se stal páteří nemocnice. Nemocnice „XYZ“ je špičkovým centrem v mnoha oborech současné medicíny. Významně působí i v oblasti vědy a výzkumu a vzdělávání budoucích zdravotníků. Nemocnice je součástí národní sítě komplexních onkologických, hematologických, traumatologických, kardiovaskulárních a cerebrovaskulárních center

„XYZ“ poskytuje základní, specializovanou a super specializovanou zdravotní péči pro děti i dospělé v celé šíři spektra lékařských oborů. Pacientům je poskytována ambulantní i lůžková péče v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy. V počátku roku 2015 byla otevřena nová lékárna, která je jednou z nejmodernějších lékáren v ČR a jako jedna z mála vyrábí cytostatika, která i distribuuje.⁹⁹

Tabulka č.2.: Údaje o nemocnici „XYZ“

Počet pracovišť:	52
Počet lůžek:	1 184
Počet zaměstnanců:	3 792
Ambulantně ošetřených pacientů za rok:	838 000
Hospitalizovaní pacienti za rok:	50 000
Počet provedených operací za rok:	16 600

Zdroj: „XYZ“.

Výše uvedená tabulka uvádí aktuální informace o nemocnici „XYZ“. Nemocnice „XYZ“ je velmi složitý a co do struktury velmi komplikovaný útvar. Obecně jsou útvary v rámci „XYZ“ (dle organizační struktury „XYZ“) členěny na úseky, úseky na odbory,

⁹⁸ Zdroj: Vnitřní dokumentace vybrané společnosti „XYZ“.

⁹⁹ Tamtéž.

odborny na oddělení a oddělení na referáty nebo pracoviště. Výjimku tvoří zdravotnická pracoviště (dále jen „ZdP“), která jsou členěna na kliniky, ústavy a ty následně na útvary nižší úrovně a dále jsou začleněny do řídicí struktury „XYZ“ i samostatná oddělení. Pracoviště „XYZ“ se podle zaměření člení na zdravotnická pracoviště, která zahrnují kliniky a ústavy, laboratoře, oddělení společných vyšetřovacích a léčebných složek, nemocniční lékárnu a centra. Nezdravotnická pracoviště jsou např. Referát BOZP a PO, Referát kontrolní činnosti nebo Referát bezpečnosti a krizového řízení a další referáty.¹⁰⁰

Referát BOZP a PO je odborný poradenský a kontrolní orgán „XYZ“, který je zodpovědný za prevenci, vyhledávání a řízení rizik v oblasti BOZP a PO v rámci „XYZ“. Zodpovídá za evidenční a rozborovou činnost pracovních úrazů a nemocí z povolání, zpracovává, případně se podílí na zpracování vnitřních předpisů, pokynů a informací k zajištění bezpečnosti práce, bezpečného provozu technických zařízení, hygieny a ochrany zdraví zaměstnanců při práci, provádí kontrolu dodržování předpisů k zajištění BOZP a plnění nápravných opatření přijatých k odstranění nedostatků zjištěných při kontrolách, dodržování stanovených pracovních podmínek pro zaměstnance z hlediska bezpečnosti práce a provozu technických zařízení, hygieny a ochrany zdraví při práci na pracovištích a v prostorách, které „XYZ“ vlastní nebo užívá, kompetencí se podílí na zajištění požadavků bezpečnosti práce v projektové dokumentaci staveb a technologických a technických zařízení, popř. předkládá návrhy na opatření k odstranění zjištěných nedostatků, zajišťuje a provádí výchovu a vzdělávání zaměstnanců v oblasti BOZP, spolupracuje s orgány státního odborného dozoru nad bezpečností práce, hygieny a ochrany zdraví při práci, s Policií ČR apod. V oblasti požární ochrany odpovídá za zpracování vnitřních předpisů, pokynů a informací k zajištění požární ochrany v „XYZ“, kontroluje dodržování předpisů k zajištění požární ochrany a dodržování stanovených podmínek k zajištění požární bezpečnosti na pracovištích a v prostorách, které „XYZ“ vlastní či užívá. Referát BOZP a PO zpracovává a vede dokumentaci požární ochrany v rozsahu stanoveném předpisy k zajištění požární ochrany, spolupracuje s orgány státního požárního dozoru a podílí se na vyšetřování požárů v „XYZ“.¹⁰¹

Nemocnice „XYZ“ na svých intranetových stránkách poskytuje informace 24 hodin denně. Při směnnosti a počtu pracovníků (téměř 3 800) jde o komplexní a nejrychlejší

¹⁰⁰ Zdroj: Vnitřní předpisy vybrané společnosti „XYZ“.

¹⁰¹ Tamtéž.

způsob, jak rychle a kvalitně poskytovat informace, rady, návody, zprávy, zodpovídat dotazy a sdělovat důležité a zajímavé události a postřehy, distribuovat dotazníky a další informace týkající se chodu nemocnice. Intranet tak představuje určitý, stále aktuální „informační kanál“. Jsou zde umístěny a zpřístupněny všechny směrnice, řády a pokyny které jsou aktuálně v platnosti. Pro zaměstnance, kteří nemají přístup k PC např. kuchařky, skladníci, stěhovací četa, archiváři - těmto osobám jsou informace povinni podat jejich nadřízení.

Dále jsou na intranetu umístěny manuály, formuláře, pokyny nebo postupy pro určité události jako jsou např. pandemická opatření, zásady a kroky (např. pokyny pro vyšetření pacienta při podezření na SARS), objednávky vyšetření pacientů, formuláře, tedy sekce pouze pro zdravotnická pracoviště a mnohé další.

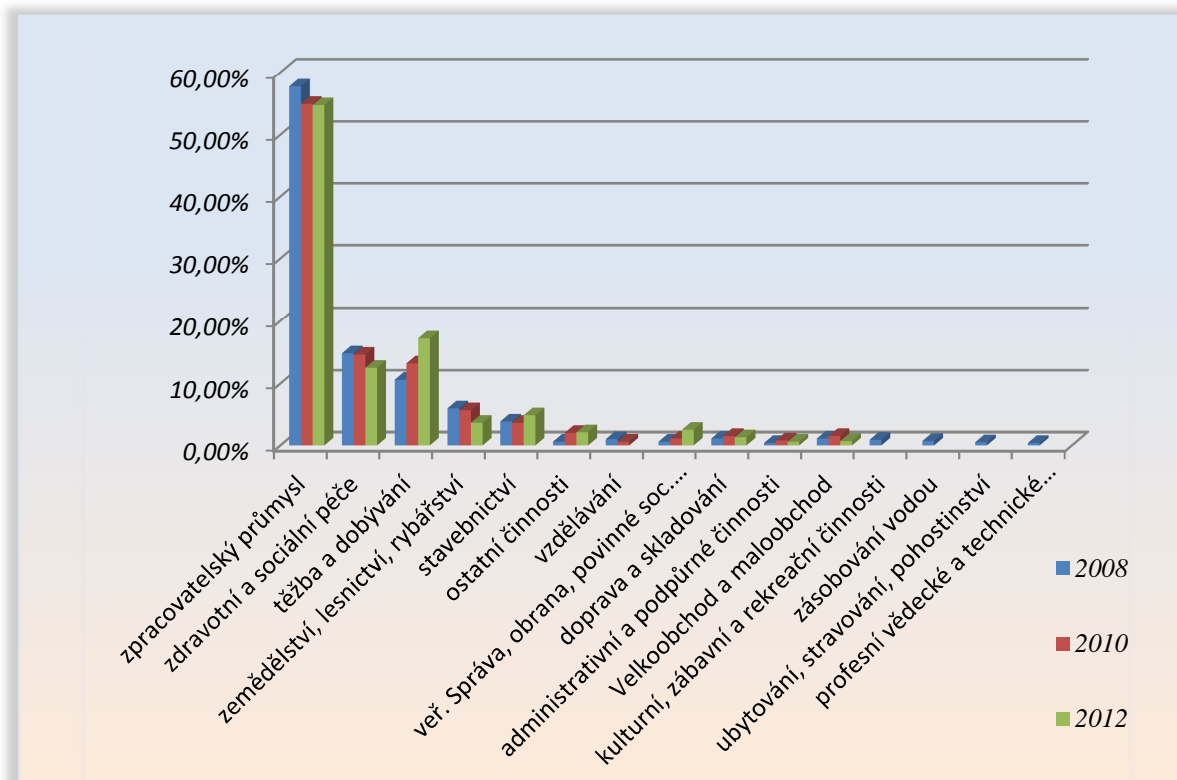
Nemocnice „XYZ“ má stanovený systém vnitřní dokumentace, která obsahuje směrnice, řády, organizační normy a postupy, metodiky, manuály a příručky, jež vycházejí z právních norem stanovených českým právním systémem, s ohledem na implementaci evropského práva v souladu s vlastním systémem řízení.

Směrnice – nejdůležitější dokumentace v „XYZ“, obsahují ustanovení o platnosti, závaznosti, předmětu směrnice, účel, jejím obsahu, vlastní text, vyplývající odpovědnosti a seznam souvisejících dokumentů, ze kterých směrnice vyplývá a další dokumenty, které ji doplňují. Směrnice obsahují konkrétní postupy, které říkají jak se co má dělat, krok po kroku, určují specifické požadavky na konkrétní kroky a udávají, co jednotlivé kroky musí obsahovat. Dále odkazuje na související dokumenty, přílohy a formuláře. Směrnice má největší počet podřízených dokumentů.

11.2. Rizika v „XYZ“

Každé zdravotnické zařízení, vykonávající své poslání, je vždy nositelem rizik. Rizika jsou specifická podle samotného zařízení, některá zařízení jich mají více, jiná méně. Téměř každý zdravotník přijde do styku s rizikem jako např. odpady: léky, jehly, použitý zdravotnický materiál, biologické riziko např.: vzorky krve, stěry, riziko poranění při manipulaci s ostrými materiály, pomůckami, rizikem úrazu při manipulaci s pacientem atd. Čím větší zdravotnické zařízení je, tím se zvyšuje množství poskytovaných úkonů, a tím větší riziko nastává. V posledních letech je vidět vzrůstající trend nemocí z povolání, což zdravotnictví (za období 2008-2012) staví na 2. a 3. místo spolu s těžbou a dobýváním.

Graf č.6.: Vývoj nemocí z povolání v ČR v období 2008-2012.

Zdroj: Data o vývoji nemocí z povolání. ÚZIS.

V grafu č. 6 je vyobrazen trend vývoje nemocí z povolání za období 2008 -2012, který zobrazuje vývoj jednotlivých oborů pracovní činnosti a ukazuje, kolik % nemocí z povolání dosahuje obor zdravotní a sociální péče oproti jiným oborům.

Nemocničními zařízeními jsou myšleny všechny druhy nemocnic bez rozdílu. Jak fakultní, městské, vojenské, soukromé i církevní, nevyjímaje polikliniky. Vzhledem k tomu, že každá nemocnice má jiné přístrojové vybavení a provádí různé zdravotnické úkony, budou tedy i rizika různá. Ovšem v obecné rovině lze rizika rozdělit: mechanická, tepelná, biologická, ergonomická, fyzické přetížení a další.

Mimo oblasti léčebné péče, která je riziková, probíhá v nemocničních zařízeních mnoho dalších úkonů, která již nejsou riziková, ale jsou prováděna dle pokynů vnitřních směrnic a rozhodnutí jako např.: manipulace s patientskou stravou, zacházení s použitým a čistým prádlem, péče o agresivní pacienty, kodex manipulace nebo nakládání s ostatky osob a mnoho dalších, kterými si jednotlivá zařízení stanoví postupy a kroky k těmto činnostem.

Organizace musí mít systém pro zajištění toho, aby příslušné informace byly sdělovány zaměstnancům a dalším zainteresovaným stranám a naopak. Organizace musí vytvořit a udržovat postupy řízení všech dokumentů a musí určit ty operace a činnosti, které souvisejí s identifikovanými riziky, pro která musí být použita řídicí opatření. Organizace musí tyto činnosti plánovat tak, aby byly prováděny za přesně stanovených podmínek, vytvořit a udržovat plány a postupy. Dále musí provádět identifikaci možnosti vzniku havarijních situací a situací havarijních ohrožení a pro reakce na ně a postupy pro prevenci a zmírnění pravděpodobných nemocí a zranění, které tyto situace mohou způsobit. Organizace musí přezkoumávat své plány a postupy havarijní připravenosti a reakce, a to především po vzniku havárií nebo nouzových situací.¹⁰²

Nemocnice „XYZ“ má několik špičkových pracovišť, ve kterých se provádí mnoho speciálních a jedinečných lékařských zákroků a výkonů. K těmto úkonům je potřeba také zajistit špičkovou péči, která obnáší využití mnoha nových technologií přes operační roboty až po nejmodernější skenovací a sonografická zařízení. Všechny operační výkony spojuje pečlivá příprava, která zahrnuje i cvičné operační činnost za pomoci speciálních softwarů (dále je, „SW“). Riziko ale také hrozí při manipulacemi s transplantovanými tkáněmi, krví, léky a po operaci bezprostředně také s biologickým odpadem anebo monitorovací technikou. Rizika jsou též při péči o nakaženého pacienta (např. tuberkulóza, BSE, H2N1, SARS apod.) Pro posledně uvedené nákazy jsou připraveny manuály a návody, jak při práci postupovat, aby bylo riziko nákazy minimální.¹⁰³

Všechna uvedená a popsána rizika vyskytující se v „XYZ“, vycházejí z analýzy rizik, jsou zpracovaná na základě pravidelné kontroly a zjišťování rizik. Rizika jsou jak obecná, tak specifická. Ovšem rizika se mění s tím, jaké technologie jsou používány. Např. použití laseru nebo záření bylo před několika lety myslitelné pouze v onkologických oborech, dnes jsou využívány běžně nejen k operačním zákrokům, ale také k pooperační a estetické chirurgii, k léčení kožních onemocnění a mnoha dalších oborech.¹⁰⁴

¹⁰² Zdroj: Vnitřní předpisy vybrané společnosti „XYZ“.

¹⁰³ Zdroj: Vnitřní dokumentace vybrané společnosti „XYZ“.

¹⁰⁴ Zdroj: Tamtéž.

Podrobné členění rizik (rizikové faktory) vychází z kvantifikace činností vycházející dlouhodobě z léčebné činnosti, které nemocnice „XYZ“ provádí a jsou rozdělena do několika skupin. Tato rizika byla sepsána na základě rozvoru s technikem BPP0, který na základě autorových základních dotazů zodpovídal předem připravené otázky, které byly následně doplněny a podrobně vysvětleny. Rizika lze rozdělit do několika níže uvedených skupin.

1) Rizika mechanická – těmi se označují všechny fyzikální faktory, které mohou vyvolat zranění mechanickou částí stroje, nástroje, nebo oddělením pevných nebo kapalných látek, působením osob nebo pádem osob a předmětů: tlak, střížení, pořezání, bodnutí, píchnutí, poškrábání, vytrysknutí tekutiny, pád osob na rovině a na komunikacích, pád osob z výšky nebo do hloubky, naražení o pevné překážky při pohybu osob apod. Patří sem nejčastější poranění, jako je pořezání sklem, píchnutí o injekční jehly a poranění ostrým nástroji. Mezi mechanická rizika patří i nebezpečí od elektrických přístrojů.

2) Rizika elektrická – úraz může způsobit dotyk nebo přiblížení se anebo kontakt s živými částmi zařízení při poruše izolace, odstranění ochranných krytů, elektrostatický jev, tepelné záření, zásah bleskem. Dále se patří popáleniny po úrazu elektrickým proudem nebo dokonce srdeční zástavy. Ohroženi jsou nejen zdravotničtí pracovníci, ale i pacienti. Rizika tepelná – jsou tvořena předměty a materiály a jejich působení o velmi vysoké teplotě vlivem tepelných zdrojů, přetečení, polítkou horkou kapalinou, horké nebo chladné pracovní prostředí, změny mezi vysokými a nízkými teplotami.

3) Hluk – nadměrná hlučnost z volných krytů, rotujících částí, proudících a odsávacích zařízení, motorů atd.

4) Vibrace – způsobují je části strojů, které jsou nevyvážené, rotující, přenos třesu na tělo osoby, práce s ručním nářadím.

5) Záření – nebezpečí vytváří ionizující a neionizující záření, které je produkováno rozličnými stroji, za různých frekvencí, se zářením jako je ultrafialový paprsek, paprsky gama, alfa, beta, paprsky se svazky elektronů nebo iontů, neutronů jako ze zařízení, jako jsou zejména: práce při radiodiagnostických vyšetřeních, práce s RTG přístroji, práce s lasery, práce s otevřenými zářiči, práce s léčebným ionizujícím zářením a urychlovači a přeprava radioaktivních látek. Ionizující záření je významným karcinogenem, a nebezpečí spočívá v ozáření zdravotnického personálu.

6) Materiály a látky – rizika vznikající kontaktem, inhalací, působením kapalin a plynů, aerosolů, kouře, prachu, dále práce v biologickém a mikrobiologickém klimatu, chemické karcinogeny, činnosti s kmeny a kultivary, linie lidských a zvířecích transformací. Ergonomické – tvoří je nezdravé či nesprávné držení těla spolu s dlouhodobými vynucenými polohami tvoří základ pro riziko z ergonomického hlediska. Dále sem patří přetížení pohybového aparátu, nepřiměřené zatížená zraku, psychofyziologické a duševní přetížení. Všechny tyto vlivy mohou mít souvislost s chybami člověka.

7) Nebezpečí chemická – nadýchání unikajícího plynu, únik některých plynů může způsobit otravu zaměstnanců až se smrtelnými následky.

8) Nebezpečí biologická jsou kromě obecných nebezpečí, společných pro všechny zaměstnance zdravotnických zařízení, platí pro oddělení klinické biochemie některá specifika. Odběr a vyšetření biologického materiálu ke stanovení diagnózy se provádí zpravidla v akutním stadiu infekčního onemocnění. Nebezpečí biologická, tzn. bakterie, víry, mohou způsobit vznik nemocniční nákazy buď infekcí od pacienta, nebo infekcí pro nedodržováním hygienických požadavků,

9) Zvířata a osoby mohou způsobit různá ohrožení zaměstnanců škrábnutím, kousnutím, udeřením, napadením jinou osobou, úmysl a nepozornost.

10) Fyzické přetížení nebo namožení v důsledku zvedání, přemisťování a manipulaci s „břemeny“ nadměrné hmotnosti a chybného způsobu manipulace. Při dlouhodobějším zvedání a manipulaci s břemeny v nevhodné poloze může docházet k poškození páteře nevratného charakteru. Práce v předklonu, přetěžování končetin může vést k fyziologickým změnám na kloubech, vazech a svalech s trvalými následky. Vyskytuje se zejména u zdravotních sester při práci s pacienty.

11) Napadení druhou osobou – případy napadení zdravotnického personálu druhou osobou se v poslední době množí. U některých pacientů může být agresivní jednání i bezdůvodné napadení dalších osob příznakem narušené psychiky.

12) Ostatní rizikové faktory a jejich kombinace jako např. vliv počasí a nepříznivé povětrnostní podmínky, chybějící nebo nesprávně implementovaná riziková opatření, pochybení v OOPP a individuální rizikové faktory mohou v kombinaci s jinými riziky vytvářet ekvivalentu některému z rizikových faktorů.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Zdroj: Sestaveno dle rozhovoru s technikem BPP0 „XYZ“.

Pro posuzování pracovních rizik jsou v „XYZ“ stanovena hodnotící kritéria a na základě výsledných hodnot se následně stanoví východiska. Hodnotící kritéria vycházejí úkonů:

- Rozdělení pracoviště
- Identifikace zdrojů rizik
- Stanovení rizikových faktorů u zdrojů rizik
- Hodnocení rizik
- Opatření k omezení působení rizik
- Zpracování dokumentace

Posuzovaným objektem jsou v nemocnici „XYZ“ chápána jednotlivá pracoviště, u kterých se stanovují rizika a na základě zjištěných výsledků se provádí kategorizace prací. U jednotlivých pracovišť se vypracuje popis pracoviště s charakteristikou jeho činnosti, kterou si technik BOZP osobně provede fyzickou prohlídkou. Zaznamená popis a funkce jednotlivých přístrojů, nástrojů, náradí a pomůcek a zhodnotí používání ochranných prostředků, včetně prověření nebezpečných pracovních činností. Po provedení identifikace a zjištění výskytu rizik se zhodnotí míra rizik a na základě výsledku se navrhnou a zavedou ochranná opatření.¹⁰⁶

Po provedení posouzení rizik a zjištěných rizikových faktorů z dostupných informací provede technik BOZP posouzení každého nebezpečí (rizika) samostatně. U každého nebezpečí stanoví míru pravděpodobnosti vzniku nebezpečí, expozice (doba působení), následku ohrožení a závažnosti rizika a přiřadí bodové ohodnocení do sloupců „P“, „N“, „H“, „R“ do kolonky tiskopisu „Vyhodnocení závažnosti rizika“. Tiskopis byl sestaven a je používán dle technika BPPO v „XYZ“.

Výsledek hodnocení provádí technik BOZP dle vzorce

$$\mathbf{R = P \times N \times H}$$

¹⁰⁶ Zdroj: Sestaveno dle rozhovoru s technikem BPPO „XYZ“.

Tabulka č.3.: Hodnocení rizik dle „XYZ“.

Pravděpodobnost vzniku a existence nebezpečí (P)	Pravděpodobnost následků - závažnost (N)	Názor hodnotitele (H)	Míra rizika (R)
1. nahodilá	1. poranění bez pracovní neschopnosti	1. zanedbatelný vliv na míru nebezpečí	0 - 3 bezvýznamné
2. nepravděpodobná	2. poranění s pracovní neschopností (absenční úraz)	2. malý vliv na míru nebezpečí a ohrožení	4 -10 akceptovatelné riziko
3. pravděpodobná	3. poranění vyžadující hospitalizaci (vážnější úřad vyžadující hospitalizaci)	3. větší, nezanedbatelný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	11 - 50 mírné riziko
4. velmi pravděpodobná	4. poranění s trvalými následky (těžký úraz, úraz s trvalými následky)	4. velký a významný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	51 - 100 nežádoucí riziko
5. trvalá	6. poranění s následkem smrti (smrtný úraz)	5. více významných a nepříznivých vlivů na zvláštnost a následky ohrožení a nebezpečí	101 - 125 nepřijatelné riziko

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

Tabulka č. 3 udává hodnoty pro výpočet míry rizika za použití veličin pravděpodobnosti vzniku nebezpečí (P), pravděpodobnosti závažnosti (N) a názoru hodnotitele (H).

Na základě vypočtené hodnoty z tabulkového přehledu se provedou všechna standardní bezpečnostní opatření se vztahem k přítomnému riziku (hodnocení rizik). Tato opatření jsou chápána jako kroky k omezení nepříznivých nebo rizikových vlivů, kterým jsou (nebo by mohli být) zaměstnanci vystaveni. Níže uvedené bodové hodnocení je stanoveno technikem BOZP v „XYZ“, které vychází z jeho praxe a zkušeností a jak uvedl, škála bodů je dostačující a vyjadřuje takové hodnoty, které jsou přijatelné vzhledem k výskytu rizika pro všechny činnosti v „XYZ“. Dále technik BOZP uvedl, že hodnocení si každý technik stanovuje sám, stejně tak si volí osvědčenou metodu, která je pro danou ekonomickou činnost nejvhodnější. Technik BOZP nese za všechna tato rozhodnutí plnou odpovědnost.

Bodové hodnocení 0 – 50 představuje tzv. bezpečná rizika, kdy není potřeba provádět žádná mimořádná bezpečnostní opatření. Většinou se jedná o zajištění dodržování

stávajících standardních bezpečnostních opatření a předpisů k zajištění BOZP včetně provádění pravidelných kontrol o jejich dodržování.

Rizika s bodovou hodnotou 51 - 100 představují tzv. nebezpečná rizika, u kterých se provádí přehodnocení stávajících bezpečnostních opatření, tak aby jejich realizací byla rizika minimalizována na přijatelnou hodnotu, včetně provádění pravidelných kontrol k jejich dodržování.

U rizik s bodovou hodnotou 101 - 125 je potřebné okamžitě zastavit provoz jejich zdrojů, neprodleně přijmout a realizovat nápravná opatření ke snížení nebo eliminaci rizika na akceptovatelnou mez, včetně provádění pravidelných kontrol o jejich dodržování.¹⁰⁷

Postup zjišťování rizik a následná implementace a zpracování rizik bude popsána na příkladu instalace nového přístroje pro léčebné výkony. Pro příklad implementace bude použit nový mamograf, který byl zakoupen v 08/2015 a byl umístěn na pracovišti radiologické kliniky.

Autor byl u celé následující procedury zjišťování a hodnocení rizik, která se prováděla v terénu, tedy na budoucím pracovišti. Autor pomocí místního šetření (šetření v terénu) sledoval jednotlivé úkony technika BPPO a zjišťoval, co je třeba udělat, jaké úkony jsou potřeba vykonat pro stanovení rizika nebo rizikové práce na pracovišti. Pro stanovení kategorizace prací a zjišťování preventivních opatření byl autor přítomen následně, a to již mimo prostor pracoviště.

V praxi zjišťování rizik začíná tak, že v okamžiku, kdy je nainstalován nový přístroj, technik BPPO ještě před jeho uvedením do provozu (tedy před ostrým spuštěním), jde osobně zkontrolovat daný prostor, zda je z hlediska bezpečnosti práce možné provoz zahájit. Fyzickou obhlídkou zkontroluje základní parametry a podmínky (jako je světelná pohoda, teplo, chlad, zjevná elektroinstalace, hygiena provozu, ergonomie) a další. S osobou instalující přístroj zkontrolují obecné i specifické podmínky provozu, návod na používání, technické a provozní parametry, které přístroj obsahuje (jako např.: zařízení, lasery, vibrace, hluk, mechanické části a jejich použití, spínače a vypínače) a další specifické podmínky pro provoz daného přístroje. Vyslechne a zaznamená si podmínky pro bezpečný provoz nebo si vyžádá návod. Na základě všech zjištěných informací vypracuje

¹⁰⁷ Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

míru rizika pracovní činnosti a dle zákonem stanovených požadavků zařadí pracovní činnost do správné kategorie (viz. kategorizace prací). Dále vypracuje všechna opatření, která (před spuštěním provozu) vyplývají ze zákona o bezpečnosti práce a ochrany zdraví, vypracuje zásady BOZP a PO. Dle míry rizika, nebo dle druhu zařízení nařídí OOPP a seznámí pracovníky s jejich používáním. Dále zajistí, aby byla splněna všechna opatření, vyžaduje-li to zákon (např. schválení orgánem hygieny, revize HZS, elektro revize apod.).

Před spuštěním se provede proškolení všech osob, které jsou pověřeny obsluhou daného přístroje. První vstupní proškolení provádí obvykle osoba ze strany dodavatele, která seznámí pracovníky nejen s funkcí, ale i se zásadami bezpečného používání jak pro zaměstnance, tak pro pacienty.

Další činností je zaznamenání míry jednotlivých rizikových faktorů a podle vzorce $R = P \times N \times H$ a zaznamená to tabulky „Vyhodnocení závažnosti rizika“. Následně zjistí rizikovitost pracoviště a vyhodnotí rizika činností, ke kterým stanoví jednotlivá opatření. V tomto případě rizikovitost pracoviště byla vyhodnocena na bod č. 2, tedy míru rizika, kterou není nutno hlásit na orgán ochrany veřejného zdraví (hygienickou stanici).

Zjištěná rizika - riziko UVC záření: riziko působení dlouhých vln (způsobuje červené zabarvení kůže, rozšíření cév se zvýšeným prokrvením), působení středních vln (způsobuje zarudnutí a pigmentaci), působení krátkých vln (způsobuje zarudnutí bez pigmentace), všechna pásma vln – způsobují zánět spojivek.

Stanovená opatření: dodržovat návody výrobce, nezdržovat se v ohroženém prostoru, školení zaměstnanců podle návodů, obeznamit zaměstnance s negativními účinky, zákaz vstupu a zdržování se v místnosti při ozařování, místnost musí být v době provozu zářiče uzavřena a opatřena tabulkou zákaz vstupu, použití látek nepropouštějící UVC záření – bílé sklo, v místnosti zářiče bez vzduchotechniky větrat po 1,5 -2 hodinách alespoň 15 minut.

Zjištěná rizika - riziko ionizujícího záření: celotělové ozáření způsobuje akutní nemoc z ozáření, lokální účinky (akutní poškození kůže), chronické účinky (nádorové generické – sčítání dávek), zdržování se u RTG přístrojů, zářičů, nepoužívání OOPP, manipulace se zářiči bez potřebné kvalifikace, pobyt v místnostech s ionizovaným vzduchem.

Stanovená opatření: používat zdroje záření vyhovující platným předpisům, vyznačení sledovaných a kontrolovaných pásem, před zahájením provádět pravidelné kontroly a další opatření.

Zjištěná rizika - riziko laserového záření: poškozuje oči a zrak, může popálit kůži, neoznačení pracoviště, neodpovídající vybavení pracoviště, otevírání krytů atd.

Stanovená opatření: doložit technickou dokumentaci – vlnovou délku, prostředí, poskytnutí informací o přípustných hodnotách, seznámení s bezpečnostními pracovními postupy, poučit o způsobech jak rozpoznat zdraví škodlivé účinky, zajistit snížení emisí optického záření technickými opatřeními, školení pravidelné kontroly, poskytnutí OOPP a další.

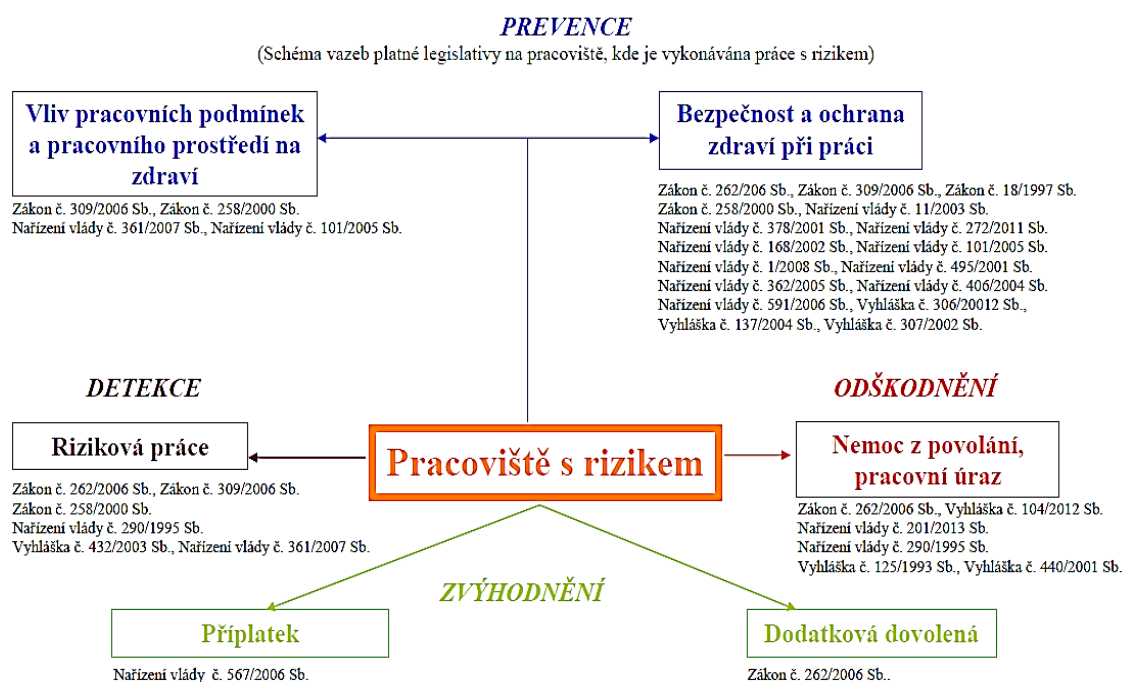
O proškolení a případné přidělení OOPP se vyhotoví písemný zápis, který se je uložen u nadřízeného pracovníka nebo u vedoucího oddělení. Podle zjištěné míry rizika si technik BOZP stanoví plán, kdy provede opětovnou kontrolu na pracovišti a bude znova prověřovat, zda nenastaly okolnosti, které by zvyšovaly nebezpečí práce (riziko), nebo tvořily zdraví škodlivé prostředí nebo nebezpečné pracovní podmínky. Celý proces až do spuštění mamografu trval téměř šest týdnů.

Pracovní úrazy má na starosti v nemocnici „XYZ“ referát BOZP a PO a ten dle závažnosti jednotlivých pracovních úrazů vyhodnocuje příčiny a následky jednotlivých pracovních úrazů. Referát BOZP v čele s technikem BPPO jsou zodpovědní za vyšetření a objasnění příčin pracovních úrazů, jejich hlášení na zákonné instituce dle vyhlášky a prověřování, zda se jedná o pracovní úraz z důvodu pochybení zaměstnance, nebo z důvodů selhání techniky nebo z jiných příčin (tedy zda jde o zaviněný či nezaviněný pracovní úraz). Dále zjišťuje rizikovost práce nebo pracovního prostředí, kde úraz vznikl. Pracovní úrazy se prošetřují a vyhodnocují dle vnitřní směrnice „XYZ“ MP-K002-04, která obsahuje nadřízené dokumenty, které vycházejí z platné právní úpravy ČR. (Schéma č.1).

Tato směrnice obsahuje konkrétní zákony, nařízení a vyhlášky, které jsou v platnosti. Směrnice též obsahuje návody, nařízení, poučení, manuály, příkazy a zákazy týkající se pracovišť, profesí nebo specifických konkrétních úkonů a postupy, co dělat při pracovních úrazech, komu, kdy a jak nahlásit úraz, odkaz na knihu úrazů a mnohé další opatření, která jsou podpůrným materiálem pro všechny zaměstnance „XYZ“.

Na zaměstnance na rizikových pracovištích jsou kladeny vyšší nároky, a proto jsou této skupině pracovníků poskytovány různé příplatky a benefity. Pro zaměstnavatele jsou to sice vyšší náklady, ovšem na druhou stranu vynaložení těchto nákladů slouží jako jistá míra prevence. Jako příklad lze uvést dodatkovou dovolenou na oddych, příspěvky které jsou spojeny s poukázkami na masáže, zdravotní či relaxační cvičení, plavání a podobné aktivity.

Schéma č.1.: Vazba právních předpisů na pracoviště s rizikem

Zdroj: Vnitřní dokumentace v „XYZ“.

Schéma č. 1 zajišťuje zaměstnancům základní přehled platné právní úpravy ČR zpracované do vnitřní směrnice MP-K002-04 v „XYZ“, jako přílohu, pro snadnější orientaci na právní nárok řešení pracovních úrazů a rizikových pracovních podmínek, které jsou pro zaměstnance volně přístupné na intranetu.

Význam BOZP a PO je nejen v tom, jak bylo již uvedeno, že má snižovat pracovní úrazy a eliminovat pracovní rizika a taktéž zároveň vytvářet bezpečné pracovní podmínky pro zaměstnance. Veškeré náklady s tím spojené jdou na vrub zaměstnavatele. Význam bezpečnosti práce má ale také svůj význam v ekonomickém dopadu nejen pro zaměstnavatele ale také pro zaměstnance. Nemoci a pracovní úrazy jsou nákladné jak pro

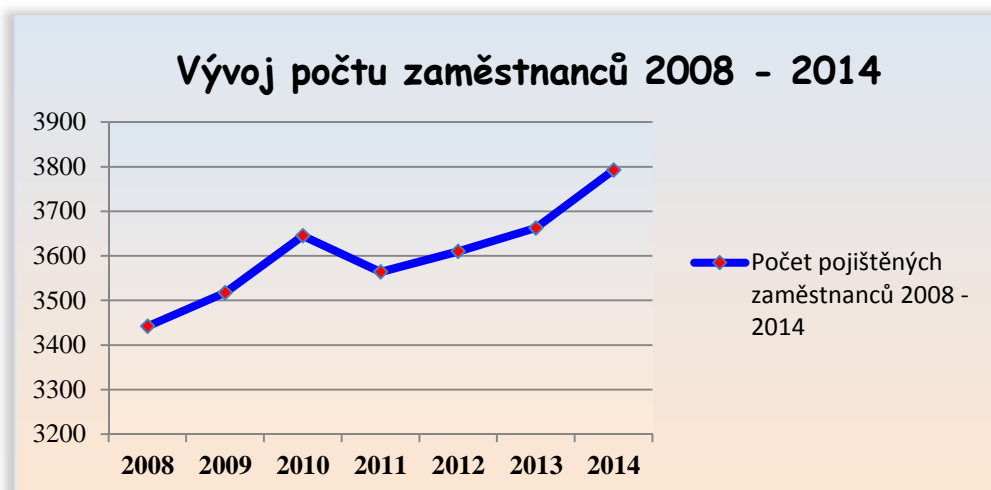
zaměstnavatele, tak pro stát a jeho ekonomiku a taktéž pro zaměstnance. Pro zaměstnavatele mohou být náklady spojené jak s odškodněním při pracovních úrazech, tak také s rentou za společenské ztížení nebo invaliditu, v horších případech za odškodnění za ztrátu na životě.

V nemocnici „XYZ“ je úrazovost relativně na nízké úrovni a je zde stálá snaha o jejich snižování. Ke snižování přispívá nejen pravidelná, zákonem stanovená školení, ale také vytvořením vnitřních směrnic a předpisů a jejich kontrola dodržování. Ke snižování přispívá také program pro evaluaci zdravotnického personálu, kde každý zdravotník pravidelně prochází několika vzdělávacími školeními, kurzy a semináři se specializací v jejich oboru, a to bývá zakončeno poučením o bezpečnosti práce a o rizicích v souvislosti s výkonem jejich práce

Dle vnitřních směrnic je stanovena povinnost nezdravotnického personálu účastnit se školení a přednášek dle aktuálního tématu jako např. hygiena rukou, první pomoc, opatření při nákazách, epidemiologické zásady a další tematické semináře s návazností na nežádoucí události vyskytující se ve zdravotnických zařízeních obecně.

V nemocni „XYZ“ je i přes vysokou odbornost personálu počet pracovních úrazů kolísavý. Je to způsobeno hlavně rostoucím počtem zdravotnického personálu, který má stoupající křivku.

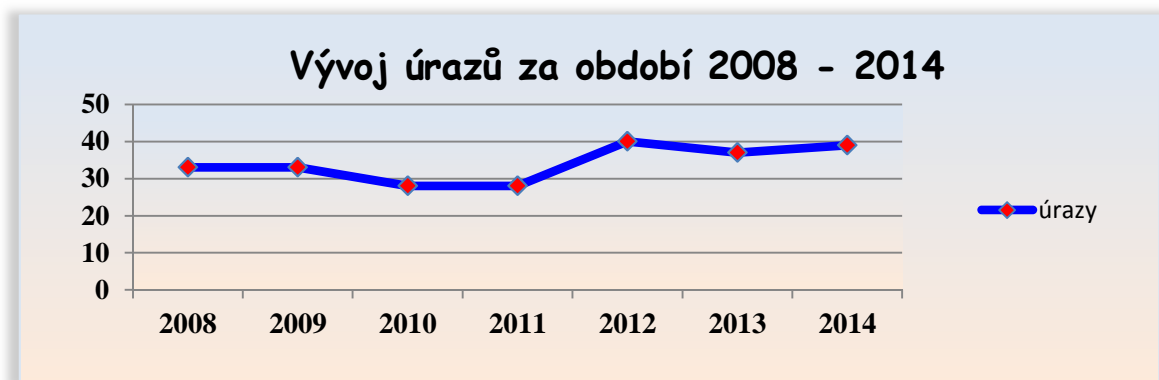
Graf č.7.: Vývoj počtu zaměstnanců v „XYZ“ za 2008 -2014

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

Graf č. 7 názorně ukazuje vývoj počtu zaměstnanců „XYZ“ za rok 2008 – 2014, kde je zřejmá stoupající křivka růstu počtu zaměstnanců. Celkově jde jak o ZdP tak i NZdP s přihlédnutím k tomu, že nárůst počtu ZdP je vyšší.

Graf č.8.: Vývoj pracovních úrazů za období 2008 -2014

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

V závislosti na vzrůstu či poklesu počtu pracovníků je i množství pracovních úrazů, což znázorňuje graf č. 8. Ten má mírně kolísající tendenci.

Nejvíce je ohrožen zdravotnický personál, proto i pracovní úrazy zdravotníků převažují. Zdravotnický personál převažuje také proto, že je několika násobně více zdravotníků než nezdravotnického personálu. Tabulka č. 4 zobrazuje počty pracovních neschopností za jednotlivá pohlaví.

Tabulka č.4.: Členění pracovních úrazů dle pohlaví a závažnosti.

Ukazatel/rok/závažnost	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	s PN	bez PN	s PN	bez PN	s PN	bez PN	s PN	bez PN	s PN	bez PN	s PN	bez PN	s PN	bez PN
Muži	6	1	9	4	3	1	4	3	3	3	7	4	8	2
Ženy	22	4	10	10	18	6	15	6	21	13	16	10	17	12
Celkem	33		33		28		28		40		37		39	

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

Tabulka č. 4 zobrazuje, kolik pracovních úrazů bylo v letech 2008 – 2014 a jaký byl poměr jednotlivých pohlaví s přihlédnutím byla uplatněna pracovní neschopnost.

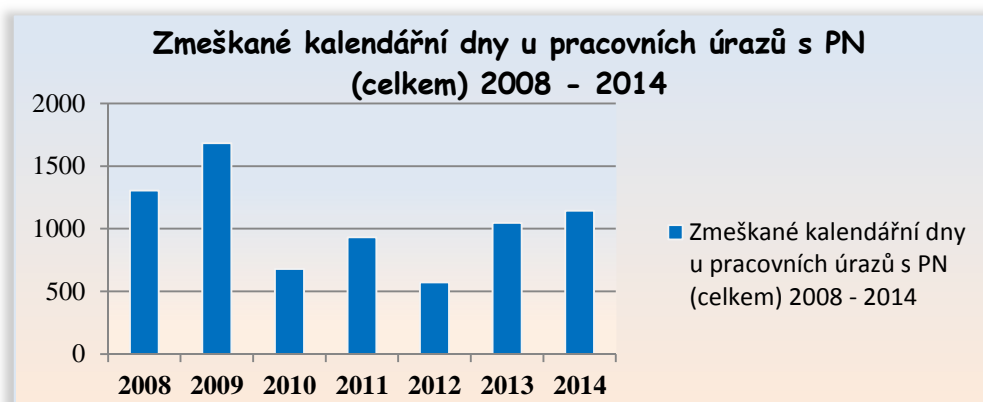
Tabulka č.5.: Základní ukazatele pracovní úrazovosti a odškodnění

ukazatel/rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
počet pojištěných zaměstnanců	3442	3517	3645	3564	3610	3662	3792
pracovní úrazy celkem-nově vzniklé	33	33	28	28	40	37	39
- s pracovní neschopností	29	19	21	19	16	23	24
- bez pracovní neschopnosti	4	14	7	9	24	14	15
zmeškané kalendářní dny celkem	1306	1682	680	932	571	1047	1143
Náklady vynaložené na odškodnění	515.506.-	1.030.539.-	580.722.-	497.687.-	303.672.-	253.854.-	423.180.-
Souhrn nákladů na odškodnění za 2008 -2014							3 587 160,00

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

Výše uvedená tabulka č. 5 zobrazuje kompletní data za pracovní úrazy v letech 2008 - 2014, včetně počtu zmeškaných dnů a nákladů na odškodnění za jednotlivé roky. Odškodnění vždy závisí na tom, o jaký úraz šlo a do jaké míry byl úraz zaviněný nebo nezaviněný. Velký vliv na odškodnění má také to, kolik dní trvala PN. Po důkladné analýze lze rozhodnout, jaká byla příčina úrazu a na základě toho rozhodnout o odškodnění.

Graf č.9.: Zmeškané kalendářní dny u pracovních úrazů

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

Graf č. 9 ukazuje vývoj zmeškaných kalendářních dnů způsobených PN v letech 2008 -2014. Zde je vývoj také kolísavý, neboť se jedná o součty všech pracovních úrazů bez ohledu na jejich závažnost.

Tabulka č.6.: Náklady a ztráty vyvolané pracovními úrazy a nemocemi z povolání za roky 2008 -2014.

Náklady zaměstnavatele	Nemoci z povolání	smrtné úrazy	ostatní úrazy	Náklady celkem
A) POJIŠTĚNÉ NÁKLADY				
1/ nemocenská	-	-	3 359 275,00	3 359 275,00
2/ důchody	-	-	-	0,00
- invalidní	-	-	-	0,00
- částečně invalidní	227 885,00	-	-	227 885,00
- sirotčí	-	-	-	0,00
- vdovské	-	-	-	0,00
3/ platby zdravotní péče	1 121 114,00	-	-	1 121 114,00
4/ úhrady zdravotní závodní péče	699 570,00	-	-	699 570,00
5/ úhrady ze zákonného pojištění	-	-	1 957 679,00	1 957 679,00
POJIŠTĚNÉ NÁKLADY CELKEM	2 048 569,00	-	5 316 954,00	7 365 523,00
B) NEPOJIŠTĚNÉ NÁKLADY				
1/ zmeškaná pracovní doba				
- poškozených	321 650,00	-	6 951 450,00	7 273 100,00
-spolupracovníků	-	-	145 911,00	145 911,00
2/ navýšení pojistného	-	-	128 000,00	128 000,00
3/ pokuty uložené orgány SOD	-	-	0,00	0,00
4/ ostatní náklady	-	-	1 498 773,00	1 498 773,00
NEPOJIŠTĚNÉ NÁKLADY CELKEM	321 650,00	-	8 724 134,00	9 045 784,00
Souhrn všech nákladů celkem				16 411 307,00

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

Výše uvedená tabulka č. 6 analyzuje náklady zaměstnavatele za pracovní úrazy a nemoci z povolání. Čísla zobrazená v tabulce jsou vyčíslené náklady a ztráty zaměstnavatele v Kč. Autor provedl souhrnnou analýzu za období let 2008 -2014 do jedné tabulky, neboť zpracovávat tabulky po jednotlivých letech by přineslo pouze kolísající částky v jednotlivých kolonkách dle zmeškané doby. Zkratka SOD znamená státní odborný dozor, který zahrnuje OIP, hygienu, hasiče, policie České republiky (dále jen „PČR“) a ostatní orgány státní správy.

Náklady zaměstnavatele na pracovní úrazy a nemoci z povolání lze rozdělit na pojištěné náklady a nepojištěné náklady. Pojištěné náklady zahrnují v „XYZ“ částky za vyplacenou pracovní neschopnost, doplátky za částečné invalidity z předchozích období stále trvající, dále náklady na zdravotní péči zaměstnanců a náklady na zdravotní závodní péči a také náklady na předepsané zákonné zdravotní pojištění, které narůstá zároveň s celkovým objemem vyplácených hrubých mezd (přepočet se provádí za kvartální skončené období). Nepojištěné náklady výdajů zahrnují položky zmeškané pracovní doby, které se zohledňují jak na práce neschopnou osobu, tak na osobu, která byla úrazu přítomna. Do těchto nákladů jsou zahrnuty mzdy všech osob, které vykonávají pracovní povinnosti za práci neschopnou osobu po dobu její nepřítomnosti, osoby které se účastní výslechu na PČR nebo soudu nebo jsou pro svědectví úrazu z práce omluveny. Navýšení pojistného se vztahuje jak k zákonem stanovenému pojistnému, tak ke komerčnímu pojištění zaměstnanců (nebo připojištění pracovních úrazů zaměstnanců zaměstnavatele) která se s růstem pracovních úrazů zvyšuje. Ostatní náklady zahrnují částky spojené s opatřeními pro zvýšení bezpečnosti práce a snížení úrazovosti a také náhrady způsobené zaměstnancům při pracovních úrazech (např. poškození oděvů, osobního majetku apod.)

Graf č.10.: Náklady a ztráty vyvolané pracovními úrazy a nemocemi z povolání za období 2008 -2014

Zdroj: Referát BOZP a PO v „XYZ“.

Graf č. 10 zobrazuje, jaké náklady pro zaměstnavatele činí jednotlivé činnosti spojené s pracovními úrazy. Ačkoliv se na první pohled z tabulky č. 5 zdá odškodnění za pracovní úrazy pro období 2008 -2014 ve výši 3.587.160,- Kč v rámci sedmi let a téměř 3500 zaměstnanci relativně nízké, je důležité dodat, že zaměstnavatel musí vynaložit další náklady na toto odškodnění s tím spojené, a to v úhrnné výši 16.411.307,- Kč, což více než čtyřnásobně převyšuje vyplacenou částku.

Nejvyšší podíl 45 % z této částky (7. 411.307.- Kč) činí náklady na zmeškanou práci, kterou nemohl zaměstnanec pro úraz konat, a bylo nutno jej nahradit. Druhou nejvyšší položku činí samotné platby nemocenské, které činí 21% což je 3.446.374.- Kč. Úhrady zákonného pojištění jsou třetí nejvyšší položkou zaměstnavatele, a to 12% (1.969.357.- Kč) je již náklad dosti vysoký pro rizikovost práce ve zdravotnictví. Další nezanedbatelnou položkou jsou ostatní náklady, které zahrnují veškeré činnosti spojené s odstraňováním pracovník rizik, spojených s pracovními úrazy. Činí 9 % což je 1.440.014.- Kč. 7 % procent činí položka za zdravotní péči, (1.148.791.- Kč) která je v rámci pracovních úrazů „XYZ“ nezanedbatelná, ale zároveň je relativně nízká a to z toho důvodu, že nejsou v „XYZ“ evidovány smrtelné ani těžké úrazy, které by vyžadovaly dlouhodobou a nákladnou hospitalizaci nebo zdravotní léčbu. Následují 4 % nákladů na závodní péči ve výši 656.452.- Kč, což je způsobeno povinnými zdravotními prohlídkami v návaznosti schvalování zdravotní způsobilost konat různé činnosti ve zdravotnictví. Tabulku uzavírají náklady na vyplácení invalidity pocházející z minulých období. ve výši 1 %, a též 1 % navýšení pojistného.

Zaměstnavatel může tyto náklady výrazně snížit pouze v rámci snížení ostatních nepojištěných nákladů, které souvisejí s bezpečností práce. Jedině systematickým a důsledným, dodržováním stanovených předpisů, postupů nařízení, směrnic a doporučení lze snižovat úrazovost a v rámci hodnocení rizik zajišťovat bezpečné pracovní podmínky a tím zabezpečovat zdravou práci. Referát BOZP a PO v nemocnici „XYZ“ spolu s krizovým řízením provádějí neustálé prověřování znalostí, kontrolují riziková pracoviště, vytváří ve spolupráci s top managementem nemocnice „XYZ“ edukační programy jak pro Zdp tak pro NZdp a pomocí školení a nácviků krizových situací učí své zaměstnance chovat se bezpečně a zodpovědně.

11.3. Požární ochrana v „XYZ“

Požární ochrana v nemocnici „XYZ“ je zabezpečována s ohledem na účinnou ochranu života a zdraví osob, zvířat a majetku před požárem (zákon č. 133/1985 Sb. o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů) a předpisy vydané na jeho základě. Zabezpečení požární ochrany je nedílnou součástí hospodářské činnosti „XYZ“, přitom se řídí platnými předpisy o požární ochraně, pokyny a nařízeními orgánů působících na úseku požární ochrany. Vlastní organizaci a zabezpečení požární ochrany v „XYZ“ stanovuje (vnitřní směrnice) Sm-K003.¹⁰⁸

Základní povinnosti XYZ, jako právnické osobě, s ohledem na začlenění provozovaných činností do kategorií podle míry požárního nebezpečí, ukládají na úseku požární ochrany příslušná ustanovení § 5 zákona č. 133/1985, § 6 zákona č. 133/1985, § 6a zákona č. 133/1985, §7 zákona č. 133/1985, § 15 zákona č. 133/1985, § 16 zákona č. 133/1985 a § 16a zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, vše ve znění pozdějších předpisů a předpisy vydané na jeho základě. Úsek PO zajišťuje plnění všech povinností vyplývajících z těchto předpisů, rozděluje kompetence a odpovědnost zaměstnanců za činnost při PO a dalších osob působících na úseku požární ochrany. Formuluje další požadavky a zásady na zajištění požární bezpečnosti včetně vytváření podmínek pro účinnou ochranu života, zdraví i všech osob a majetku před požárem v prostorách nebo objektech, která nemocnice užívá k výkonu své hospodářské činnosti. Za výkon PO v nemocnici „XYZ“ je odpovědný statutární orgán. Nemocnice XYZ k zajištění plnění povinností a zabezpečení PO ve svých prostorách plní rozličné úkoly, kterými zpracovává a vede stanovenou dokumentaci požární ochrany, zabezpečuje školení zaměstnanců o požární ochraně, odbornou přípravu zaměstnanců zařazených do preventivních požárních hlídek a preventistů, udržuje volné příjezdové komunikace ke stavbám a určené nástupní plochy pro požární techniku, vnitřní únikové cesty a volný přístup k nouzovým východům, rozvodným zařízením elektrické energie, k uzávěrům vody, plynu, topení a k věcným prostředkům požární ochrany, stanovuje požadavky na odbornou kvalifikaci osob pověřených obsluhou, kontrolou, údržbou a opravami technických a technologických zařízení, udržuje v provozuschopném stavu instalované prostředky věcné požární ochrany a další technická zařízení, zajišťuje u nich kontroly ve lhůtách stanovených výrobcem nebo

¹⁰⁸ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

zákonem (označuje pracoviště a ostatní místa příslušnými bezpečnostními značkami, příkazy, zákazy a pokyny ve vztahu k PO).¹⁰⁹

Provozuje-li v prostorách nebo objektech „XYZ“, s jejím souhlasem, činnost více právnických osob nebo fyzicky podnikajících osob, plní povinnosti na úseku požární ochrany na místech, která užívají společně s „XYZ“, není-li smluvně stanoveno jinak.

Pro účely PO je „XYZ“ organizačně členěna na preventivní úseky. O zřízení preventivního úseku a zařazení ZdP nebo NZdP do preventivního úseku rozhoduje ředitel „XYZ“ na základě písemného doporučení OZO PO. Plnění vybraných povinností v XYZ, podle zákona o požární ochraně, zajišťuje OZO PO. OZO PO je poradním a kontrolním orgánem ředitele „XYZ“. Jmenování a odvolání OZO PO provádí ředitel nemocnice písemně. Funkci OZO PO vykonává Technik bezpečnosti práce a požární ochrany.¹¹⁰

Vedoucí pracovníci jsou osoby, které byly jmenovány do funkce vedoucího pracovníka a s touto funkcí jsou na úseku PO povinni zajišťovat, organizovat a kontrolovat zabezpečení PO a dodržování stanovených podmínek k zajištění požární bezpečnosti na svých pracovištích i v ostatních prostorech, které tato pracoviště užívají. Řídí se přitom platnými předpisy o požární ochraně, interními předpisy, příkazy, zákazy a pokyny vydanými k zajištění požární bezpečnosti, pokyny a doporučeními OZO PO a technika bezpečnosti práce a požární ochrany.

Vedoucí pracovníci mají povinnost udržovat a dbát na volnost a průchodnost všech komunikací (chodby, schodiště, podesty, předsíně apod.), které jsou součástí únikových cest a volný přístup k únikovým východům. Dbát, aby únikové cesty a všechny jejich součásti nebyly využívány způsobem zvyšující požární riziko (např. odkládání a skladování hořlavých předmětů a látek, ukládáním různého materiálu, nábytku, přístrojového vybavení) a udržovat volný přístup k rozvodným zařízením elektrické energie, k uzávěrům vody, plynu, topení, k věcným prostředkům PO. Vedoucí pracovník aktivně spolupracuje s OZO PO a podílí se na vypracování dokumentace požární ochrany, které musí jím vedené pracoviště vést, a dbá na její udržování v aktuálním stavu včetně zpřístupnění na místech k tomu určených. Pravidelně provádí kontrolu svých podřízených zaměstnanců, zda dodržují předpisy o PO, stanovené podmínky k zajištění požární

¹⁰⁹ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

¹¹⁰ Tamtéž.

bezpečnosti, o výsledcích kontroly provádí zápis do požární knihy preventivního úseku, při zjištění porušení předpisů přijímá opatření k zamezení jejich opětovnému porušování. Ve spolupráci s ostatními vedoucími pracoviště provádí školení o PO u svých podřízených zaměstnanců a o provedeném školení vede dokumentaci v předepsaném rozsahu. Má povinnost zajistit bezodkladné oznámení technikovi BOZP a PO i HZS každý vzniklý požár na pracovišti, umožní provedení potřebných opatření v souvislosti se zdoláváním požáru nebo v souvislosti s jejich cvičením v „XYZ“; při požáru nebo jiné nežádoucí události spolupracuje s velitelem zásahu jednotek PO a zajišťuje neprodlenou nápravu nedostatků zjištěných při preventivních kontrolách.¹¹¹

Každý zaměstnanec má povinnost v rámci svého pracoviště nebo pracovního úseku dbát všech nařízení a pokynů, se kterými ho seznámil jak jeho nadřízený, tak technik BPPO při pravidelném školení PO.

Zaměstnanci jsou povinni dodržovat stanovené podmínky k zajištění požární bezpečnosti na svých pracovištích a v prostorech, kde se nachází. Řídí se přitom platnými předpisy o požární ochraně, interními předpisy, příkazy, zákazy a pokyny vydanými ředitelem „XYZ“ a vedoucími zaměstnanci k zajištění požární bezpečnosti, pokyny a doporučeními OZO PO a technika bezpečnosti práce a požární ochrany. Počínají si tak, aby nezavdali příčinu ke vzniku požáru, zejména při používání tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů, manipulaci s otevřeným plamenem či jiným zdrojem a používají zařízení, přístroje, pracovní pomůcky a nářadí k účelům a za podmínek pro ně určená a v souladu s provozní dokumentací. Při používání nebezpečných látek a směsí (hořlavých nebo jinak požárně nebezpečných látek), dbají na dodržování zásad bezpečné manipulace a skladování určených pokyny výrobce nebo jejich distributorem (bezpečnostní listy), popřípadě místním provozně bezpečnostním předpisem (provozní řád, standardní operační postup, technologický či pracovní postup apod.) Dbají na volnost a průchodnost vnitřních komunikací, únikových cest, přístupů k prostředkům požární ochrany, rozvaděčům a hlavním vypínačům elektrické energie, hlavním uzávěrům vody, plynu apod. Podrobují se ověření znalostí, znají a dodržují předpisy o PO, pokyny, zákazy a příkazy vydané k zajištění požární bezpečnosti na pracovištích a v prostorách, které užívají. Znají rozmístění prostředků požární ochrany na svých pracovištích a znají způsob

¹¹¹ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

jejich použití. Znají zásady a způsoby ohlášení požáru včetně vyhlášení požárního poplachu na pracovišti nebo v budově. Při vzniku požáru se jej snaží uhasit všemi dostupnými prostředky, není-li to možné, bezodkladně provádějí vhodná opatření k zamezení šíření požáru. Oznamují svým vedoucím zaměstnancům nedostatky, které mohou ohrozit požární bezpečnost na pracovišti a podílí se na jejich odstraňování.¹¹²

OZO PO vykonává poradní a kontrolní činnost na úseku PO. Ve spolupráci s vedoucími zaměstnanci definuje podmínky požární bezpečnosti provozovaných činností a k zamezení vzniku a šíření požáru nebo výbuchu na ZdP a NZdP. Řídí se přitom platnými předpisy o požární ochraně, interními předpisy, příkazy, zákazy a pokyny vydanými ředitelem.

OZO PO při výkonu své funkce plní zejména následující úkoly, jako např. zpracovává posouzení požárního nebezpečí z hlediska ohrožení osob, zpracovává a vede dokumentaci požární ochrany v „XYZ“. Organizuje a provádí školení vedoucích zaměstnanců o PO v rozsahu stanovených směrnicemi vydaných XYZ, organizuje a provádí odbornou přípravu zaměstnanců zařazených do preventivních požárních hlídek a preventistů. Pravidelně kontroluje dodržování předpisů o PO a zajištění požární bezpečnosti na pracovištích, zpracovává a vyhodnocuje kontroly, navrhuje a předkládá řediteli ke schválení nápravná opatření k odstranění závad zjištěných kontrolní činností a podněty k zajištění požární bezpečnosti na pracovištích nemocnice. Metodicky řídí technika bezpečnosti práce a požární ochrany, pokud tuto funkci sám nevykonává.¹¹³

Preventista se aktivně podílí na zabezpečování PO na všech pracovištích, které tvoří příslušný preventivní úsek a vyžaduje soustavné dodržování stanovených podmínek a zásad k zajištění PO pro jednotlivá pracoviště preventivního úseku. Řídí se přitom platnými předpisy o požární ochraně, interními předpisy, příkazy, zákazy a pokyny vydanými ředitelem „XYZ“ a vedoucími zaměstnanci k zajištění požární bezpečnosti, pokyny a doporučeními OZO PO a technika bezpečnosti práce a požární ochrany.

Preventista vykonává při preventivní činnosti zejména stanovené úkoly, provádí nejméně 1 x za měsíc preventivní prohlídku a o provedení prohlídky a o jejím výsledku vyhotoví zápis do požární knihy, nejméně 2 x za měsíc provádí vizuální kontrolu hasicích

¹¹² Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

¹¹³ Tamtéž.

přístrojů, požárních hydrantů, a o provedení a výsledku kontroly vyhotovuje zápis. Ve spolupráci s vedoucími zaměstnanci pracovišť při zjištění nedostatků navrhuje nápravná opatření k jejich odstranění a předkládá je vedoucímu pracoviště ke schválení. Provádí kontrolu dokumentů požární ochrany, které jsou zpracovány a vedeny na pracovištích preventivního úseku (požární řády, požární evakuační plán, pokyny pro činnost preventivní požární hlídky, požární poplachová směrnice) a vede požární knihu preventivního úseku dle pokynů stanovených směrnicemi „XYZ“ a účastní se odborné přípravy preventivistů PO.¹¹⁴

Při výkonu určitých činností jsou v „XYZ“ stanoveny odpovědnosti, které vyplývají z kompetencí jednotlivých vedoucích a na základě těchto kompetencí jsou tyto činnosti schvalovány a statusovány.

Ředitel „XYZ“ odpovídá za plnění povinností a úkolů na úseku požární ochrany v rozsahu stanoveném zákonem o požární ochraně a směrnicemi „XYZ“. Vedoucí pracoviště a ostatní vedoucí zaměstnanci na všech stupních řízení odpovídají za řádné plnění povinností, uložených úkolů a přijatých opatření na úseku PO a dodržování požární bezpečnosti na jimi řízených pracovištích. OZO PO odpovídá za plnění povinností a jemu uložených úkolů v souvislosti se zabezpečováním požární ochrany v „XYZ“ a zároveň je zodpovědná řediteli nemocnice. Preventista odpovídá za řádný výkon preventivní činnosti, plnění uložených povinností na úseku PO a úkolů s tím souvisejících. Ze své činnosti se zodpovídá vedoucímu pracoviště, který jej navrhoval do funkce.¹¹⁵

Pravidelné preventivní kontroly dodržování předpisů o požární ochraně a plnění úkolů s nimi souvisejících, se zabezpečují formou preventivních kontrol. Předmětem kontrol je zjišťování stavu zabezpečení PO, způsobu dodržování stanovených podmínek požární bezpečnosti a prověřování plnění povinností stanovených předpisy o požární ochraně a kontrola plnění nápravných opatření. Cílem preventivních kontrol je odstranění zjištěných nedostatků a odchylek od žádoucího stavu. Preventivních kontroly se dělí podle rozsahu a intervalu provádění na kontrolu stavu požární ochrany na pracovišti, preventivní prohlídku a preventivní požární prohlídku.¹¹⁶

¹¹⁴ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

¹¹⁵ Zdroj: Tamtéž.

¹¹⁶ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

Školení o PO se vztahuje na všechny zaměstnance. V „XYZ“ jsou prováděny následující druhy školení a odborné přípravy: vstupní všeobecné školení, vstupní školení na pracovišti, periodické školení na pracovišti, školení pro vedoucí zaměstnance, odborná příprava zaměstnanců zařazených do preventivních požárních hlídek, odborná příprava preventistů a školení osob určených k ostraze „XYZ“.¹¹⁷

Nemocnice „XYZ“ zajišťuje zpracování a vedení určené dokumentace požární ochrany podle platného právního řádu ČR. Dokumentaci PO tvoří následující dokumenty: dokumentace o začlenění do kategorie činností se zvýšeným požárním nebezpečím nebo s vysokým požárním nebezpečím, stanovení organizace zabezpečení požární ochrany, posouzení požárního nebezpečí, požární řády, požární poplachová směrnice, požární evakuační plány, dokumentace zdolávání požárů, řád ohlašovny požárů, tematické plány a časový rozvrh školení a odborné přípravy, dokumentace o provedeném školení o požární ochraně a odborné přípravě, požární knihy a zápisy o požárních kontrolách.

Požární řád je vyvěšen tak, aby byl dobře viditelný a trvale přístupný pro všechny osoby, které se vyskytují na pracovišti. Dokument Požární poplachová směrnice vymezuje činnosti zaměstnanců, případně dalších osob při vzniku požáru. Pro potřebu nemocnice je zpracována a vydána jednotná požární poplachová směrnice, která je vyvěšena na pracovištích a v prostorách „XYZ“ tak, aby byla dobře viditelná a trvale přístupná pro všechny osoby, které se zde vyskytují.

Dokument Požární evakuační plán upravuje postup při evakuaci osob, zvířat a materiálu z objektů zasažených nebo ohrožených požárem. V „XYZ“ se požární evakuační plán zpracovává na budovy, které jsou určeny k hospitalizaci osob s omezenou schopností pohybu a orientace, trafostanice s náhradními zdroji, pracoviště s otevřenými zdroji ionizujícího záření, Transfuzní oddělení, podzemní kolektor a Provoz stravování a ubytovny. Součástí dokumentu Požární evakuační plán může být i grafické schéma řízení evakuace. Požární evakuační plán je vyvěšen na pracovištích tak, aby byl dobře viditelný

¹¹⁷ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

a trvale přístupný pro všechny osoby, které se vyskytují na pracovišti. Dále je rovněž uložen v obálce „Mimořádná událost“.¹¹⁸

Dokument Dokumentace zdolávání požárů upravuje zásady rychlého a účinného zdolávání požárů a záchrany osob, zvířat a majetku v určených budovách a prostorách „XYZ“ a tvoří jej jednotlivé dokumenty označené „Operativní plán“ a „Operativní karta“ (zjednodušená forma operativního plánu). Dokument Řád ohlašovny požárů upravuje způsob přijímání hlášení o vzniku požáru, vyhlášení požárního poplachu pro zaměstnance a další osoby zdržující se na pracovištích „XYZ“, oznámení požáru na operační středisko HZS. Řád ohlašovny požárů je uložen na ohlašovně požárů a jeho obsah je součástí školení obsluhy ohlašovny požárů. Požární kniha je dokument prokazující skutečný stav zabezpečení požární ochrany ve „XYZ“ a preventivních úseků, pro které byly vystaveny. Jednotlivé preventivní úseky mají samostatné Požární knihy úseku (vedlejší).¹¹⁹

Úkolem cvičného požárního poplachu ve „XYZ“ je prověření účinnosti opatření¹²⁰ uvedených v požární poplachové směrnici, úplnost a správnost provedení požárních evakuačních úkonů. Cvičný požární poplach se provádí v rámci XYZ v budovách, kde se vykonávají činnosti s vysokým požárním nebezpečím nebo kde jsou složité podmínky pro zásah. Cvičný požární poplach vyhláší ředitel XYZ jednou ročně pro předem určenou budovu nebo určené pracoviště. Vyhlášení poplachu musí být předem oznámena operačnímu středisku HZS. Cvičný požární poplach může být proveden ve spolupráci nebo za účasti záchranných složek integrovaného záchranného systému. Způsob, rozsah a další podmínky pro vyhlášení a provádění cvičného požárního poplachu stanovuje tematický námět cvičení.

11.4. Požární poplachové cvičení v „XYZ“ – zúčastněné skryté pozorování

Dne 17. 10. 2014 v 9.00 ráno SEČ byl vyhlášen v XYZ požární poplach, neboť na oddělení urologie, jeho lůžkové části byl, zjištěn požár.

¹¹⁸ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

¹¹⁹ Zdroj: Tamtéž.

¹²⁰ Zdroj: Vnitřní dokumentace „XYZ“.

Vyhlášení požáru bylo součástí praktického nácviku evakuace, jehož cílem bylo prověřit připravenost vybraného oddělení na vznik mimořádné události – požáru.

Vyhlašovatelem cvičení byl útvar Krizové připravenosti, za účasti technika BPPO. Cvičení bylo provedeno na urologickém oddělení bez omezení provozu. Tématem požárního cvičení bylo provedení záchranných prací vlastními silami při vzniku požáru na oddělení.

Každoročně se podobná cvičení provádí na různých klinikách nebo v areálu „XYZ“. Součástí cvičení bylo spuštění požárního hlásiče, který z důvodu zachování klidného chodu ostatních prostor nebyl doprovázen zvukovými signály. O akci byl zároveň informován Hasičský záchranný sbor města, který je napojen na centrální pult ochrany, ale v rámci cvičení nebyla jeho přítomnost vyžadována. Další oddělení nebo kliniky nebyly do cvičení zapojeny.

Cvičení bylo oznámeno na intranetu „XYZ“, ale tato informace je pro ostatní zaměstnance pouze informativní, neboť zaměstnanci musejí počítat s možnými omezeními týkající se např. provozu výtahů, omezení telefonních linek, vstupu do některých částí budov a dalších jiných opatření lokálního charakteru. Samotné cvičení probíhalo za účasti technika BPPO a zástupce úseku BOZP, vyhlašovatele cvičení, vedoucí oddělení, vrchní sestry a dalšího ošetřujícího personálu kliniky. Běžný chod oddělení byl zajištěn personálem ostatních klinik. Nácvik měl probíhat dle směrnice „XYZ“ č. Sm-K003 Stanovení organizace zabezpečení požární ochrany a Sm-G026 Evakuační plán „XYZ“. Dále se při nácviku vycházelo z požární poplachové směrnice, která je vyvěšena všude tam, kde je předpoklad vzniku požáru a všechny osoby tam mají stálý přístup.

Cvičný požární poplach autor absolvoval jako dokumentační fotograf akce, ve skutečnosti byl ale zúčastněný skrytý pozorovatel. Pouze technik BPPO a zástupce krizového útvaru byli obeznámeni o skryté výzkumné činnosti. Ve skutečnosti autor pozoroval, na jaké úrovni jsou znalosti účastníků, jak teoretické, tak také jak jsou schopni tyto znalosti prokázat v praxi. Výsledkem z tohoto pozorování bude analýza připravenosti a zjištění nedostatků. Dílčím cílem si autor stanovil zkoumání telefonické komunikace a zpětné vazby, které jsou v organizaci s téměř 3800 zaměstnanci velice problematické

a okamžité reakce jsou vždy bezprostředně vyžadovány. Své zjištění bude autor interpretovat v závěru práce. Pro technika BPPO budou, dle jeho slov, poznatky z výzkumné činnosti podnětné tím, že budou hodnoceny jinou osobou z jiného úhlu pohledu.

Technik BPPO během cvičení podával informace, rady, upozorňoval na pravděpodobné scénáře vývoje událostí, zodpovídal dotazy a poskytoval vysvětlení, vše týkající se možného požáru a s tím spojenými úkony. Během těchto přestávek při nácviku, si autor zaznamenával poznámky, které budou vyhodnoceny.

Samotné „ohnisko požáru“ se nacházelo v odpadkovém koši v blízkosti okna, vedle lůžka jednoho z pacientů. Požár vznikl nezjištěnou příčinou. V době vzniku požáru byly na pokoji dvě hospitalizované soby, z nichž jedna byla nevidomá. Obě osoby byly imobilní a nebylo možné je z pokoje vyvést. Sestra, která zpozorovala požár, ihned zavolala „HOŘÍ“ a s další kolegyní urychleně vyvezly pacienty na lůžkách na chodbu. Další sestra běžela pro hasicí přístroj a bezprostředně po uvolnění pokoje začala „hasit“. V tento okamžik technik BPPO zastavil hašení a sdělil, že požár „nelze uhasit“ věcnými prostředky požární ochrany a vnesl dotaz, jak se bude dále postupovat. V tomto okamžiku je technik BPPO při nácviku zároveň školitel. Uvedl, jak se může požár vyvíjet, jaké mohou nastat situace a okamžitě nařídil „přestat hasit a uzavřít dveře od pokoje a zakázat vstup“.

- V tomto okamžiku musela každá osoba účastnící se nácviku, vzít hasicí přístroj a zvednout ho nad hlavu. Každý měl sdělit svůj pocit, zda je přístroj těžký, jak se mu s ním manipuluje. Dále také technik BPPO podrobně popsal štítek přístroje, co je na něm uvedeno, a následně položil dotaz na druhy hasicích přístrojů, který k jakému účelu při hašení slouží.
- Další částí nácviku byla zkouška, jak obratně lze projít s nemocničním lůžkem protipožárními dveřmi, které uzavírají oddělení z obou stran. Nejdříve to účastníci zkoušeli ve dvojicích, pak každý samostatně. Pro všechny to bylo obtížné, ale uznali, že je to pro ně velmi dobrá příležitost zkoušky, během celoročního provozu jsou dveře stále otevřené a s patientskými lůžky manipulují vždy dvě osoby.

Cvičení pokračovalo v tom místě, kde bylo přerušeno. Požár hoří za zavřenými dveřmi a účastníci se přesunuli k hlásiči požáru. Toto tlačítko se nachází vedle únikového východu a sestra, která požár zpozorovala, jej šla „spustit“.

- Zde opět technik BPPO zastavil a poprosil jednoho z účastníků, aby spustil hlásič požáru rozbitím ochranného skla. Upozornil, že takto se okamžitě spustí alarm na telefonní ústředně (spojovatelně), a také že tlačítko je připojeno na centrální pult ochrany HZS (popř. IZS). Po rozbití skla se rozsvítila červená kontrolka alarmu. V tu chvíli začal opravdový požární poplach i pro ty osoby, které mají být v důsledku mimořádné události kontaktovány. Zde technik BPPO vysvětloval, jak tento hlásič funguje na opačné straně (tedy u HZS), co by při reálném požáru dělal HZS a jaká opatření se mají zatím udělat, neboť pacienti byli stále zatím přemístěni na chodbě.
- Pacienti ležící na chodbě „byli při vědomí“, ovšem zdravotnický personál má povinnost nechat jednoho zdravotníka u těchto osob a zároveň připravit jejich karty a léky pro případnou evakuaci. Tato část cvičení je důležitá z hlediska transportu pacientů – kam a jak eventuálně upevnit infuzi, dýchací přístroj pro pacienta, zda jej přikrýt ochrannou folií, jak označit a zabezpečit léky pro transport, čeho se vyvarovat. Všechny tyto informace se zdají být zbytečné, ovšem vše je nutné brát jako velmi důležité pro bezpečnost jak personálu, tak z transportovaných osob.
- Dále se teoreticky probíralo, jaké zásady bezpečnosti dodržovat na oddělení z hlediska přítomných chemických látek a léčiv nebo medicínálních plynů, které se na oddělení vyskytují. Technik BPPO upřesnil postupy, kam a jak tyto látky uložit, popř. zda se vyhnout kontaktu, a připomenul, jaké nebezpečí hrozí a jaké by mohly být možné následky nedodržení těchto zásad.
- Zde u požárního hlásiče technik BPPO zastavil cvičení a nastala debata, o únikovém východě. Technik měl plán s půdorysy budovy a účastníci z paměti popisovali cestu, kudy by opouštěli kliniku a následně i budovu. Technik předložil plánek s půdorysem oddělení i budovy a účastníci měli z tohoto plánu popsat cestu únikovým východem. Technik podotkl, že požár může zastihnout kohokoli kdekoliv a je třeba znát, jak se v nákrese orientovat, pro případ že se osoba nachází v jiné budově. Dále upozornil, proč je třeba znát přesné počty pacientů

nacházejících se na oddělení, počty personálu, studentů, návštěv. To vše by bylo potřeba vědět, kdyby byla nařízena evakuace.

- Pak ujasňoval situace v prostorech únikového východu. Vzhledem k tomu, že únikový východ ústí na schodiště, zjišťoval od účastníků (a upřesňoval) zásady správného a bezpečného pohybu v tomto prostoru, jak se zde pohybovat, v které části schodiště se držet při opouštění budovy, jak se zde pohybovat s pacienty a jaké pokyny se mají udělovat ostatním osobám, jako jsou studenti, návštěvy, dělníci apod. Upozornil, že je třeba znát, která pracoviště se nacházejí pod a nad patrem ohněm zasaženém úseku budovy, a ve kterém patře budovy se nežádoucí událost stala. Zde nastala rozepře mezi účastníky, neboť nebylo jasné, zda mají na mysli nadzemní podlaží nebo patro. Technik BPPO doporučil uvádět obě informace, s vysvětlením, kterou z variant pater sdělují. V případě požáru, je to opravdu velice důležité. Velmi přísně upozorňoval účastníky nácviku na to, aby vždy věděli, která oddělení se nacházejí nad nebo pod patrem a zdůvodnil to tím, že pokud by těmito odděleními byla například porodnice, nebo dětské oddělení, nebo geriatricie je potřeba to neprodleně sdělit nejen nadřízenému, ale bezodkladně poskytnout veliteli zásahu HZS a ostatním složkám při zásahu, aby provedli nezbytná opatření (např. pro zajištění převozu těchto osob).

Nácvik pokračoval v okamžiku, kde jej technik přerušil. Tedy u hlásiče požáru. Alarm je spuštěný a následuje úkon „otevírání obálek“. Obálka je na oddělení uložena na trvale dostupném místě, jak u zdravotnického tak nezdravotnického pracoviště. Na tomto místě jsou také uloženy klíče oddělení, které musejí být čitelně označeny popiskou. Jsou zde uloženy i klíče od evakuačních výtahů. V „obálce“ jsou uloženy dokumenty, které musí pověřená osoba vyplnit. Po otevření obálek následovaly telefonáty, které provede pracovník, jenž byl k této činnosti určen. Určena je taková osoba, která musí být vždy přítomna jak na denní směně, tak na noční směně.

- Osobě, která otevírá obálky, informuje telefonní ústřednu a popíše vzniklou situaci. Zde technik BPPO nechal volný průběh všem hovorům na všechna stanoviště z obálek. Osoba volající musí přesně znát jak reagovat, co komu ohlásit a vše přesně dle směrnice. Podle rozsahu a místa mimořádné události je nutné upozornit spojovatelku na výzvu přilehlých pracovišť a uvést o která pracoviště se jedná. Telefonující oznámí, které služby je nutné vyžádat ke snížení následků mimořádné

události (jako např. voda, plyn, teplo apod.) a následně vyčkat u telefonu na zpětné ověření z telefonní ústředny. Dále informuje svého nadřízeného. Která telefonická čísla (službu konající technici „XYZ“ se stálou pohotovostní službou) má volající nahlásit, jsou uvedena právě v obálkách. Každá klinika má telefonní čísla a kontakty na pracoviště jiná. Tato telefonní čísla byla předána na ústřednu, která telefonicky tyto osoby kontaktovala a následně se tato volaná čísla měla zpět ozvat na ústřednu a potvrdit příjem mimořádné události. Dále tyto osoby měly hovorem na oddělení potvrdit, že úkony (odpojení plynu, vody, medicinálních plynů, elektřiny apod.) byly provedeny.

- Souběžně se chystaly karty pacientů na oddělení pro případnou evakuaci. Mezitím se dostavil nadřízený řídícího evakuace, tedy primář oddělení. Po jeho příchodu přechází řízení mimořádné události a veškeré kompetence na něj.
- Primář při svém příchodu zjistil situaci, vyslechl hlášení o osobách evakuovaných z hořícího pokoje, provedl záznam do karty těchto pacientů a provedl jejich fyzickou kontrolu a vykonal další telefonické hovory.
- Účelem těchto hovorů bylo zajištění kontaktů s jinými odděleními dle informací v obálce, a to z důvodu případné evakuace. Kontaktovanými pracovišti byla intenzivní péče chirurgických oborů (dále jen „IPCHO“) a Transfuzní oddělení (dále jen „TO“).

Zde technik BPPO opět nácvik zastavil a rozebíral situaci, jak by to mohlo vypadat na chodbě, kam až mohl dospět požár v pokoji, proč zásadně neotevírat tyto prostory, vyslovil doporučení k vyklizení sousedících pokojů od požářiště. Následně popisoval, na jakém principu pracují již zmiňované protipožární dveře na oddělení a za jakých podmínek a v jakém časovém intervalu jsou schopny požáru odolat, nebo jej zadržet. Pak technik BPPO zavelel, v jaké situaci se požár nachází a vyčkal, jak rozhodne primář oddělení o následujícím postupu. Ten se pro zvětšující se „množství kouře na oddělení“ rozhodl pro evakuaci osob z oddělení.

- Samotné evakuaci předcházela rozprava (technik BPPO se ptal, účastníci nácviku odpovídali), jak použít evakuační výtahy, jak jsou označeny, kde se nacházejí, kde jsou uloženy klíče od těchto výtahů, jak jsou klíče označeny, jakým způsobem se bude evakuace provádět, kdo půjde první, v jakém pořadí se bude opouštět oddělení, kdo pojede výtahy, kdo opustí prostor pomocí evakuačního schodiště, kde

je seřadiště a další dotazy pro lékařský personál (kdo se postará o jaké pacienty, zajištění karet pacientů, léků, dokumentace atd.).

- Po teoretické přípravě řídicí evakuace zvolal: „evakuovat oddělení“ a pacienti na lůžkách byly zrychleně přesunuti k evakuačním výtahům. U výtahů řídicí primář uděloval pokyny, kdo kam půjde, kdo pojedí výtahy a jakým způsobem se přesunou osoby po evakuačním schodišti. Dle možností přesunu byli všichni evakuovaní směřováni na oddělení IPCHO, kde byli s evakuací již seznámeni.

U evakuačních výtahů byly vyzkoušeny blokací automaty, tedy klíče, kterými se zamknou výtahy pro vnější ovládání. To znamená, že výtah lze ovládat pouze zevnitř, tedy výtah nelze přivolat tlačítky na venkovním panelu.

- U výtahů se sestry zdržely právě s klíči od výtahu, neboť nebyly řádně označeny (značky byly již nečitelné) a klíče nepasovaly. Technik BPPO upozornil, že se smí používat jen a pouze evakuační výtahy v případě evakuace, upozornil na jejich značení a podotkl, že si sestry mají klíče po ukončení cvičení řádně označit.
- Následoval přesun pacientů na IPCHO, po opuštění výtahů opět zrychleným přesunem.
- Před oddělením IPCHO byla chvíle čekání, než si vedoucí oddělení IPCHO převzala pacienty. Zde se s pacienty předaly i jejich karty, které lékař prohlédl, vyslechl si od sester hlášení o zdravotním stavu pacientů a provedl záznam do karty. Chodba před IPCHO byla blokována „evakuovanými pacienty“ na lůžkách a na tento popud, technik BPPO zopakoval, že chodby, průchody a únikové východy nesmějí být blokovány, tedy musejí být volně průchodné, v případě setkání s dalším lůžkem se má jedna strana zastavit při pravém okraji zdi a nechat protijedoucí projít. V případě nutnosti stání v těchto prostorech, lze pobývat pouze nezbytně nutnou dobu a být s lůžkem co nejvíce při pravém okraji stěny chodby. Osoby mají stát v čele lůžka, nikoli ve volném boku, aby nezamezovaly volnému pohybu dalších osob po chodbě.
- „Evakuovaní byli předáni“ na IPCHO a ostatní pacienti i personál byli „odesláni“ na seřadiště, která jsou vyznačena na evakuačním plánu a jsou v blízkosti budovy.

(Poté byli účastníci evakuace vyzváni technikem, aby se vrátili zpět na oddělení.)

Na ústředně byl mezitím poplach odvolán a technik BPPO zajistil uvedení požárního hlásiče do původního stavu. Pak se všichni účastníci shromáždili na chodbě, kde technik opět zdůraznil, že je opravdu velmi důležité, aby chodby a průchody byly absolutně volné. Pak se zaměřil na to, co v nácviku již nebylo. Co by následovalo, kdyby opravdu hořelo. Zmínil, co je vedoucí pracovník povinen sdělit vedoucímu zásahu ZHS, jak jsou důležité informace o počtu osob v patrech nad a pod klinikou, jak shromáždit informace o přítomných chemických a výbušných látkách nebo plynech, a připomněl, že všichni pracovníci jsou povinni podřídit se pokynům velitele zásahu HZS.

Následoval prostor pro dotazy směřující na technika BPPO od zdravotnického personálu, které se spíše týkaly technických oblastí jak např.: jestli se mohou teplem poškodit kolečka na nemocničních lůžkách, zda se mají vracet pro osobní věci nebo doklady, jestli se v zimních měsících mají přezout, nebo zda všechny pacienty balit do termo izolační folie a mnoho jiných dotazů. Technik BPPO spolu s osobou krizového úseku společně trpělivě odpovídali na všechny kladené dotazy. Cvičení bylo ukončeno ve 12.00.

11.5. Výsledky cvičného požárního poplachu

Hodnocení cvičného požárního poplachu „Evakuace vlastními silami“ na urologickém oddělení nemocnice „XYZ“ 17. 10. 2014 lze hodnotit tak, že úkol nácviku byl splněn. Úkolem nácviku bylo nejen zjistit, zda personál „XYZ“ zná teoretický postup dle směrnic vydaných „XYZ“, ale také prověřit na jaké úrovni jsou znalosti personálu v oblasti požární ochrany. To znamená, prověření jejich praktického zvládnutí. Jedním z hlavních úkolů cvičení bylo, aby byly seznámeny a zapojeny ty osoby zdravotnického personálu, který dosud nemají zkušenosti v rámci zvládnutí určitých činností spojených s požárem a evakuací.

Vedlejším, ale stejně důležitým úkolem bylo zjistit, zda jsou všechny osoby seznámeny s fyzickým umístěním věcných prostředků požární ochrany, evakuačních východů, plány únikových východů, uložení klíčů a také, zda jsou schopni ve stresové situaci reagovat přiměřeně a věcně, a dostatečně rychle. Velký důraz byl kladem na správnou interpretaci situace, jak v telefonních hovorech, tak v komunikaci s nadřízenými, pacienty a ostatním personálem. Obzvláště byla zaměřena pozornost na hovor s telefonní ústřednou, kde je přesně stanovené, jaké informace musí být telefonicky sděleny a jaké

informace jsou od ústředny požadovány. Rychlost provedení zde byla nezbytná a nahlášení požáru i související činnosti, se od tohoto hovoru odvíjejí.

Dalším hodnotícím kritériem bylo, jaká pozornost je věnována pacientům, obzvláště pokud v době požáru a požárního poplachu musejí být umístěni na chodbě oddělení. Zde se hodnotilo, jaké informace jsou jim sdělovány a jaká péče jim byla poskytnuta, na jak vysoké celkové profesionální úrovni celá akce proběhla.

Neopomenutelným bodem pro hodnocení úspěšnosti evakuace je zásada, jak je fakticky dodržováno nařízení o průchodnosti chodeb a uliček, zda se nenacházejí v únikovém prostoru odložené věci nebo zda nejsou zatarasené schodištní podesty, nebo zda jsou dle předpisů zajištěny chemické látky nacházející se v době požáru na oddělení. Do hodnocení spadala také orientace v počtech osob nacházejících se na oddělení, tedy přesné počty pacientů, personálu, studentů, dělníků a přítomných návštěv. Součástí tohoto bodu hodnocení byla znalost, kde se oddělení nachází a jaká jsou oddělení v patře pod a nad oddělením.

11.6. Vyhodnocení cvičného požárního poplachu

V níže uvedené tabulce č. 7 je názorně zobrazeno je, jak byly jednotlivé činnosti hodnoceny. Pro samotné hodnocení byly přiděleny hodnotící ekvivalenty, které vystihují body hodnocení ve vztahu jejich závažnosti k danému úkonu a míře ohrožení.

Pro hodnocení požárního cvičení s evakuací autor hodnotil splnění jednotlivých kritérií, kterým přidělil body 1 až 5, přičemž známkování přiřadil hodnocení:

1-vyhovující, 2- uspokojivé, 3-akceptovatelné, 4- neuspokojivé, 5- nevyhovující.

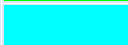

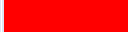
Autor ke každé známce pro zjednodušení orientace přiřadil barevnou škálu, která je v konečné tabulce vyhodnocení. Autor hodnotil jednotlivé úkony vůči ohrožení pacientů, personálu a nemocnice jako celku.

Tabulka č.7.: Vyhodnocení plnění úkolů a požadavků cvičného požárního poplachu v závislosti na ohrožení

úkoly / ohrožení	ohrožení pro pacienty	ohrožení pro personál	ohrožení pro nemocnici
seznámení s věcnými prostředky PO	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující
ohlášení požáru	Uspokojivé	Uspokojivé	Uspokojivé
orientace únikových východů	Uspokojivé	Uspokojivé	Vyhovující
komunikace s nadřízenými a ostatními klinikami	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující
označení klíčů k evakuačním výtahům	Akceptovatelné	Akceptovatelné	Uspokojivé
péče o pacienta	Neuspokojivé	Akceptovatelné	Akceptovatelné
nezatarasené uličky	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující
manipulace s chemickými látkami	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující
počty osob nacházející se na oddělení	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující
neznalost klinik nad a pod ohniskem požáru	Neuspokojivé	Akceptovatelné	Uspokojivé
používání OOPP	Neuspokojivé	Uspokojivé	Uspokojivé
BOZP	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnotící stupnice:

	vyhovující
	uspokojivé
	akceptovatelné
	neuspokojivé
	Nevyhovující

Hodnocení cvičného požárního poplachu: Hlavní úkol požárního cvičení byl splněn bez jakýchkoli připomínek. Zapojen byl veškerý personál oddělení tedy i ten, jenž zatím žádnou zkušenost s požární evakuací neměl. Hodnocení bylo pozitivní, bez výhrad.

Úkol, zda jsou všechny osoby seznámeny s věcnými prostředky požární ochrany a jejich umístěním, včetně uložení klíčů, orientace do únikových východů i komunikace

s nadřazeným byla věcně a přesně splněna. Obávané ohlášení požáru na ústřednu bylo také bez závažných chyb. Ovšem nedostatečné označení klíčů od výtahů a jejich záměnu nelze hodnotit pozitivně.

Péče o pacienta během poplachu, který byl na „lůžku na chodbě“, nebyla zvládnutá dostatečně dobře. Ačkoliv šlo pouze o cvičení, na lůžku „byly imobilní osoby, z nichž jedna byla „nevidomá“. Minimálně v jednom případě autor zaznamenal, že sestra odběhla hledat karty a pacienti byli v této situaci bez dozoru. V ostatních situacích autor z hlediska bezpečnosti, v souvislosti s péčí o pacienta, další nedostatky nezaznamenal. Zásada nezatarasených uliček a volných průchodů, včetně průchodných únikových východů byla bez výhrad. Naprosto přesně a bezchybně byly též splněny podmínky pro manipulaci s chemickými látkami. Tato část bezpečnostních opatření byla hodnocena jako jedna z nejpozitivnějších a nejlépe hodnotných. Počty osob na odděleních nečinily žádný problém, ovšem nezanedbatelným prohřeškem si oddělení způsobilo neznalostí klinik, které se nacházejí bezprostředně pod a nad klinikou, kterou „zachvátil požár“.

Dílní hodnocení telefonické komunikace

Pro případ nežádoucích událostí jako jsou havárie, požáry, živelné pohromy atd. vytvořila nemocnice „XYZ“ obálky, ve kterých se nacházejí informace o tom, koho je třeba kontaktovat, jaká telefonní čísla jsou na určité úseky a co je třeba ohlásit.

Při nácvičku požárního poplachu se v obálce nacházela telefonní čísla pro kontakt:

- HZS (zde bylo uvedeno náhradní číslo, které přijalo hovor místo HZS)
- Stálá havarijní služba
- Údržba
- Údržba na plyny
- Elektroúdržba
- Krizový štáb
- Ostraha
- Vedlejší pracoviště + IPCHO, TO

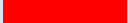
Všechny tyto úseky byly dle obálky kontaktovány a hodnocení je v tabulce č. 8.

Tabulka č.8.: Vyhodnocení telefonních hovorů při požárním cvičení

telefonní hovory / možné ohrožení	ohrožení pro pacienty	ohrožení pro personál	ohrožení pro nemocnici
HZS	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující
stálá havarijní služba	Vyhovující.	Vyhovující.	Vyhovující
údržba	Nevyhovující	Neuspokojivé	Neuspokojivé
údržba na plyny	Nevyhovující	Nevyhovující	Nevyhovující
krizový štáb	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující
ostraha	Akceptovatelné	Akceptovatelné	Uspokojivé
vedlejší pracoviště (IPCHO + TO)	Vyhovující	Vyhovující	Vyhovující

Zdroj: Vlastní zpracování

Hodnotící stupnice:

	vyhovující
	uspokojivé
	akceptovatelné
	neuspokojivé
	nevyhovující

Všechny výše uvedené úseky dle obálky byly kontaktovány a jejich úkolem bylo reagovat. Ne všechny úseky to splnily, některé jen částečně.

Přesto, že všechny osoby z těchto oddělení mají free-sety, někteří nesplnili daný úkol a neohlásily se, ani jinak nereagovaly. Toto bylo zvláště závažné pochybení, které řeší vedoucí příslušných oddělení, nebo přímí nadřízení. Dále by se mělo stát pravidlem, že kontaktovaná osoba volá zpět (reaguje zpětnou vazbou). Zde by autor doporučil apelovat na jednotlivé vedoucí, aby přijali nápravná opatření, a zajistí jejich stálé dodržování.

Autor pro tento případ navrhuje zavedení telefonního čísla, o kterém budou všichni vědět, že je nouzové a neprodleně budou reagovat, bez zbytečného odkladu. Kdo by tak neučinil, stihl by jej postih.

Z této dílní analýzy vyplývá, že zpětná vazba je velmi důležitá, dokonce v některých situacích to může být zásadní prostředek pro záchranu životů. Nemělo by se stávat, že některé osoby tento fakt neakceptují.

Celkové hodnocení nácviku požární evakuace je velmi dobrá. Hlavní úkoly byly splněny, znalost protipožárních opatření a postupů dle měřnic „XYZ“ byla také na vysoké úrovni. Přípravenost pracovníků na vznik mimořádné události, respektive celého oddělení je na relativně dobré úrovni. Ovšem i zde existuje několik věcí, které je třeba zlepšit a některé, na kterých lze ještě pracovat.

11.7. Závěrečná doporučení

Jako zúčastněný skrytý pozorovatel se autor zaměřil na věci, které mohl při nácviku požárního cvičení pozorovat z jiného úhlu pohledu. Svá zjištění pak předal technikovi BPPO, který je shledal jako velmi podnětná a ujistil autora, že se jimi bude zabývat.

- 1) Pracovní oděv i obuv personálu byla v souladu s bezpečností práce, ovšem ne všechny osoby je používaly dle návodu výrobce.

Autor v tomto případě doporučuje upozornit tyto osoby, že porušují pracovní řád stanovený organizací a zároveň nedodržují zákoník práce - nepoužívají OOPP v souladu s návodem k jejich použití (prostřednictvím vedoucích, intranetu, oběžníku apod.)

- 2) Pro přijímání hovorů v důsledku mimořádných události je pouze jedno číslo na spojovatelku, ovšem zároveň je číslo totožné s ústřednou. I přes současná opatření hrozí riziko prodlení ohlášení.

Autor doporučuje vyčlenit alespoň jedno vyhrazené telefonní číslo pro ohlašovnu požáru a další, jiné, samostatné vyhrazené číslo používat pouze pro ohlašování (mimořádných nebo závažných událostí) na ústřednu nebo spojovatelnu.

- 3) Při evakuaci prostřednictvím únikového východu po schodišti, se při evakuaci s pacienty velmi obtížně opouští budova, je-li potřeba pacienta podpírat nebo jinak asistovat. V tomto případě jdou osoby vedle sebe, což znemožňuje bezkontaktně minout osobu jdoucí opačným směrem např. pro zasahující hasiče s výstrojí by bylo možné k míjení využít pouze schodištní podesty.

Autor pro tento případ navrhuje zvážit další možnosti chráněných únikových cest.

- 4) Nepřijatý hovor, na něž nebyla žádná odezva ze strany volaných telefonních kontaktů při mimořádné události (údržba, technici apod.).

Autor doporučuje implementovat a využívat nový svolávací systém k aktivaci zaměstnanců při vzniku mimořádných situací (případně viz bod 2.)

- 5) Výskyt několika nedostatků při požárním cvičení. Přesto, že se neprojeví zvlášť závažné, život ohrožující chyby nebo nedostatky, tak i přes to ze situace vyplynula určitá pochybení.

Autor doporučuje provádět podobná cvičení v menším rozsahu, bez evakuace, pouze pro prověření znalostí alespoň 1 x – 2 x ročně. Více do cvičení začlenit zdravotnický personál, který dosud neměl zkušenosti v rámci jednotlivých činností při nácviu, tak aby se co nejvíce prověřily znalosti dle stanovených vnitřních směrnic.

Autor dále navrhl, aby se pro telefonický hovor týkající se mimořádné události (na havarijní službu) zavedla maximální časová prodleva, kterou je možné akceptovat. Délka této prodlevy zatím není konkrétní, ovšem autor zároveň navrhuje, aby tento časový úsek byl zaveden do směrnice o požární ochraně, neboť jen takto lze docílit maximální reakce a kontrolované zpětné vazby (nelze ovšem jednoznačně vyloučit vliv lidského faktoru). Technik BPPO návrh vyslechl a podotkl, že je možné se takovým návrhem zabývat, ovšem nejprve bude nutné tento návrh zpracovat, ověřit v praxi a eventuálně následně poté teprve do směrnice zapracovat.

12.ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat oblast bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci, včetně požární ochrany, která je její nedílnou součástí. Dalším úkolem bylo vysvětlení kategorizace prací a s tím související prevence rizik. Neboť riziko bude existovat stále, i když budou provedena maximální opatření pro jeho eliminaci.

Není bez povšimnutí, že ochrana zdraví byla ve společnosti již v dávných dobách, ještě před bohatou etapou starověkého Egypta. V historii ČR najdeme určitá opatření také, a to již ve středověku. Ovšem je třeba si uvědomit, že tato opatření byla a jsou stanovena pro to, aby chránila osobní bohatství každého jedince, tedy jeho život a zdraví. Je na každém jedinci, jaký přístup k ochraně své osoby zvolí. České právo v přímé implementaci evropského práva stanovuje požadavky, které mají chránit osobu v postavení zaměstnance. Prostřednictvím zákonů, nařízení, směrnic a vyhlášek sdělují, jaké povinnosti má zaměstnavatel. Ovšem zaměstnanec též musí dodržovat ze zákona vyplývající povinnosti. Pro OSVČ platí obdobná pravidla jako pro zaměstnavatele.

S nástupem nového Občanského zákoníku v roce 2014 nastaly velké změny pro osoby, které BOZP provádějí. Byl na ně převeden mnohem větší díl odpovědnosti za vykonávání činnosti osoby odborně způsobilé a za následky jejich jednání jako technika BOZP nebo PO.

V teoretické části práce je popsána bezpečnost práce i požární ochrana, neboť ta je stejně důležitá jako samotná bezpečnost práce. V úvodu je vysvětlena základní terminologie a základní právní opatření vtahující se k BOZP a PO. Teorie je vysvětlena a popsána v obecné rovině, neboť problematika bezpečnosti práce je oblast velice široká a poměrně složitá. Základními body práce je aplikace teorie bezpečnosti práce, kategorizace prací, prevence rizik a požární ochrany. Nelze se vyhnout popisu, jaká práva a povinnosti mají osoby v pracovně právním vztahu a jaká jim z toho plynou pravidla. Teoreticky je popsána důležitost přístupu k požární ochraně se zmínkou, o nezbytné dokumentaci jak pro podnikatele, tak pro zaměstnance zaměstnavatele.

Praktická část navazuje na teoretický popis BOZP a PO, ovšem již v konkrétní společnosti. Jsou zde analyzována konkrétní rizika, která vycházejí z praxe. Diplomová

práce je o bezpečnosti práce a rizicích ve zdravotnictví. Oblast služeb, které poskytují sociálně zdravotní služby je mnoho, ovšem vybraný objekt „XYZ“ je velmi specifické zařízení. Existence rizik ve zdravotnické činnosti bude přítomná vždy. Rizika, která jsou, nelze nikdy úplně odstranit. Práce s rizikovými faktory a v rizikovém prostředí nemocnice „XYZ“ také existují. Lze je ovšem identifikovat, zhodnotit a provést opatření.

Díky své velikosti a velkému počtu zaměstnanců bylo možné shromáždit mnoho dat pro analýzu, která byla ověřitelná v praxi. Pro výzkumnou činnost bylo využito praktického nácviiku požárního poplachu, kde bylo možné ověřit znalosti, kooperaci, součinnost a také aplikovatelnost postupu, který stanoví směrnice jak pro bezpečnost práce, tak pro požární ochranu.

Autor jako skrytý zúčastněný pozorovatel provedl osobní šetření v terénu, získal poznatky a reálné podklady pro vyhodnocení tohoto šetření a provedl fotodokumentaci, kterou použil jako podklad pro praktickou část práce. Výsledkem šetření byla analýza provedených úkonů a s nimi spojených úkolů, které je třeba učinit pro zdoání požáru. I přes to, že se objevily i závažnější nedostatky, byl cíl požárního cvičení splněn. Bylo provedeno hodnocení, ve kterém bylo cvičení hodnoceno jako velmi dobré. Dílčím úkolem bylo zaměření na telefonickou komunikaci a zpětnou vazbu, která v takovém kolosu bývá problematická. Zde byly zjištěny závažné nedostatky, které budou řešeny. Dále bylo zjištěno pět nedostatků, které byly sděleny pozorovatelem jako výstup z výzkumné činnosti a byly předány technikovi BPPO jako podnět ke zlepšení a ten přislíbil, že se jimi bude zabývat. V závěru praktické části práce byla ke zjištěným nedostatkům vyslovena doporučení, jako např. pro mimořádné události použít jedno vyhrazené telefonní číslo nebo využít svolávacího systému pro aktivaci zaměstnanců při mimořádných událostech, nebo při evakuaci zvážít vyhrazení ještě další únikové cesty pro jejich současnou obtížnou uživatelnost.

Bezpečnost práce a požární ochrana je neustálý a nikdy nekončící koloběh činností vyhledávání, posuzování a řízení rizik, které mají za úkol chránit lidské zdraví a vytvářít bezpečnou práci a zdravé pracovní podmínky. Díky neustálené právní soustavě ČR je to proces nelehký, pracný a velmi složitý. Vytváření opatření pro zdravou práci, která jsou viditelně fungující, je tím nejpozitivnějším závěrem celého koloběhu bezpečnosti práce a ochrany zdraví.

13. SEZNAM LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

BAUMANOVÁ, Michaela et al. *Hygiena, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, první pomoc pro praxi ve zdravotně sociální péči*. Praha: EV public relations, 2007. 73 s. ISBN 978-80-254-0176-7.

BRÁCHA, Jaroslav a MRÁZ, Vojtěch. *Pracovní úrazy*. Vyd. 1. Rožnov pod Radhoštěm: RoVS - Rožnovský vzdělávací servis, 2002. 80 s.

ČERMÁK, Jaroslav. *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. Praha: Eurounion, 2006, 721 s. ISBN 80-7317-051-5.

ČERMÁK, Jaroslav. *Bezpečnost práce: aktualizované okruhy bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. Praha: Eurounion, 2008, 710 s. ISBN 978-80-7317-071-4.

DANDOVÁ, Eva. *Bezpečnost práce - nedílná součást života: učební manuál*. Vyd. 1. Praha: ČMKOS, 2008. 172 s. ISBN 978-80-903917-9-6.

HANÁKOVÁ, Eva. *Práce a zdraví, rizikové faktory pracovního prostředí [CD-ROM]*. Vyd. 2. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2012. Bezpečný podnik. Požadavky na systém: Adobe Acrobat Reader, internetový prohlížeč. ISBN 978-80-87676-02-8.

JANATA, Jiří. *Práce s požárními riziky a některé speciální rizikové zprávy*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 135 s., [iv] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7431-086-7.

JANÁKOVÁ, Anna. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. 4., rozš. vyd. Olomouc: Anag, 2008, 379 s. ISBN 978-80-7263-474-3.

KOCOUREK, Jiří. *Zákoník práce 2012: poznámky, judikatura, prováděcí předpisy (vyhlášky, nařízení vlády), vybrané vzory pracovněprávních úkonů: právní stav k 1. lednu 2012*. Praha: Eurounion, 2012. 603 s. ISBN 978-80-7317-092-9.

KRIEGER, Michal. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: Požární ochrana ; Životní prostředí*. 1. vyd. Plzeň: Plzeňský kraj, 2012, v, 44 s. ISBN 978-80-86821-68-9.

Návod pro hodnocení rizik při práci: bezpečnost a ochrana zdraví při práci. Vyd. 1. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů, 2001, 58 s. ISBN 80-903066-2-4.

NEUGEBAUER, Tomáš. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kostce, neboli, O čem je současná BOZP*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 258 s. Bezpečnost práce v praxi (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-556-4.

NEUGEBAUER, Tomáš. *Vyhledání a vyhodnocení rizik v praxi*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, 84 s. Bezpečnost práce v praxi. ISBN 978-80-7357-356-0.

PALEČEK, Miloš. *Identifikace a hodnocení rizik*. Vyd. 2. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2005 dotisk. 44 s. Bezpečný podnik. ISBN 80-903604-2-4.

Požární bezpečnost a evakuace: závazné instrukce postupu v krizových situacích s čísly tísňových telefonních linek. Praha: Forum, 2009. 144 stran. ISBN 978-80-903624-6-8.

SERAFÍN, Čestmír. *Bezpečnost a hygiena práce: (studijní opora pro kombinované studium)* [CD-ROM]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. Studijní opory. Požadavky na systém: internetový prohlížeč, Word. ISBN 978-80-244-2095-0.

ŠENK, Zdeněk. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci ve státní správě a samosprávě: právní předpisy BOZP s odborným komentářem, vzorové dokumenty a formuláře, judikáty k problémovým oblastem BOZP, poznámky a doporučení autora*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, [2015], ©2015. 214 stran. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-953-3.

ŠENK, Zdeněk. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: prakticky a přehledně podle normy ČSN OHSAS 18001:2008*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009, 279 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-551-1.

ŠUBRT, Bořivoj. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: podle právního stavu k 30.4.2007.* 2., aktualiz. a rozš. vyd. Olomouc: ANAG, 2007, 839 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-400-2.

VÁCLAVKOVÁ, Lucie. *3PA548 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: (předmět vedlejší specializace Bezpečnost práce o rozsahu 6 EC): učební pomůcka pro magisterské navazující studium oboru Podniková ekonomika a management v distanční formě.* Praha: Oeconomica, 2007. 28 s. ISBN 978-80-245-1290-7.

Seznam použité literatury ke komentářům:

DUDOVÁ, Jana. *Právo na ochranu veřejného zdraví - ochrana veřejného zdraví před rizikovými faktory venkovního prostředí.* 1. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-854-3. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

JANÁKOVÁ, Anna. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.* 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-685-3. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

PLOS, Jiří. *Stavební zákon s komentářem. Pro praxi.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-3865-9. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

SCHMIED, Zdeněk, ŠUBERTOVÁ, Zuzana, TRYLČ, Ladislav, HŮRKA, Petr, BEZOUŠKA, Petr a MORÁVEK, Jakub. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem k 1. 4. 2012.* 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-727-0. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

SCHMIED, Zdeněk, TOMANDLOVÁ, Ludmila, TRYLČ, Ladislav, KNEBL, Pavel, ANDRAŠČÍKOVÁ, Mária, HLOUŠKOVÁ, Pavla a HOFMANNOVÁ, Eva. *Zákoník práce, prováděcí nařízení vlády a další související předpisy s komentářem k 1. 1. 2014.* 8. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. ISBN 978-80-7263-850-5. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

STRÁNSKÝ, Jaroslav a kolektiv. *Zákoník práce s podrobným praktickým výkladem pro širokou veřejnost*. 1. vyd. Praha: Soudy, 2012. ISBN 978-80-86846-45-3. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

Seznam použitých internetových zdrojů:

BOZP ve zdravotnictví. [online]. [cit. 2015-11-1].

[Dostupný: http://www.envipo.cz/bozp-ve-zdravotnictvi/](http://www.envipo.cz/bozp-ve-zdravotnictvi/).

Česká státní norma. [online]. [cit. 2015-11-9]. Dostupný:

<http://www.unmz.cz/urad/casto-kladene-otazky-technicka-normalizace>.

Data o vývoji nemocí z povolání. ÚZIS. [cit. 2015-10-05].

<http://www.uzis.cz/category/tematickerady/zdravotnicka-statistika/nemoci-povolani>

Historie bezpečnosti práce. Bezpečnost práce info. [online]. [cit. 2015-7-9]. Dostupný:

<http://www.bezpecnostprace.info/item/historie-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi-pri-praci>

Hodnocení rizik. [online]. [cit. 2015-10-05]. Dostupný

http://www.bozpinfo.cz/citarna/tematicke_prilohy/rizika/stanoveni040319.html

Inspekce práce. BOZP info. [cit. 2015-7-6].

http://www.bozpinfo.cz/rady/nejcastejsi_dotazy/o_inspekci_prace_nzp070101.html

Kompetence OIBP. BOZP info.[online]. [cit. 2015-7-6]. Dostupný:

http://www.bozpinfo.cz/rady/nejcastejsi_dotazy/o_inspekci_prace_nzp070101.html.

Nejčastější příčiny požárů. [cit. 2015-9-19]. Dostupný:

<http://www.hzscr.cz/clanek/zjistovani-pricin-pozaru-zjistovani-pricin-pozaru.aspx?q=Y2hudW09MTA%3D>.

O činnostech SÚIP. BOZP info. [online]. [cit. 2015-7-6]. Dostupný:

http://www.bozpinfo.cz/rady/nejcastejsi_dotazy/o_inspekci_prace_nzp070101.html.

Odborná způsobilost. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný:

<http://www.hzscr.cz/clanek/odborna-zpusobilost-odborna-zpusobilost-fyzickych-osob.aspx>.

Preventista PO. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný:

http://www.bozpinfo.cz/rady/otazky_odpovedi/organizace_bozp/pozarni_ochrana060421.html.

Pracovní úrazy. [online]. [cit. 2015-10-05]. Dostupný:

<http://www.suip.cz/hlaseni-pracovnich-urazu/>.

Smrtné úrazy 2014. [cit. 2015-10-05]. Dostupný:
www.bezpecnostprace.info.cz

Srovnání vzdělání se zahraničím [cit. 2015-7-20]. Dostupný:
<http://www.cmkos.cz/bozp/akce/seminare/2039-3>

Státní dozor. [cit. 2015-9-22]. Dostupný:
<http://www.hzscr.cz/clanek/vykon-statniho-pozarniho-dozeru-702198.aspx>

Studijní obory VŠB. VSB.cz [cit. 2015-6-19]. Dostupný:
<http://www.fbi.vsb.cz/cs/studium-a-vyuka/>

Technická inspekce ČR. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný:
<http://www.ticr.eu/>

Zákonné pojištění zaměstnavatele. [cit. 2015-10-05].
<http://www.koop.cz/nase-produkty/zakonne-pojisteni-odpovednosti-zamestnavatele/>

Zákoník práce on line. [online]. [cit. 2015-11-1]. Dostupný:
<http://www.zakonik-prace-online.cz/>

14. SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1.:	Vývoj nemocí z povolání za rok 2008 -2012.	21
Graf č.2.:	Počet pracovních úrazů a smrtelných úrazů za rok 2009 - 2014.....	54
Graf č.3.:	Počet smrtelných úrazů 2009 - 2014.....	55
Graf č.4.:	Počet smrtelných úrazů za 2010-2014	57
Graf č.5.:	Počet závažných pracovních úrazů podle profese za rok 2014	58
Graf č.6.:	Vývoj nemocí z povolání v ČR v období 2008-2012.....	77
Graf č.7.:	Vývoj počtu zaměstnanců v „XYZ“ za 2008 -2014.....	87
Graf č.8.:	Vývoj pracovních úrazů za období 2008 -2014	88
Graf č.9.:	Zmeškané kalendářní dny u pracovních úrazů	89
Graf č.10.:	Náklady a ztráty vyvolané pracovními úrazy a nemocemi z povolání za období 2008 -2014.	91

15. SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1.:	Určení hasičích přístrojů podle třídy požáru	71
Tabulka č.2.:	Údaje o nemocnici „XYZ“	74
Tabulka č.3.:	Hodnocení rizik dle „XYZ“.	82
Tabulka č.4.:	Členění pracovních úrazů dle pohlaví a závažnosti.....	88
Tabulka č.5.:	Základní ukazatele pracovní úrazovosti a odškodnění	89
Tabulka č.6.:	Náklady a ztráty vyvolané pracovními úrazy a nemocemi z povolání za roky 2008 -2014.	90

Tabulka č.7.:	Vyhodnocení plnění úkolů a požadavků cvičného požárního poplachu v závislosti na ohrožení	108
Tabulka č.8.:	Vyhodnocení telefonních hovorů při požárním cvičení	110

16.SEZNAM SCHÉMÁT

Schéma č.1.:	Vazba právních předpisů na pracoviště s rizikem	86
--------------	---	----

17.SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1.:	Matice rizik	121
Příloha č.2.:	Postup pro posuzování rizika v praxi	122
Příloha č.3.:	Metody pro hodnocení rizik	123
Příloha č.4.:	Druhy hasicích přístrojů a jejich požití	126
Příloha č.5.:	Vhodnost hasicích přístrojů pro hašení	127

Příloha č.1.: Matice rizik

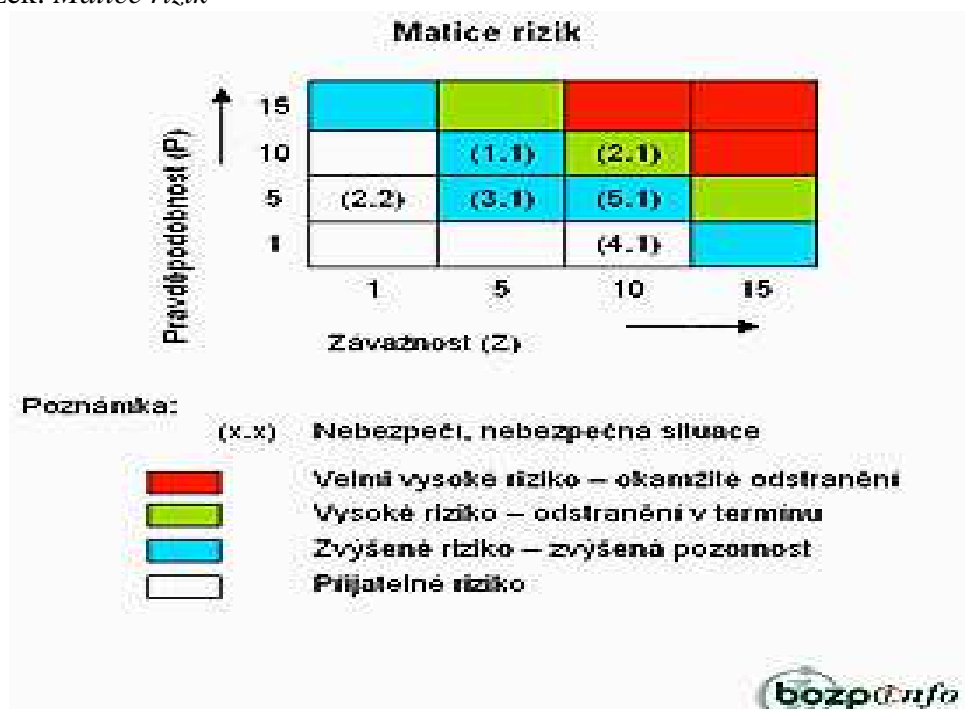
$$R = Z \times P \quad (\text{riziko} = \text{závažnost} \times \text{pravděpodobnost})$$

<u>Závažnost:</u>	Zanedbatelná	<u>Pravděpodobnost:</u>	Málo pravděpodobná
	Významná		Pravděpodobná
	Kritický		Velmi pravděpodobná
	Katastrofický		Vysoce pravděpodobná

Riziko:

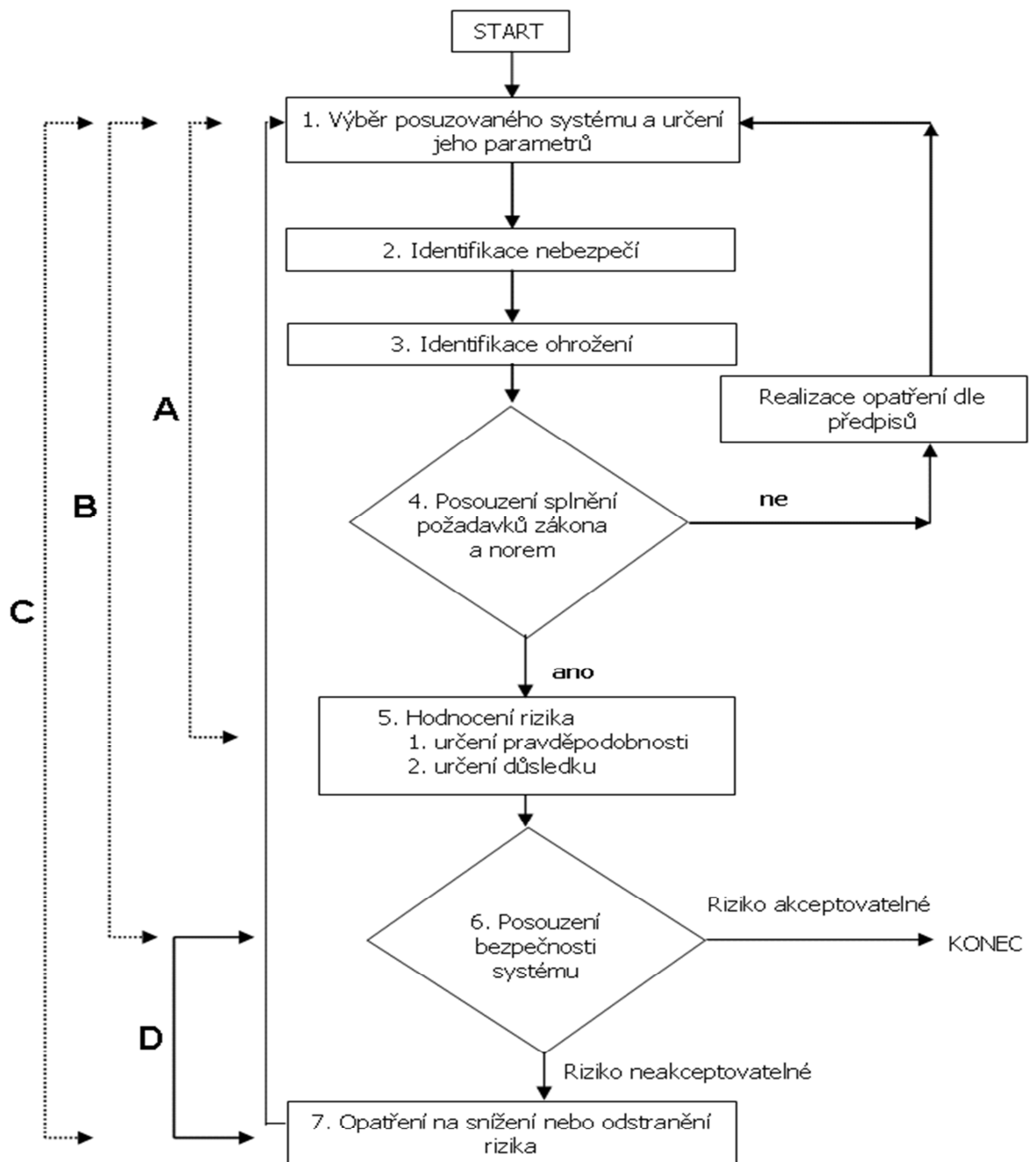
větší než 150	Vyžaduje okamžité odstranění
v rozsahu 75 – 150	Odstranění v termínu stanoveném podle charakteru nebezpečí
v rozsahu 15 – 75	Vyžaduje zvýšenou pozornost
menší než 15	Přijatelná úroveň

Obrázek: *Matice rizik*

Zdroj: BOZP info.cz

Příloha č.2.: Postup pro posuzování rizika v praxi

A: analýza rizika B: posouzení rizika:

C: řízení rizika D: Ovládání rizika

Zdroj: SERAFÍN, Č. Bezpečnost a hygiena práce: (studijní opora pro kombinované studium) [CD-ROM]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008.

Příloha č.3.: Metody pro hodnocení rizik

Před aplikací opatření je nutné rizika identifikovat. K tomu slouží tzv. metody¹²¹ hodnocení rizik:

1/ Hodnocení pomocí metody Checklist

Checklist je kontrolní seznam, se sestaveným souborem položek nebo procedurálních kroků k ověření stavu systému. Identifikace rizik pomocí těchto seznamů je snadná a použitelná v kterékoliv fázi procesu. Výhodou je snadná použitelnost i pro začínající pracovníky a jde o porovnání stavu skutečného se stavem určeným normou nebo předpisem. Ovšem nevýhodou je přílišná jednoduchost, která svádí k nesystematickému přístupu svádějící spíše k mechanickému kontrolování. Seznamy jsou zároveň ovlivňovány zkušeností jejich zapisovatelů. Významným požadavkem na tuto metodu je pravidelné prověřování a aktualizování seznamů. Kontrolní seznam obsahuje volbu „ano“, „ne“ a tím dává možnost jednoduchého použití pro identifikaci rizik a tedy rizik vyplývajících z odchylek od normativního stavu.

2/ Hodnotící metoda „What – if“ (Co se stane když....)

Tato metoda je založena na brainstormingu, kdy fundovaný pracovní tým, dobře obeznámený se zkoumanou situací, sestavuje neočekávané události pomocí věty „Co se stane když ...“. Identifikace možných chyb a jejich následků formuje události, které by se mohly vyskytnout a které by mohly přinést neočekávané události. Zároveň se snaží odhalit následky nepříznivých situací a současně vytvořit návrh opatření, nejlepšího možného řešení dané situace. Všechny otázky jsou zapisovány a žádná otázka není považována za špatnou. Metoda je oblíbená pro její časovou nenáročnost, i když je kladen důraz na zkušenosti. V případě nedostatečné znalosti problematiky a praxe může být výsledek studie spíše diskutabilní.

3/ Metoda hodnocení pomocí HAZOP

Užívá se pro vyhodnocování bezpečnosti složitých zařízení pro identifikování nebezpečných stavů, je velmi pracná a skládá ze dvou postupů:

- a) Operability study – studie provozuschopnosti, identifikace nebezpečných situací

¹²¹ Srov. PALEČEK, M. Identifikace a hodnocení rizik. Vyd. 2. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2005 dotisk. S. 27-36

b) Hazard analysis – lze přeložit jako „ocenění rizika“. Pomocí této metody je vyhodnocen nebezpečný stav, který byl odhalen pomocí studie provozuschopnosti. Vyhodnocení se zpravidla provádí kvalitativní, kvantitativní se provádí spíše metodou logického stromu.

Použití metody pro posouzení: předběžného návrhu technologického schématu, konečného návrhu projektu, stávajícího zařízení, různých variant modifikací zařízení, havarijních situací, které se již vyskytly.

Cílem studie provozuschopnosti zařízení je: vytvoření seznamu nebezpečných stavů, odhalení příčin poruch, odhad možných následků, kvalitativní ocenění rizika, návrh opatření pro zvýšení bezpečnosti. Náročné prověřování zařízení je založeno na co nejdokonalejším popisu procesu (přístrojů, technologií, provozních podmínek aparátů apod.). Zjednodušený postup metody HAZOP: popsat účel podsystému, popsat odchylky od požadované funkce, nalezení příčiny vedoucí k odchylce, stanovení možných následků, provozních potíží, doporučených zásahů.

Metoda spočívá v rozdělení jednotlivých systémů do menších podsystémů a ty podrobit postupnému rozboru pro zjištění odchylek od řádné funkce. Tento postup je nutné opakovat do doby, než se prověří všechny systémy a je možno ukončit celý projekt. Brát v potaz by se měly jen takové odchylky od běžné funkce, které mohou vytvořit reálné příčiny a následky a odchylky se mohou stát závažnými nebo nebezpečnými.

4/ Metoda FMEA a FMECA

Metoda FMEA (Failure Models and Effect Analysis – analýza způsobu a důsledků poruch) spolu s metodou FMECA (Failure Model. Effects and Criticality Analysis – analýza způsobů, následků a kritičnosti poruch) jsou metody vyvinuté a aplikované pro potřeby studia poruch systémů mechanických, elektrických, hydraulických a dalších, a také jejich kombinace.

FMEA je vhodná především při hodnocení jednotlivých prvků systému, které by mohly vést k selhání celého systému, ovšem příliš se nehodí pro složité systémy s mnoha prvky.

FMECA navíc umožňuje určit kritičnost vzniku poruchy pro selhání systému. Za pomoci této metody lze kvantifikovat riziko.

5/ Strom událostí – event tree

Strom událostí je logický graf, který popisuje logický rozvoj události, který směřuje od konečné události k příčinám. Jedná se o induktivní metodu. Jsou-li existující data vhodná, lze provést vyhodnocení konečné události. Takto lze stanovit pravděpodobnost nezvratné posloupnosti poruch a navrhnout úpravy vedoucí k zlepšení. Strom se generuje od identifikovaného stavu až ke konečným stavům a bezpečnostním zásahům.

6/ Strom poruch – fault tree

Tato metoda byla vyvinuta pro účely elektrotechniky a v současnosti se využívá pro hodnocení rizika v jaderné energetice. Metoda je použitelná i pro chemická a jiná průmyslová zařízení. Strom poruch je metodou deduktivní a řeší šíření poruch od primárních příčin až ke konečným následkům. Z přesně definovaného konečného stavu se hledají příčiny nebo jejich souběhy, které by mohly vést k uvažovanému stavu. *Volba metody pro analýzy hodnocení rizik* vychází se specifických vlastností jednotlivých metod, které se pro danou analýzu hodí. Vždy záleží na faktorech, které jednotlivé analýzy předurčují, ale také zkušenostech a postupech, které vyplývají z praxe a podle toho jsou analýzy voleny. Výběr metody je také ovlivněn složitostí systému a také tím, jaký cíl, tedy výsledek je požadován.

Příloha č.4.: Druhy hasicích přístrojů a jejich použití

Vodní hasicí přístroje jsou plněny vodou, do které je přidána mrazuvzdorná látka, kterou zpravidla představuje nejedovatá sůl (uhličitan sodný). Jsou určeny *k hašení požárů třídy „A“*. *Nejsou vhodné na hašení hořlavých kapalin a plynů a nesmí být použity na hašení elektrických zařízení pod napětím.*

Pěnové hasicí přístroje - náplní tohoto typu hasicích přístrojů je obvykle směs pěnidla s vodou. *Lze je použít na hašení požárů třídy „A“ a „B“*. Výjimku tvoří tzv. polární kapaliny (aceton, alkoholy, étery a ketony), které pěnu rozkládají. *Pěnový hasicí přístroj nesmí být použit na hašení elektrických zařízení pod napětím.*

Práškové hasicí přístroje jsou obvykle naplněny univerzálním práškem Centrimax ABC 40, přičemž jako hnací plyn je použit dusík. Jsou použitelné *na hašení všech tříd požárů s výjimkou třídy „D“*. *Lze s nimi hasit i zařízení, která se nacházejí pod elektrickým napětím. Tyto hasicí přístroje nejsou vhodné na hašení hořlavých kovů a také sypkých materiálů, jako jsou např. piliny a hořlavý prach.*

Sněhové hasicí přístroje - náplní tohoto typu hasicích přístrojů je stlačený oxid uhličitý (CO₂), který je možné použít *k hašení požárů „B“ a „C“*. *Pomocí těchto hasicích přístrojů lze hasit i elektrická zařízení pod napětím.*

Halotronové hasicí přístroje jsou určeny zejména *pro hašení požárů třídy „B“ a „C“*. *Vhodné pro hašení elektronických zařízení, výpočetní a záznamové techniky, nosičů dat, archivů, telefonních ústředen. Lze hasit zařízení pod elektrickým napětím do 1000 V ze vzdálenosti 1 m.*

Zdroj: Srov. Požární bezpečnost a evakuace: závazné instrukce postupu v krizových situacích s čísly tísňových telefonních linek. Praha: Forum, 2009. S. 61-63.

Příloha č.5.: Vhodnost hasicích přístrojů pro hašení

	Pevné látky	Hořlavé kapaliny	Hořlavé plyny	Alkalické kovy	Jedlé tuky a oleje
Třída požáru	A	B	C	D	F
Voda	✓	×	×	×	×
Oxid uhličitý	×	×	×	×	✓
Pěna	✓	✓	×	×	×
Prášky ABC	✓	×	×	×	×
Prášky BC	×	✓	✓	×	×
Prášky D	×	×	×	✓	✓
Halony	✓	✓	✓	×	×

Zdroj: Srov. Požární bezpečnost a evakuace: závazné instrukce postupu v krizových situacích s čísly tísňových telefonních linek. Praha: Forum, 2009. S. 61